

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Minoritetspolitikens
utveckling år 2024

Illustratör omslag: Rebecca Elfast

Utgivningsår: 2025

Länsstyrelsen Stockholm, rapport 2025:13

ISBN: 978-91-7937-348-1

Rapporten går att ladda ner digitalt från www.minoritet.se

Tfn: 010-223 10 00

Besök vår webbplats www.minoritet.se

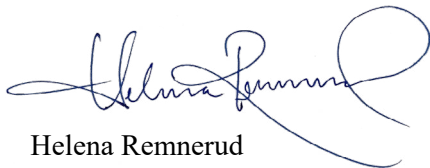
Förord

Den här rapporten är en samlad redovisning av Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets regeringsuppdrag att följa upp och analysera utvecklingen inom minoritetspolitiken.

Minoritetspolitikens mål är att ge skydd åt de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande, samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Vi redovisar och analyserar utvecklingen inom minoritetspolitikens tre delområden: diskriminering och utsatthet; inflytande och delaktighet; samt språk och kulturell identitet. Rapporten utgår från tillämplig nationell lagstiftning och internationella konventioner. I rapporten lämnas också rekommendationer till regeringen.

Representanter för judiska, romska, sverigefinska och tornedalska organisationer samt Sametingets språknämnd, har bidragit med synpunkter och förslag under rapportskrivandet.

Stockholm och Giron den 31 mars 2025

Helena Remnerud

Tillförordnad länsöverdirektör

Lars-Ove Sjajn

Kanslichef

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning.....	6
Utveckling på kommunal och regional nivå	6
Diskriminering och utsatthet.....	7
Inflytande och delaktighet	8
Språk och kulturell identitet.....	9
Rekommendationer till regeringen.....	11
Inledning	12
Uppdraget	12
Uppföljningsmodell och metod	12
Uppföljningens styrkor och svagheter.....	13
Rapportens disposition.....	14
Analys med rekommendationer.....	16
Styrningen behöver vara långsiktig för att Sverige ska leva upp till sina åtaganden	16
Det krävs tillsyn för att kommuner och regioner ska leva upp till sina skyldigheter	18
Nationella minoriteter behöver bättre förutsättningar att utkräva sina rättigheter	19
Diskrimineringen av nationella minoriteter behöver synliggöras för att identifiera lämpliga åtgärder	21
Ny handlingsplan ger bättre förutsättningar – men behöver i högre grad inkludera samtliga nationella minoriteter	21
Möjligheterna att utöva kultur behöver breddas.....	23
Det behövs bättre förutsättningar för att delta i modersmålsundervisning	25
Det krävs fortsatta satsningar för de nationella minoritetsspråken	26
Övergripande arbete på kommunal och regional nivå	28
Inledning, mål och indikatorer	28
Förändringar i styrning, praxis, och rättsutveckling	28
Fler har minoritetspolitiska mål och riktlinjer	29
Fler utbildar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar	30
Rätten att använda finska, meänkieli och samiska	31
Delaktighet, stöd från ledningen och en tydlig struktur ger resultat	33
Brist på kunskap och begränsade resurser bromsar arbetet	34
Länsstyrelserna stödjer kommuner och regioner att uppfylla sina skyldigheter	35
Informations- och kunskapshöjande insatser	36
Diskriminering och utsatthet	40
Inledning, mål och indikatorer	40
Förändringar i styrning, praxis, och rättsutveckling.....	41
Stort mörkertal i anmälda fall av diskriminering.....	43
Stort mörkertal även i anmälda hatbrott	45

Upplevd diskriminering står i kontrast till anmälningarna	45
Strukturella brister bakom få anmälningar	49
Insatser för att motverka diskriminering	49
Informations- och kunskapshöjande insatser	53
Inflytande och delaktighet	55
Inledning, mål och indikatorer	55
Förändringar i styrning, rätts- och praxisutveckling	56
Information om rättigheter är en förutsättning för inflytande.....	56
Reellt inflytande kräver arbete i flera steg	58
Informations- och kunskapshöjande insatser	65
Språk och kulturell identitet.....	67
Inledning, mål och indikatorer	67
Förändringar i styrning, rätts- och praxisutveckling	68
Utbildning i eller på de nationella minoritetsspråken.....	69
Rättigheter inom äldreomsorgen	77
Utbud av kultur och fakta	80
Handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken 2022–2024.....	86
Uppföljningsmyndigheternas övergripande arbete	89
Uppföljningsmyndigheternas gemensamma redovisning.....	89
Länsstyrelsen Stockholms redovisning	90
Sametingets redovisning	93
Källförteckning	97
Bilaga 1. Metod och kunskapsunderlag	105
Bilaga 2. Redovisning av statsbidrag till kommuner och regioner	109
Bilaga 3. Ekonomisk redovisning statsbidrag kommuner och regioner 2024	111
STATSBIDRAG 2024 – KOMMUNER	111
STATSBIDRAG 2024 – REGIONER	114
Bilaga 4. Redovisning av statsbidrag till riksorganisationer	115
Bilaga 5. Enkät till kommuner och regioner	116
Bilaga 6. Enkät till länsstyrelser	125

Sammanfattning

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har som uppföljningsmyndigheter regeringens uppdrag att årligen följa upp minoritetspolitikens utveckling. I denna rapport ger vi en samlad bedömning av minoritetspolitikens utveckling under 2024.

Enligt uppföljningsmodellen har årets rapport särskilt fokus på utvecklingen inom delområdet språk och kulturell identitet samt på kommuners och regioners insatser under 2023 och 2024. Nedan sammanfattas de huvudsakliga iakttagelserna i rapportens olika avsnitt.

Den övergripande bilden är att kommuner och regioner under de senaste två åren tagit steg för att utveckla sitt minoritetspolitiska arbete genom att anta mål och riktlinjer och utbilda sin personal. Resultaten av detta tycks dock än så länge vara begränsade i förhållande till hur nationella minoriteters rättigheter tillgodoses i praktiken. Vi ser fortsatt att kommuner och regioner i förvaltningsområde har ett mer aktivt minoritetspolitiskt arbete, medan det utanför förvaltningsområde kvarstår betydande brister.

Samtidigt har ett flertal myndigheter genomfört insatser, bland annat inom ramen för handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken, samt inom den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det krävs dock fortsatta och långsiktiga satsningar för att bygga vidare på det som gjorts och skapa varaktiga resultat. Uppföljningen synliggör strukturella hinder som orsakar att utvecklingen går så långsamt framåt. För att Sverige inom en rimlig framtid ska leva upp till sina internationella åtaganden krävs långsiktiga, kraftfulla och träffsäkra politiska satsningar inom politikens samtliga tre delområden.

Utveckling på kommunal och regional nivå

Vår uppföljning visar att det skett en tydlig positiv utveckling beträffande andelen kommuner och regioner som har mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet. I samband med vårt framtagande av metodstöd inom området begärde vi under 2022 in mål och riktlinjer, vilket sannolikt har bidragit till den positiva utvecklingen. Lagkravets tydlighet och möjlighet till obligatorisk uppföljning tycks bidra till att förvaltningsmyndigheter i högre grad i detta avseende lever upp till de lagstadgade skyldigheterna.

Vi ser också att förvaltningsmyndigheter i större utsträckning utbildar sin personal om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar. Uppföljningsmyndigheternas grundutbildning i minoritetslagstiftningen nyttjas av många, och flera länsstyrelser har integrerat den som obligatorisk del av sin introduktionsutbildning. Låga kunskapsnivåer pekas i flera sammanhang ut som grundläggande hinder för minoritetspolitikens genomförande. Givet den låga kunskapsnivån inom det offentliga är utbildningarna viktiga, men vår uppföljning pekar på att en ökad kunskap inte är tillräckligt för att nationella minoriteters rättigheter ska tillgodoses på lokal och regional nivå. Vi framför återigen att det krävs tillsyn för att öka lagefterlevnaden.

Liksom tidigare år är det tydligt att kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde har ett betydligt mer aktivt minoritetspolitiskt arbete inom politikens samtliga tre delområden än övriga kommuner och regioner. När kommuner och

regioner reflekterar kring framgångsfaktorer och utmaningar framkommer att en belastad ekonomi och brist på resurser utgör ett betydande hinder. Statsbidraget till kommuner och regioner inom förvaltningsområde är sannolikt en betydande orsak till att dessa kommuner och regioner lyckas bättre i sitt minoritetspolitiska arbete. I förvaltningsområde finns också i högre utsträckning minoritetspolitiska samordnare, vilket ses som en central framgångsfaktor då politikområdet spänner över flera olika verksamhetsområden.

Åtta av tio kommuner i förvaltningsområde har under 2023–2024 kartlagt vilka behov som finns av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli och samiska. En tredjedel av kommunerna bedömer att servicenivån är otillräcklig inom förskolan och något fler att den är otillräcklig inom äldreomsorgen. Möjligheten att använda finska, meänkieli och samiska i kontakt med regioner och kommuner utanför förvaltningsområde är mycket begränsad. Det är också få av dessa kommuner och regioner som verkar för att det ska finnas tillgång till personal med kunskaper i språken. Bara en handfull anger att språkkunskaper ses som meriterande vid anställning. Bland länsstyrelserna ser situationen bättre ut; fyra av fem kan hantera ärenden på finska, och två av fem på meänkieli och samiska. Länsstyrelserna verkar också i högre grad för att det ska finnas personal som behärskar språken.

Diskriminering och utsatthet

Mörkertalet är stort både vad gäller antalet anmälda hatbrott och antalet anmälda fall av diskriminering. Hatbrottsstatistik saknas för brott riktade mot sverigefinnar och tornedalingar. Studier och undersökningar visar att antisemitism, antiziganism och rasism mot samer är allvarliga samhällsproblem. Under 2024 har antisemitismen stigit från redan alarmerande nivåer, och utvecklingen visar att underliggande rasism blossar upp i form av hatbrott när nationella minoriteter får ökad uppmärksamhet. Bland de nationella minoriteterna återkommer även upplevelser av diskriminering bortom det som svensk diskrimineringslagstiftning reglerar. Framför allt handlar det om situationer där nationella minoriteter inte får sina språkliga och kulturella rättigheter tillgodosedda.

Mycket pekar på att den låga anmälningsgraden har strukturella orsaker. Kunskapsnivån om diskriminering och hatbrott är fortsatt låg inom rättsvårdande myndigheter. Många väljer att inte anmäla hatbrott och diskriminering på grund av bristande förtroende för att brotten utreds och klaras upp. Det är också vanligt att det som skett inte anses vara tillräckligt allvarligt för att anmälas, vilket tyder på att rasismen och diskrimineringen normaliserats. På grund av den utbredda rasismen väljer många judar, romer och samer att i vissa situationer dölja sin identitet. Rasismen innebär därmed en betydande begränsning av deras grundläggande rättigheter.

Uppföljningsmyndigheternas enkäter visar att få kommuner och regioner har ett riktat arbete för att motverka diskriminering och utsatthet. Flera myndigheter har under de senaste åren genomfört uppdrag med fokus på att förbättra kunskapsläget och att stärka skyddet mot diskriminering genom riktade insatser och utbildning inom det offentliga. Det finns ännu inga utvärderingar av vad insatserna fått för effekt.

En ny handlingsplan mot rasism och hatbrott antogs i december 2024. Planen fokuserar på grupper som är särskilt utsatta för rasism och hatbrott. Bland dessa ingår judar, romer och samer, men inte sverigefinnar eller tornedalingar. Uppföljningsmyndigheterna bedömer att regeringen i handlingsplanen tagit välkomna

steg i linje med vårt tidigare förslag att utreda det låga och minskade antalet anmälningar som rör nationella minoriteters utsatthet för diskriminering och hatbrott. Det finns dock anledning att i högre grad inkludera samtliga nationella minoriteter i de åtgärder som genomförs inom handlingsplanen. Regeringen har också genomfört större satsningar som rör enskilda minoriteter såsom utredningen om en Nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige, Sannings- och försoningskommissionen om tornedalingar, kväner och lantalaiset samt den pågående Sanningskommissionen för det samiska folket.

Inflytande och delaktighet

Nationella minoriteters inflytande och delaktighet är utgångspunkten för minoritetspolitikens utformning och genomförande. Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med – och inte för – de nationella minoriteterna. Att det offentliga informerar nationella minoriteter om deras rättigheter är en grundförutsättning för att de ska kunna ta rättigheterna i anspråk. Uppföljningen visar att andelen som informerar har ökat något, men att det kvarstår stora brister i informationsarbetet. Exempelvis är det bara ungefär hälften av kommunerna som informerar om nationella minoriteters rättigheter i förskola, grundskola och gymnasieskola.

Att kommuner och regioner i högre grad har mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet, har inte lett till en ökning av nationella minoriteters inflytande och delaktighet. Ungefär hälften av kommunerna och regionerna anger att de har gett nationella minoriteter möjlighet till inflytande i frågor som berör dem under 2023–2024. Sex av tio har identifierat vilka områden som nationella minoriteter bör ha inflytande över, och hälften har identifierat vilka områden som särskilt berör barn och unga. Det är ungefär lika många kommuner och regioner som genomför strukturerade samråd idag som för tio år sedan.

Uppföljningen pekar på att det fortsatt finns en oförståelse för det offentligas ansvar i förhållande till att säkerställa nationella minoriteters inflytande. Många kommuner och regioner utanför förvaltningsområde tycks tolka avsaknaden av nationella minoriteters efterfrågan på inflytande som att de inte har några vidare skyldigheter. Det är dock det offentligas ansvar att proaktivt arbeta för att nationella minoriteter ska ges inflytande i frågor som berör dem. Enkätsvaren tyder också på att bristen på samråd är en flaskhals för det bredare minoritetspolitiska arbetet. Skillnaderna är fortsatt mycket stora mellan kommuner och regioner i förvaltningsområde och övriga. I förvaltningsområde anger 84 procent av kommuner och regioner att nationella minoriteters inflytande har påverkat verksamhetens inriktning och beslut. Utanför förvaltningsområde är motsvarande siffra 5 procent. Det är vanligast att insatserna för delaktighet har påverkat beslut och inriktning inom språklig och kulturell verksamhet.

De strukturella hinder för inflytande som identifierades i fördjupningsstudien 2022 kvarstår. Nationella minoriteter vittnar om att samrådsförfarandena ofta reduceras till symboliska insatser, utan möjlighet till reellt inflytande. Organisationer som företräder de nationella minoriteterna har i dagsläget inte kapacitet att möta alla förfrågningar kring delaktighet, och prioriterar alltmer selektivt vilka sammanhang de deltar i. Statsbidraget till organisationer som företräder nationella minoriteter är en förutsättning för att organisationerna ska kunna utöva inflytande. För 2025 har bidragets totala belopp halverats jämfört med föregående år, vilket de nationella minoriteterna ser som mycket problematiskt. Även det särskilda bidraget för samråd

som har tilldelats Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset har halverats, och en del av beloppet har förts in i statsbidraget för nationella minoriteter. Motsvarande samrådsmedel saknas för judar, romer och samer.

Språk och kulturell identitet

Vår uppföljning visar att handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken har bidragit till att skapa en grundläggande infrastruktur för språkens revitalisering. Det krävs dock fortsatta och långsiktiga satsningar för att nå resultat i förhållande till att öka språkens talare. Det tar tid att bygga upp språkliga institutioner, att utbilda lärare, tolkar och översättare – och inte minst att skapa utrymme för språkbärarna att återta sina språk. Programmets bredd med parallella uppdrag till flera myndigheter uppfattas som en styrka. Samtidigt har avsaknaden av en utsedd myndighet med ansvar för koordinering och uppföljning av handlingsprogrammet försvårat arbetet.

Trots de satsningar som gjorts saknas det fortfarande en sammanhållen utbildningskedja för de nationella minoritetsspråken. Flera av kommunerna i förvaltningsområde tillhandahåller inte förskoleverksamhet i enlighet med sina lagstadgade skyldigheter. Antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i finska, meänkieli, romani chib och samiska har sjunkit sedan 2022. Detta trots att de formella rättigheterna till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk har stärkts, och trots att satsningar på fjärrundervisning har gjorts. Det kvarstår betydande strukturella hinder som innebär att mer än hälften av de som är berättigade till modersmålsundervisning väljer att inte delta. Det handlar om bristen på lärare, undermåligt utbildningsmaterial och inte minst på att undervisningen ges utanför skoltid. Flera statliga utredningar har undersökt modersmålsundervisningen från olika perspektiv. Den senaste utredningen som presenterades i januari 2025 konstaterar att många förslag som lämnats i tidigare utredningar fortsatt behöver genomföras.¹ Bland dessa ser uppföljningsmyndigheterna det som särskilt angeläget att ämnet inkluderas i de reguljära timplanerna med en minsta garanterad undervisningstid, något som nationella minoriteter återkommande påpekar som centralt för att fler ska delta i undervisningen.

Utbudet av kurser i de nationella minoritetsspråken och kulturerna inom den högre utbildningen har inte förändrats nämnvärt. Söktrycket till de kurser som erbjuds är generellt gott, men det begränsade utbudet av kurser och lärare gör tillgängligheten sårbar. De flesta kurser som erbjuds är fristående och ges på grundläggande nivå. Inom ramen för Skolverkets uppdrag har det tagits steg för att utöka utbildningen av lärare inom de nationella minoritetsspråken, och utbildning i nationella minoritetsspråk för pedagogisk personal anställd i förskolan. Uppdragsutbildningar i finska, meänkieli, jiddisch och samiska har genomförts med goda resultat, men elevupptagningen är fortsatt begränsad.² Det saknas utbildningar för tolkar och översättare inom jiddisch, meänkieli och romani chib. Den allvarliga bristen på tolkar och översättare i alla nationella minoritetsspråk utom finska får konsekvenser i förhållande till utgivning av litteratur, läromedel, film och teater. Även nationella minoriteters rättigheter att använda språken i kontakt med myndigheter och rätten till information på språken påverkas negativt av bristen på översättare och tolkar. Folkbildningens bidrag till

1 SOU 2025:9, På språklig grund, Utbildningsdepartementet, s.342-343

2 Statens skolverk. Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk. Delredovisning. (2025) s.15-19

högre utbildning i språken och kulturerna har breddats tack vare den förstärkning som pågått 2022–2024. När den särskilda satsningen nu löpt ut är risken dock stor att verksamhetens omfattning återigen kommer att minska.

Inom äldreomsorgen har utvecklingen i stort sett stått still sedan 2021. Tre av fyra kommuner i förvaltningsområde erbjuder service och omvårdnad på finska, meänkieli eller samiska. Bland övriga kommuner är andelen åtta procent. Brist på språkkunnig personal utgör ett hinder för kommunerna att tillgodose rätten till omvårdnad på nationella minoritetsspråk. Två av tre erbjuder kulturella aktiviteter eller upplevelser som riktar sig till nationella minoriteter. Att minoritetslagen kopplar rätten att upprätthålla sin kulturella identitet till äldreomsorg som ges på nationella minoritetsspråk innebär i praktiken att äldre judar och romer saknar möjligheter att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen.

Språk och kultur är det område som kommuner och regioner arbetar mest aktivt med. Sju av tio har arbetat för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och/eller kulturerna under 2023–2024. Andelen är i stort densamma som 2022. I förvaltningsområde anger nästan alla att de arbetar för att främja språk och kultur, utanför är det mindre än hälften som gör det. Eftersom det saknas förvaltningsområde för jiddisch och romani chib är utbudet av kulturella och språkliga aktiviteter betydligt mindre för judar och romer. Resultatet speglas i fördjupningsstudien som visar att möjligheten för nationella minoriteter att utöva och ta del av kultur i hög grad beror på var i landet de bor och vilken nationell minoritet de tillhör. Sverigefinnar och tornedalingar har genomgående mer positiva erfarenheter både vad gäller möjlighet att utöva och ta del av kultur, samt att påverka kulturutbudet. Samers erfarenheter är blandade, medan judar och romers möjligheter är mycket begränsade. Samtliga nationella minoriteter beskriver kulturen som en central del av både den egna identiteten och som en källa till gemenskap inom minoriteten. Kommunerna ses ha en avgörande roll som möjliggörare, och det anses särskilt viktigt att kommunen tillhandahåller ekonomiskt stöd, lokaler och mötesplatser.

Uppföljningsmyndigheterna ser en viss positiv utveckling när det gäller satsningar på litteratur och kulturella uttryck på minoritetsspråken. Statens kulturråd (Kulturrådet) och Institutet för språk och folkminnen (Isof) har genom projektbidrag till civilsamhället främjat de nationella minoritetsspråken och kulturerna. Båda myndigheterna redovisar att ansökningarna vida överstiger tillgängliga medel. Många av projekten sammanväver kulturella och språkliga aktiviteter och har resulterat i ett ökat intresse för språken, ökade språkkunskaper och en växande stolthet över identiteten som nationell minoritet.³

Kungliga bibliotekets indexmätning av kommunala biblioteksplaner visar att andelen biblioteksplaner som inte integrerar nationella minoriteter alls, eller gör det i mycket låg utsträckning, har minskat något över tid. Av de 61 planer som bedömts under 2024 har 29 förbättrats, 16 försämrats och 14 planer är oförändrade. Både kommuner och nationella minoriteter lyfter att biblioteken ofta har en central roll i det kommunala minoritetspolitiska arbetet. De tre public service-bolagens utbud inom radio och tv har ökat sedan 2019, särskilt på jiddisch, meänkieli och romani chib. Under 2024 ökade utbudet på jiddisch och meänkieli. Utbudet på finska och romani chib minskade något, medan utbudet på samiska är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år.

3 Institutet för språk och folkminnen, Åtgärder för nationella minoriteter 2024. Redovisning av anslag 7:1 anslagsposter 6 och 16. (2025)

Rekommendationer till regeringen

- Att regeringen utser strategiska myndigheter med långsiktiga uppdrag, redovisningskrav och finansiering för sitt minoritetspolitiska arbete.
- Att regeringen långsiktigt fastställer finansieringen för uppföljningsmyndigheternas uppdrag till 16,4 miljoner kronor årligen.
- Att länsstyrelsernas regleringsbrevsuppdrag för mänskliga rättigheter uttryckligen inkluderar nationella minoriteter och att uppdragets resurssättning utökas i enlighet med länsstyrelsernas budgetäskande för 2025–2027.
- Att regeringen utreder möjligheten att införa tillsyn av minoritetslagen, i syfte att stärka förverkligande av de lagstadgade rättigheterna.
- Att regeringen ger Statens skolinspektion ett särskilt uppdrag att granska rätten till modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk och rätten till förskola på finska, meänkieli respektive samiska.
- Att utformningen av förordning 2005:765 om statsbidrag för nationella minoriteter justeras.
- Att statsbidraget till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse, enligt förordning 2005:765 fastställs till minst 13 miljoner kronor årligen, samt att statsbidrag för samiska organisationer enligt förordning 2024:147 säkerställs långsiktigt till minst 3,25 miljoner kronor årligen.
- Att regeringen beslutar om att införa en samlad informationsportal för statsbidrag som även omfattar civilsamhällesorganisationer.
- Att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.
- Att åtgärder inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott i större utsträckning inkluderar samtliga nationella minoriteter.
- Att studien om intolerans i den svenska befolkningen även inkluderar attityder till och föreställningar om sverigefinnar och tornedalingar.
- Att Diskrimineringsombudsmannen inom ramen för handlingsplanen får ett uppdrag att genomföra ett kunskapslyft om diskriminering för skolhuvudmän och skolpersonal.
- Att modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk inkluderas i skolans reguljära timplaner med en fastställd minsta garanterad undervisningstid.
- Att Statens skolverk ges i uppdrag att lämna förslag på hur statistik om förskola på finska, meänkieli och samiska kan samlas in.
- Att regeringen avsätter utökade medel till Statens kulturråd och Institutet för språk och folkminnen för att främja nationella minoriteters språk- och kulturbärare.
- Att regeringen tar fram ett fortsatt handlingsprogram för bevarande och främjande av minoritetsspråk.
- Att anslaget till Institutet för språk och folkminnens språkcentrumverksamhet permanentas till minst 20 miljoner kronor. Samiskt språkcentrums anslag föreslås utökas i enlighet med Sametingets budgetunderlag 2026–2028.

Inledning

Uppdraget

Målet för regeringens minoritetspolitik är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. De nationella minoriteterna är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Minoritetspolitiken grundar sig i flera internationella konventioner, särskilt den europeiska ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter⁴ och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk,⁵ samt i nationell lagstiftning.

Regeringen har brutit ned det övergripande målet i tre delområden; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.⁶ Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget (uppföljningsmyndigheterna) ska gemensamt verka för att minoritetspolitikens mål uppnås genom att främja samverkan och erfarenhetsutbyte mellan statliga myndigheter, kommuner och regioner samt bistå med rådgivning och stöd till dessa aktörer.

Uppföljningsmyndigheterna har också regeringens uppdrag att årligen redovisa utvecklingen inom det minoritetspolitiska målet. Den här rapporten redovisar minoritetspolitikens utveckling 2024. Uppföljningen av kommuner och regioners minoritetspolitiska arbete avser perioden 2023–2024.

Uppföljningsmodell och metod

Målet med uppföljningen är att ge regeringen tillförlitliga och användbara underlag för att analysera utvecklingen och identifiera åtgärder som stärker den nationella minoritetspolitikens genomförande. Sedan 2010 har olika modeller använts i uppföljningen. Den nuvarande modellen antogs 2022.

För att kunna analysera utvecklingen har uppföljningsmyndigheterna definierat mål och indikatorer inom politikens tre delområden. Analysen baseras i huvudsak på följande underlag:

- Enkätundersökningar till samtliga länsstyrelser (årligen), kommuner och regioner (vartannat år), samt statliga myndigheter (vartannat år). I år avser enkätundersökningarna länsstyrelser, samt kommuner och regioner.
- Statistiskt och kvalitativt underlag från myndigheter och andra aktörer med ansvar inom minoritetspolitikens olika delområden.⁷
- En kvalitativ fördjupningsstudie inom ett av minoritetspolitikens delområden, med fokus på att ge röst åt de nationella minoriteternas perspektiv. Årets fördjupning avser delområdet språk och kulturell identitet.
- Myndigheters redovisning av uppdrag kopplade till minoritetspolitiken.

4 SÖ 2000:2. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

5 SÖ 2000:3 Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

6 Prop. 2008/09:158. Från erkännande till egenmakt : regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Integrations- och jämställdhetsdepartementet

7 Underlag från: Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Kungliga biblioteket, Public service-bolagen, Socialstyrelsen, Statens skolverk, samt Universitets- och högskolerådet

Nationella minoriteters perspektiv och erfarenheter beaktas genom två referensgrupper för uppföljningsprocessen: Sametingets språknämnd och en i särskild ordning utformad referensgrupp bestående av totalt sexton representanter från judiska, romska, sverigefinska och tornedalska organisationer⁸ som får statsbidrag enligt förordning (2005:765) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I rapporten använder vi ”referensgrupperna” när vi redogör för synpunkter från någon av dessa två grupper.

Uppföljningens styrkor och svagheter

Uppföljningssystemet för minoritetspolitiken har styrkor, men det finns också utmaningar i uppföljningsarbetet. Den främsta fördelen är att den fastställda uppföljningsmodellen med specifika indikatorer möjliggör jämförelse av utfall och effekter över tid.

En utmaning i uppföljningen är avsaknaden av krav på redovisning till uppföljningsmyndigheterna. Uppföljningen baseras delvis på en omfattande och frivillig enkätundersökning till kommuner och regioner. I stort sett alla kommuner och regioner inom förvaltningsområde har svarat på enkäten, vilket innebär att enkätsvaren ger en god bild av situationen där. För övriga kommuner och regioner ligger svarsfrekvensen på strax under 50 procent, vilket sannolikt innebär en snedvridning av resultaten inom denna grupp. Ett rimligt antagande är att de kommuner och regioner som för ett aktivt minoritetspolitiskt arbete besvarar enkäten i högre grad. Troligtvis ser utvecklingen i verkligheten därmed något sämre ut bland kommuner och regioner utanför förvaltningsområde än vad som framkommer i enkätresultatet. Svarsfrekvensen utanför förvaltningsområde har också varierat över tid, vilket innebär att trender bör tolkas med viss försiktighet.

Uppföljningen har också begränsningar när det gäller att följa utvecklingen för de olika språkvarieteterna. Underlagen från myndigheter innehåller i regel inte statistik per varietet, bland annat på grund av att urvalsgrupperna är så små att det inte går att garantera anonymitet. Att samla in denna typ av data genom enkäter till förvaltningsmyndigheter bedöms inte vara rimligt då det ställer höga krav på uppgiftslämnarnas kunskap, bidrar till en ännu högre uppgiftslämnarbyrå och innebär svårigheter i sammanställning och tolkning av resultat. Uppföljningen ger därmed inte en specificerad bild av situationen för de olika språkvarieteterna.

Enkätundersökningarnas svagheter balanseras av underlag med kvalitativa analyser från myndigheter och andra aktörer med ansvar inom området. Enkätresultaten har också diskuterats med referensgrupperna för att fånga upp nationella minoriteters bild av i vilken mån resultaten speglar utvecklingen. Information till uppföljningen inhämtas också vid samråd, nätverksträffar och särskilda möten med myndigheter som har uppdrag inom minoritetspolitiken.

8 De deltagande minoritetsorganisationerna var: Finska Pensionärernas Riksförbund, Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa, Fusion, Förbundet Skogsfinnarnas Intressen i Sverige, Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Judiska församlingarnas i Sverige Centralråd, Meänmaa, Riksorganisationen Romer i Sverige, Romano Pasos Research centre, Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksoalaiset, Sverigefinländarnas Arkiv/Routsinsuomalaisten Arkisto, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Sverigefinska ungdomsförbundet, Trajosko Drom

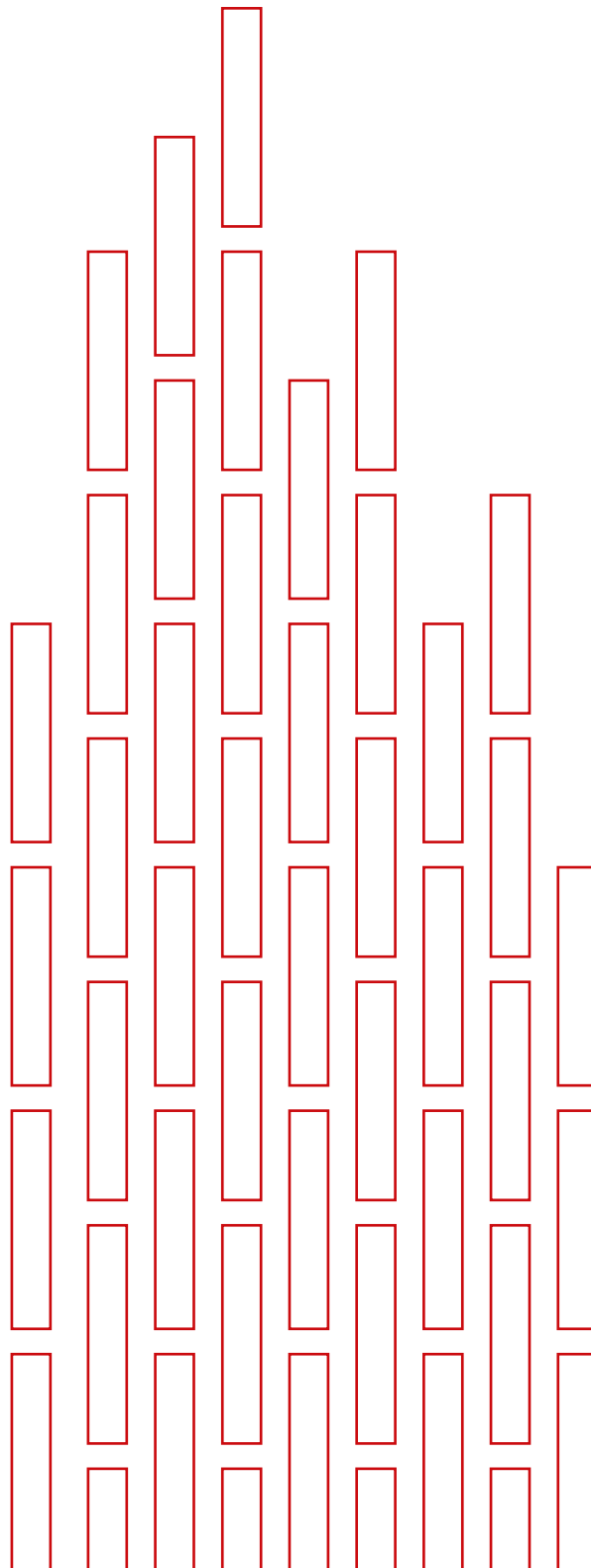
Rapportens disposition

Rapporten inleds med ett sammanfattande analyskapitel, som innehåller huvudsakliga slutsatser och rekommendationer till regeringen. Därefter redovisas den övergripande utvecklingen på kommunal och regional nivå. Utvecklingen inom minoritetspolitikens tre delområden presenteras i varsitt kapitel. Varje kapitel inleds med en kort överblick av förändringar i styrning, rätts- och praxisutveckling, följt av resultatredovisning utifrån uppföljningsmodellens indikatorer.

Uppföljningsmyndigheternas prioriterade insatser presenteras i varje kapitel under rubriken "Informations- och kunskapshöjande insatser". Uppföljningsmyndigheternas övergripande och löpande verksamhet redovisas i det avslutande kapitlet.

Metod och kunskapsunderlag, redovisning av statsbidrag till minoritetsorganisationer respektive kommuner och regioner samt enkätfrågorna ingår som bilagor till rapporten.

Analys med rekommendationer

Analys med rekommendationer

I det här kapitlet presenterar vi den samlade bedömningen av minoritetspolitikens utveckling, med fokus på de behov av särskilda åtgärder som vi identifierat. Åtgärdsförslagen syftar till att skapa bättre förutsättningar för att nå minoritetspolitikens mål och tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter.

Det är i år 25 år sedan Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Årets uppföljning visar att kommuner och regioner under de senaste två åren tagit steg för att utveckla sitt minoritetspolitiska arbete, men att detta ännu inte gett tydliga resultat i förhållande till hur nationella minoriteters rättigheter tillgodoses i praktiken. Vi ser fortsatt att kommuner och regioner i förvaltningsområde för ett mer aktivt minoritetspolitiskt arbete, medan det utanför förvaltningsområde kvarstår betydande brister.

Samtidigt har ett flertal myndigheter genomfört insatser bland annat inom ramen för handlingsprogrammet för främjande av språk och kultur samt inom den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det krävs dock fortsatta satsningar för att bygga vidare på det som gjorts för att skapa långsiktiga resultat. Uppföljningen synliggör strukturella hinder som orsakar att utvecklingen går så långsamt framåt. För att Sverige inom en rimlig framtid ska leva upp till sina internationella åtaganden krävs långsiktiga, kraftfulla och träffsäkra politiska satsningar inom politikens samtliga tre delområden.

Styrningen behöver vara långsiktig för att Sverige ska leva upp till sina åtaganden

Sedan minoritetspolitiken antogs har politikområdet präglats av kortsiktighet och tillfälliga satsningar. Regeringen har hittills styrt minoritetspolitiken till stor del genom tillfälliga regeringsuppdrag till olika myndigheter. Uppföljningsmyndigheterna har återkommande påtalat att kortsiktigheten och den oförutsägbara finansieringen utgör ett betydande hinder för att nå minoritetspolitikens mål. Statskontoret har framhållit att kortsiktigheten i regeringens styrning av tvärsektoriella frågor gör det svårt för myndigheter att planera sin verksamhet, upparbeta kunskap och etablera samverkan med de aktörer som de behöver samarbeta med.⁹ Det är vår bedömning att detta i högsta grad gäller även för minoritetspolitiken.

Den särskilda satsningen som pågått under 2022–2024 har inte förlängts, trots uppföljningsmyndigheternas återkommande rekommendationer kring behovet av långsiktighet. Att flera statliga myndigheter och länsstyrelserna i år har blivit av med uppdrag att redovisa sitt minoritetspolitiska arbete innebär en risk för att området nedprioriteras ytterligare. Det försvårar också för uppföljningsmyndigheterna att genomföra en ändamålsenlig uppföljning av den minoritetspolitiska utvecklingen. Regeringen har inom andra tvärsektoriella frågor valt att utse strategiska myndigheter. Vi bedömer att detta är relevant också i förhållande till minoritetspolitiken, som ett sätt att skapa en sammanhållen och långsiktig styrning. De strategiska myndigheterna och uppföljningsmyndigheterna behöver också ges finansiella förutsättningar som möjliggör genomförande av de insatser som är nödvändiga för uppdraget.

⁹ Statskontoret, Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor - en studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter. (2022) s.27-32.

Vi ser också att länsstyrelserna bidrar till att minoritetspolitiken får ett större genomslag i hela landet, särskilt genom att nå de kommuner och regioner som finns utanför förvaltningsområdena. Uppföljningen visar att kommuner och regioner ser länsstyrelsernas samordning som en framgångsfaktor för sitt minoritetspolitiska arbete. Samtidigt betonar länsstyrelserna att otydligheter i styrningen, bristande prioritering och otillräckliga finansiella resurser utgör centrala utmaningar i deras minoritetspolitiska arbete.

Vi föreslår därför:

- ▶ **Att regeringen utser strategiska myndigheter¹⁰ med långsiktiga uppdrag, redovisningskrav och finansiering för sitt minoritetspolitiska arbete.**
Det finns myndigheter med tydliga ansvarsområden kopplade till minoritetspolitikens genomförande. För att möjliggöra ett strategiskt arbete behöver dessa myndigheter ges långsiktiga uppdrag som är resurssatta och har redovisningskrav. Redovisningarna behöver delges uppföljningsmyndigheterna för att skapa förutsättningar för samverkan och uppföljning. Satsningar som berör andra myndigheter kan styras genom särskilda uppdrag, men även dessa bör ha ändamålsenliga tidsperspektiv. I de fall uppdragen kräver betydande samverkan med andra myndigheter är det av vikt att även utpekade samverkansmyndigheter får resurser för sitt bidrag.
- ▶ **Att regeringen långsiktigt fastställer finansieringen för uppföljningsmyndigheternas uppdrag till 16,4 miljoner kronor årligen.**
Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har i uppdrag att verka för att det fastställda målet för minoritetspolitiken uppnås samt för ökad kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter. För att uppföljningsmyndigheterna ska ha förutsättningar att verka som en motor i minoritetspolitikens genomförande, genomföra kvalitativa uppföljningar, nå ut med information, och tillmötesgå förvaltningsmyndigheternas behov av stöd och samverkan krävs en långsiktig finansiering. Länsstyrelsen Stockholms finansiering behöver fastställas till minst 11 miljoner kronor årligen. Sametingets finansiering behöver fastställas till minst 5,5 miljoner kronor årligen, varav 2,2 miljoner avser anslaget till minoritet.se, i enlighet med Sametingets budgetunderlag 2026–2028.¹¹ Utifrån Statskontorets och Ekonomistyrningsverkets rekommendationer föreslås samtliga verksamhetskostnader överföras till Sametingets förvaltningsanslag. Anslaget föreslås räknas upp med de reella anslagsminskningar som skett under perioden och sakanslagen ska inte minskas i samband med överföringen.¹²
- ▶ **Att länsstyrelsernas regleringsbrevsuppdrag för mänskliga rättigheter uttryckligen inkluderar nationella minoriteter och att uppdragets resurssättning utökas i enlighet med länsstyrelsernas budgetäskande för 2025–2027.¹³**
Mellan 2015 och 2024 har länsstyrelsernas regleringsbrev inkluderat ett uppdrag att redovisa sitt minoritetspolitiska arbete. I samband med att redovisningsuppdraget tagits bort från årets regleringsbrev har länsstyrelserna lyft vikten av att regeringen fortsatt uttryckligen inkluderar det minoritetspolitiska uppdraget i sin styrning av länsstyrelserna. Att integrera det minoritetspolitiska arbetet inom ramen för arbetet med mänskliga rättigheter har visat sig fungera väl, men för att det perspektivet ska få genomslag krävs en tydlighet i styrningen, samt utökade resurser.

10 Förslagsvis skulle följande strategiska myndigheter utses: Statens skolverk, Statens kulturråd, Universitets och Högskolerådet, Kungliga biblioteket, Folkbiblioteket, Institutet för språk och folkminnen, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Forum för Levande Historia, Diskrimineringsombudsmannen, Brottsförebyggande rådet

11 Sametinget, Budgetunderlag 2026–2028, dnr 2025–516 (2025) s.29-33

12 Statskontoret, Självbestämmande på pappret men inte i praktiken? Analys av ledningen, styrningen och uppföljningen av Sametinget (2023:17) s. 20

13 Länsstyrelserna, Länsstyrelsernas budgetunderlag 2025–2027 (2024), s.33

Det krävs tillsyn för att kommuner och regioner ska leva upp till sina skyldigheter

Årets uppföljning visar att utvecklingen gått tydligt framåt i förhållande till hur många kommuner och regioner som har mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet. Vi ser att lagkravets tydlighet och möjlighet till obligatorisk uppföljning bidrar till att kommuner och regioner i högre grad lever upp till sina lagstadgade skyldigheter. Uppföljningen visar också att kommuner, regioner och länsstyrelser i högre grad utbildar sin personal i minoritetslagstiftningen. Trots att de grundläggande förutsättningarna för ett minoritetspolitiskt arbete alltså i högre grad finns på plats, kvarstår betydande brister i hur förvaltningsmyndigheterna lever upp till sina lagstadgade skyldigheter. Skillnaderna är fortsatt mycket stora mellan kommuner och regioner i förvaltningsområde och övriga. För att säkerställa att nationella minoriteters rättigheter tillgodoses i hela landet behövs särskilda åtgärder.

Kombinationen av bristfälliga resurser, frånvaron av nationella minoriteters utkrävande av sina rättigheter, och avsaknaden av konsekvenser när förvaltningsmyndigheter inte lever upp till sina minoritetspolitiska skyldigheter innebär en hög risk för att kommuner och regioner utanför förvaltningsområde även fortsättningsvis kommer att bryta mot lagen.

Vi har återkommande framfört att tillsyn skulle bidra till att förtydliga minoritetslagens krav, höja kunskapsnivån inom det offentliga och underlätta för de nationella minoriteterna att utkräva sina rättigheter. Det finns en bred samsyn om behovet av tillsyn, från rättighetsbärare till myndigheter med ansvar inom politikområdet. Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter har också rekommenderat regeringen att införa tillsyn.¹⁴

Vi ser vidare att de tillsynsmöjligheter som finns idag behöver nyttjas mer regelbundet. Regeringen skriver i handlingsprogrammet för bevarande och främjande av nationella minoritetsspråk att särskilda uppdrag till Statens skolinspektion, som har en viktig roll i att följa upp minoritetsrättigheter inom utbildningsväsendet, ska övervägas vid behov. Skolinspektionen genomförde senast 2019 en tematisk tillsyn av modersmålsundervisning i årskurs 7–9 och fann då betydande brister.¹⁵ Antalet berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning har sjunkit sedan 2022 och uppföljningen indikerar fortsatt stora brister i såväl information om, som tillhandahållande av modersmålsundervisning. Motsvarande brister finns även vad gäller förskola på finska, meänkieli och samiska. Vi ser därmed skäl till att regeringen nu ger Statens skolinspektion ett särskilt uppdrag att genomföra tillsyn inom dessa områden.

¹⁴ Europarådet, Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning (2023), s.6

¹⁵ Statens skolinspektion, Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, (2019), s.5-7

Vi föreslår därför:

- ▶ **Att regeringen utreder möjligheten att införa tillsyn av minoritetslagen, i syfte att stärka förverkligande av de lagstadgade rättigheterna.**
Vilka delar av lagen som är lämpliga för tillsyn behöver utredas vidare. Vår initiala bedömning är att tillsyn vore möjligt kopplat till kravet att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna inflytande i frågor som berör dem, och kravet att kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.
- ▶ **Att regeringen ger Statens skolinspektion ett särskilt uppdrag att granska rätten till modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk och rätten till förskola på finska, meänkieli respektive samiska.**
Uppföljningen visar på betydande brister i erbjudande och tillhandahållande av modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk och förskola på finska, meänkieli och samiska. Statens skolinspektion bör göra tillsyn kring huruvida huvudmännen fullgör sina skyldigheter att erbjuda respektive anordna modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk för elever som har rätt till sådan undervisning, samt på motsvarande sätt granska hur huvudmännen fullgör sina skyldigheter att erbjuda och tillhandahålla förskola på finska, meänkieli och samiska.

Nationella minoriteter behöver bättre förutsättningar att utkräva sina rättigheter

Nationella minoriteters egenmakt är central i ramkonventionens bestämmelser och i svensk minoritetspolitik. De nationella minoriteterna ska ges möjlighet och förutsättningar att bidra till och påverka beslut i frågor som berör dem. Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med – och inte för – de nationella minoriteterna. Uppföljningen visar att graden av nationella minoriteters inflytande är låg, och att situationen inte har förändrats nämnvärt under det senaste decenniet. Det offentliga har ett ansvar att säkerställa delaktighet i beslutsprocesser, och som framgår ovan bedömer vi att tillsyn är nödvändigt som en del i att åtgärda de återkommande bristerna som framkommer i våra uppföljningar.

Samtidigt vilar reellt inflytande också på att rättighetsbärarna har de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva påverkansarbete. Statsbidraget för nationella minoriteter enligt förordning (2005:765), samt statsbidrag för samiska organisationer enligt förordning (2024:147) utgör en grundförutsättning för de nationella minoriteternas möjlighet att organisera sig. När regeringens särskilda satsning på det minoritetspolitiska området nu löpt ut är statsbidragens nivåer otillräckliga. Statsbidragen är dessutom utformade på ett sätt som innebär att andelen medel per organisation blir lägre när fler ansöker om bidrag, vilket ytterligare försvårar för de nationella minoriteterna att organisera sig. Uppföljningen pekar på behov av en grundlig genomgång av förordningen om statsbidrag för nationella minoriteter. Bland annat behövs en översyn av skrivningar kring bidragets syfte, bidragsformer, definitioner och förutsättningar för bidrag.

Vi ser också att det krävs anpassningar i det bredare statliga bidragssystemet för att möta nationella minoriteters behov och förutsättningar. Det blir särskilt tydligt när den största ungdomsorganisationen för nationella minoriteter får avslag på sin ansökan om statsbidrag enligt förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer, med motiveringen att de inte möter kraven på medlemsantal.¹⁶

¹⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Beslut om bidrag för barn- och ungdomsorganisationer 2025, (2024)

De nationella minoriteterna betonar att det är svårt att få överblick över vilka bidrag som finns att söka och att det är resurskrävande att söka, administrera och redovisa bidrag. Att det i de flesta fall gäller projektbidrag med ett avgränsat syfte och begränsad tidsperiod ökar arbetsbördan ytterligare.

Statskontoret presenterade 2024 på regeringens uppdrag en analys av möjligheterna att inrätta en samlad informationsportal för riktade statsbidrag till kommun och region.¹⁷ I förslagets remissförfarande framför bland annat Länsstyrelsen Stockholm¹⁸ och Brottsförebyggande rådet¹⁹ att en sådan informationsportal även bör omfatta bidrag till civilsamhällesorganisationer. Enligt Riksrevisionens granskning av statliga bidrag till civilsamhället anser endast en av fyra ideella föreningar att det är lätt att hitta information om statliga bidrag.²⁰ Vi bedömer att en informationsportal om statsbidrag skulle ge en överblick på lokal, regional och nationell nivå som idag saknas. Detta skulle vara resurseffektivt för både minoritetsorganisationer och förvaltningsmyndigheter. Det är viktigt att portalen blir sökbar så att det på ett överskådligt sätt går att se vilka bidrag som omfattar nationella minoriteter och inom vilka områden.

Vi föreslår därför:

- **Att utformningen av förordning 2005:765 om statsbidrag för nationella minoriteter justeras.**

Justeringen bör föregås av en grundlig analys av förordningen som helhet. Baserat på uppföljningen har vi identifierat behov att justera paragrafer som rör bidragets syfte, bidragsformer, definitioner och förutsättningar för bidrag.

- **Att statsbidraget till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse, enligt förordning 2005:765 säkerställs långsiktigt till minst 13 miljoner kronor årligen, samt att statsbidrag för samiska organisationer enligt förordning 2024:147 säkerställs långsiktigt till minst 3,25 miljoner kronor årligen.**

Ett långsiktigt bidrag är avgörande för att säkerställa nationella minoriteters möjligheter till delaktighet och inflytande. En stabil och förutsägbar finansiering skulle stärka de nationella minoriteternas möjlighet att organisera sig, påverka politiska beslut och bedriva verksamhet. Det är därför nödvändigt att statsbidraget är på en nivå som möjliggör detta. Statsbidraget för samiska organisationer behöver motsvara nivån per nationell minoritet i statsbidraget för nationella minoriteter, för att ge de nationella minoriteterna likvärdiga förutsättningar.

- **Att regeringen beslutar om att införa en samlad informationsportal för statsbidrag som även omfattar civilsamhällesorganisationer.**

De nationella minoriteterna betonar att det är svårt att få överblick över vilka bidrag som finns att söka och att det är resurskrävande att söka, administrera och redovisa bidrag. Samtidigt utgör statsbidrag en förutsättning för de nationella minoriteterna att bygga sin egenmakt. Regeringen har tagit initiativ till en informationsportal för statsbidrag till kommuner och regioner. Vi bedömer att det en sådan informationsportal även bör omfatta de bidrag som riktar sig till civilsamhället.

17 Statskontoret, Enklare att överblicka riktade statsbidrag. Statskontorets förslag till en samlad informationsportal, (2024:9)

18 Länsstyrelsen Stockholm, Remiss om enklare att överblicka riktade statsbidrag - Statskontorets förslag till en samlad informationsportal (Statskontoret 2024:9), (2024), s.3

19 Brottsförebyggande rådet, Remissyttrande över Enklare att överblicka riktade statsbidrag - Statskontoret förslag till en samlad informationsportal (Statskontoret 2024:9), (2024)

20 Riksrevisionen, 2023

Diskrimineringen av nationella minoriteter behöver synliggöras för att identifiera lämpliga åtgärder

Antalet anmälda fall av diskriminering av och hatbrott mot nationella minoriteter är lågt och minskande. Samtidigt visar studier och undersökningar att antisemitism, antiziganism och rasism mot samer är allvarliga samhällsproblem. Under 2024 har antisemitismen ökat från redan alarmerande nivåer. När nationella minoriteter får ökad uppmärksamhet blossar underliggande rasism upp i form av hatbrott. Det kan handla om händelser med anledning av situationen i Israel och Palestina, eller i samband med rättsprocesser eller oenighet kring markanvändning som rör samernas rättigheter. Den utbredda rasismen innebär att många judar, romer och samer i vissa sammanhang döljer sin identitet. Att säkerställa att nationella minoriteter inte utsätts för diskriminering, hatbrott eller annan kränkande behandling är en grund för allt minoritetspolitiskt arbete.

Bland de nationella minoriteterna återkommer även upplevelser av diskriminering bortom det som svensk diskrimineringslagstiftning reglerar. Framför allt handlar det om situationer där nationella minoriteter inte får sina språkliga och kulturella rättigheter tillgodosedda. Uppföljningsmyndigheterna har i flera år påtalat behovet av att inkludera språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Även Diskrimineringsombudsmannen har under flera år framfört kritik mot att de språkliga rättigheterna inte går att utkräva, och är positiv till en utredning om språk som diskrimineringsgrund. En sådan utredning stöds även av Institutet för språk och folkminnen. Vidare har Europarådets ministerkommitté för den europeiska språkstadgan och den rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter återkommande uppmanat Sverige att införa språk som diskrimineringsgrund i lagstiftningen.

Vi föreslår därför:

- **Att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.**

Genom att införa språk som en självständig diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen, bedömer uppföljningsmyndigheterna att de nationella minoriteterna får ett starkare skydd mot diskriminering. Även om språk kan ha en indirekt koppling till etnicitet som diskrimineringsgrund, saknas en analys av den kopplingen i svensk rätt. I till exempel Norges diskrimineringslag, anges språk som en del av begreppet etnicitet.²¹

Ny handlingsplan ger bättre förutsättningar – men behöver i högre grad inkludera samtliga nationella minoriteter

En ny handlingsplan mot rasism och hatbrott antogs i december 2024. Planen fokuserar på grupper som är särskilt utsatta för rasism och hatbrott. Bland dessa ingår judar, romer, och samer, men inte sverigefinnar eller tornedalingar. Ett av planens delmål är att en större andel av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras. I åtgärderna ingår bland annat insatser inom Polismyndigheten, Brottsoffermyndigheten och Åklagarmyndigheten. Brottsförebyggande rådet ska göra en fördjupad studie om antiziganistiska hatbrott och ta fram kunskap om den

21 LOV-2017-06-16-51 (ändrad t.o.m. LOV-2021-06-11-77 fra 01.01.2022) kap 2 §6: "Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk."

judiska minoritetens utsatthet för antisemitism. Uppföljningsmyndigheterna bedömer därmed att regeringen tagit välkomna steg i linje med vårt tidigare förslag att utreda det låga och minskade antalet anmälningar som rör nationella minoriteters utsatthet för diskriminering och hatbrott.

Många av de identifierade åtgärderna i den nya handlingsplanen fokuserar på ökad kunskap om förekomsten av rasism och diskriminering samt kunskapshöjning inom det offentliga. Det finns också en ambition att i högre grad ta fram kunskap och verktyg som kan användas inom kommunala och regionala verksamheter. Vi identifierade 2022 en risk för att de kunskapshöjande insatser som pågick inom politikområdet inte skulle ge tydliga resultat. Årets uppföljning visar att mindre än hälften av alla kommuner och regioner under 2023–2024 har genomfört specifika insatser för att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter, och att ungefär en fjärdedel har utbildat internt om diskriminering av nationella minoriteter. Länsstyrelsernas kartläggning av kommuners och regioners behov av stöd i arbetet mot rasism visar att kommunerna i låg utsträckning använder sig av de nationella metod- och kunskapsstöd som finns. I många fall känner man inte till att stöden finns. I andra fall ser man inte ett behov av stöden, eller anser att stöden inte är tillräckligt anpassade efter verksamheten.²² För att den nya handlingsplanen ska ge faktiska resultat är det därför centralt att insatserna följs upp på lokal och regional nivå, för att dra lärdomar och anpassa det fortsatta arbetet.

Det saknas statistik kring sverigefinnars och tornedalingars utsatthet för rasism och hatbrott, och antalet studier kring deras utsatthet är få. Vår fördjupning förra året visar att sverigefinnar och tornedalingar upplever diskriminering bland annat i form av marginalisering och osynliggörande.²³ Vi ser det därför som angeläget att öka kunskapen om sverigefinnars och tornedalingars utsatthet för diskriminering, rasism och liknande former av kränkande behandling. Detta krävs för att för att kunna identifiera och genomföra lämpliga insatser som motverkar diskriminering och utsatthet. Vi ser också anledning att i flera av handlingsplanens åtgärder inkludera samtliga nationella minoriteter. Vi bedömer att detta är särskilt viktigt inom ramen för de insatser som riktar sig mot kommunernas arbete mot rasism och kunskapshöjande insatser riktade till personal inom skolan.

Det är välkommet att regeringen i förhållande till handlingsplanens uppföljning pekar på relevansen av attityd- och upplevelseundersökningar. Detta krävs för att se faktiska resultat i förhållande till minskad diskriminering. Forum för levande historia har fått ett uppdrag att genomföra en studie om intolerans i den svenska befolkningen. Studien ska omfatta attityder till och föreställningar om utsatta grupper såsom afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Denna studie bör även inkludera attityder till och föreställningar om sverigefinnar och tornedalingar. Givet den historiska diskriminering som grupperna har utsatts för är det sannolikt att strukturell rasism kvarstår i form av fördomar och negativa föreställningar bland majoritetsbefolkningen. Detta behöver belysas för att bättre förstå och motverka den diskriminering som sverigefinnar och tornedalingar utsätts för idag.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) föreslår i sin årliga rapport Förekomst av diskriminering 2024 att regeringen beslutar om ett kunskapslyft om diskriminering för skolhuvudmän och skolpersonal. Kunskapslyftet föreslås bland annat fokusera på skolans utrednings- och åtgärdsskyldighet när en elev upplever sig utsatt för

22 Länsstyrelserna. Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism. (2025)

23 Emerga, De nationella minoriteternas erfarenheter av diskriminering, utsatthet och hatbrott, (2023), s.35-38, s.42-46

trakasserier. Vår uppföljning indikerar att nationella minoriteter ofta utsätts för diskriminering inom skolan och att få av skolorna arbetar med aktiva åtgärder. Vi ser det därför som relevant att inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott ge DO i uppdrag att genomföra ett kunskapslyft i enlighet med sitt förslag, med tillägget att nationella minoriteter bör ingå som en särskild målgrupp.

Vi föreslår därför:

- ▶ **Att åtgärder inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott i större utsträckning inkluderar samtliga nationella minoriteter.**
Vi bedömer att detta är särskilt angeläget för insatser som riktar sig mot regioner och kommuner, samt insatser riktade till skolhuvudmän och personal inom skolan. Handlingsplanen bör även inkludera särskilda uppdrag för att öka kunskapen om sverigefinnars och tornedalingars utsatthet för rasism, diskriminering och kränkande beteenden.
- ▶ **Att studien om intolerans i den svenska befolkningen även inkluderar attityder till och föreställningar om sverigefinnar och tornedalingar.**
Sverigefinnar och tornedalingar har historiskt utsatts för en diskriminering som kan leva kvar som negativa föreställningar hos majoritetsbefolkningen. Att inkludera dem i studien bedöms som särskilt viktigt utifrån den begränsade kunskap som finns om nutida rasism och diskriminering riktad mot dem.
- ▶ **Att Diskrimineringsombudsmannen inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott får ett uppdrag att genomföra ett kunskapslyft om diskriminering för skolhuvudmän och skolpersonal.**
Ett sådant kunskapslyft skulle komplettera mer generella kunskapshöjande insatser. Det föreslagna uppdraget utgår från skolans lagstadgade ansvar att arbeta med aktiva åtgärder, vilket är en viktig pusselbit i skolornas förebyggande arbete mot kränkande behandling. Vi bedömer att kunskapslyftet behövs, men vill betona att det även behöver inkludera de nationella minoriteterna.

Möjligheterna att utöva kultur behöver breddas

Vår fördjupningsstudie visar att nationella minoriteter upplever att utbudet av aktiviteter som främjar och synliggör deras minoritetsspråk och kultur är otillräckligt. Detta trots att kommuner och regioner i förhållandevis hög grad har ett aktivt arbete inom området. Upplevelserna skiljer sig mycket åt mellan de nationella minoriteterna. Sverigefinnar och tornedalingar har genomgående mer positiva erfarenheter, medan samernas upplevelser är blandade. Judar och romer beskriver mycket begränsade möjligheter att utöva kultur och en bristfällig tillgång till kulturutbud som främjar och synliggör deras kultur och språk. Enkäten till kommuner och regioner visar att bara två av tio kommuner har ett kulturutbud på jiddisch/för judar eller på romani chib/för romer. Den utbredda antisemitismen och antiziganismen innebär att få judar och romer är helt bekväma med att vara öppna med sin identitet i sitt kulturutövande. Rasismen mot samer innebär att 15 procent är otrygga med att vara öppna med sin samiska identitet i sitt kulturutövande.

Även inom äldreomsorgen saknas i stort insatser som möjliggör för judar och romer att upprätthålla sin kulturella identitet. Minoritetslagens krav på att kommuner ska beakta de äldres behov att upprätthålla sin kulturella identitet är svagare för judar och romer än för övriga nationella minoriteter. Socialstyrelsen konstaterar i sin rapport att ”givet de stora utmaningarna att rekrytera språkkunnig personal vore kulturella aspekter ett minimum i att tillmötesgå äldres behov”. Det kan därför finnas anledning

att se över minoritetslagens utformning så att kommuners skyldighet att beakta de äldres behov att upprätthålla sin nationella identitet gäller oaktat vilket språk som äldreomsorgen ges på.

Det finns potential att bygga vidare på det arbete som görs idag på kommunal och regional nivå för att främja nationella minoriteters språk och kultur. Nationella minoriteter beskriver att kulturella uttryck är oerhört viktiga och nära sammankopplade med såväl den egna identiteten och minoritetsspråket som samhörigheten inom minoriteten. De nationella minoriteterna betonar vidare att kommunerna har en avgörande roll i att möjliggöra deras kulturutövning. Det anses särskilt viktigt att kommunen tillhandahåller ekonomiskt stöd, lokaler och mötesplatser. Kommuner och regioner beskriver att kulturella aktiviteter skapar engagemang och bidrar till att höja kunskapen om de nationella minoriteterna och deras rättigheter, både inom det offentliga och bland allmänheten. Samverkan med de nationella minoriteterna inom kulturområdet stärker förtroendet mellan det offentliga och de nationella minoriteterna och lägger därmed grunden för ett bredare inflytande och delaktighet. Utanför förvaltningsområden sker det minoritetspolitiska arbetet främst genom bibliotekens verksamhet. Biblioteken skulle i större utsträckning kunna användas som en plattform för att bredda det minoritetspolitiska arbetet i kommuner där det för övrigt saknas.

Vi ser att det krävs riktade åtgärder för att bredda samtliga nationella minoriteters möjlighet att utöva och utveckla sin kultur, och att judars och romers möjlighet behöver stärkas särskilt. Det handlar både om att ge bättre förutsättningar för den kulturutövning som sker inom civilsamhället och att stärka kommuners och regioners arbete för att synliggöra och främja judisk och romsk kultur. Regeringen har gett Statens kulturråd (Kulturrådet) i uppdrag att lämna förslag om hur myndighetens arbete och samverkan inom kultursamverkans modellen kan vidareutvecklas och hur kommunernas roll, ansvar och betydelse inom modellen kan öka.²⁴ Vi understryker vikten av att en eventuellt ny modell för kultursamverkan i högre grad beaktar nationella minoriteters rättigheter och säkerställer att kommuner och regioner lever upp till sina lagstadgade skyldigheter att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och kulturen.

Kulturrådet och Institutet för språk och folkminnen (Isof) har genom projektbidrag till civilsamhället främjat nationella minoritetsspråk och kulturella uttryck. Båda myndigheterna redovisar att ansökningarna vida överstiger tillgängliga medel. Många av projekten sammanväver kulturella och språkliga aktiviteter och har resulterat i ett ökat intresse för språken, ökade språkkunskaper och en växande stolthet över identiteten som nationell minoritet.

Vi föreslår därför:

- **Att regeringen avsätter utökade medel till Statens kulturråd och Institutet för språk och folkminnen för att främja nationella minoriteters språk- och kulturbärare.** Kulturrådet och Isof anger i sina budgetunderlag 2026–2028 att det finns behov av fortsatt och förstärkt finansiering till myndigheternas uppdrag att fördela bidrag till nationella minoriteters kultur, litteratur- och läsfrämjande åtgärder på nationella minoritetsspråk, samt till revitaliseringsinsatser riktade till föreningslivet. Vi ser att förstärkningen behövs, och betonar vikten av att revitaliseringsinsatser utgår från samtliga nationella minoritetsspråks- och varieteters behov.

24 Kulturdepartementet. Uppdrag till Statens kulturråd om kultursamverkansmodellen. Regeringsbeslut Ku2025/00053. (2025) s.1

Det behövs bättre förutsättningar för att delta i modersmålsundervisning

Samtliga nationella minoritetsspråk i Sverige befinner sig i en språkbytesprocess, vilket innebär att det för varje generationsskifte är allt färre som talar språken. Att barn och unga får utbildning i och på de nationella minoritetsspråken är centralt för att vända språkbytesprocessen.

Regeringen har inom ramen för handlingsprogrammet för att bevara och främja nationella minoritetsspråk tagit initiativ till flera språkfrämjande åtgärder. Trots de satsningar som gjorts saknas det fortfarande en sammanhållen utbildningskedja för de nationella minoritetsspråken. Uppföljningen visar att det fortsatt är många kommuner i förvaltningsområde som inte informerar om förskoleverksamhet på finska, meänkieli och samiska i enlighet med sina lagstadgade skyldigheter. Det finns ingen statistik över förskola helt eller till väsentlig del på finska, meänkieli och samiska. Som vi redogjort för i tidigare rapporter ser Skolverket flera utmaningar med att samla in sådan statistik. Vi anser dock att statistik om nationella minoritetsspråk i förskolan är en central förutsättning för att kunna följa upp hur lagen efterlevs och anpassa eventuella åtgärder efter de behov som finns. I Europarådets senaste granskning av Sveriges efterlevnad av språkstadgan konstateras också att regeringen bekräftat att Statens skolverk kan ges i uppdrag att samla in statistik om nationella minoritetsspråk i förskolan.

Antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska har sjunkit år för år sedan 2022, trots att de formella rättigheterna till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk succesivt har stärkts. Det kvarstår betydande strukturella hinder som innebär att mer än hälften av de som är berättigade till modersmålsundervisning väljer att inte delta. Det handlar om bristen på lärare, att undervisningen ges i fel språkvarietet, undermåligt utbildningsmaterial och inte minst om att undervisningen ges utanför skoltid. Det finns således behov av ett antal olika satsningar för att fler barn och unga ska lära sig och utveckla sitt nationella minoritetsspråk. Flera statliga utredningar har undersökt modersmålsundervisningen från olika perspektiv. Den senaste utredningen som presenterades i januari 2025 konstaterar att flera förslag som lämnats i tidigare utredningar fortsatt är nödvändiga att genomföra. Bland dessa ser uppföljningsmyndigheterna det som särskilt angeläget att ämnet inkluderas i de reguljära timplanerna, något som de nationella minoriteterna återkommande påpekar som centralt för att fler ska delta i undervisningen.

Vi föreslår därför:

- ▶ **Att modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk inkluderas i skolans reguljära timplaner med en fastställd minsta garanterad undervisningstid.**
För att fler ska välja att läsa modersmål behöver ämnet ges inom ramen för skolans reguljära timplan. Vidare saknas det idag en garanterad undervisningstid för modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk och nivåerna som erbjuds är otillräckliga för att skapa en god språkutveckling. En minsta garanterad undervisningstid för modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk behöver fastställas i timplanerna för grundskolan, anpassad grundskolan, specialskolan och sameskolan.
- ▶ **Att Statens skolverk ges i uppdrag att lämna förslag på hur statistik om förskola på finska, meänkieli och samiska kan samlas in.**
Det krävs statistik för att kunna följa upp hur lagen efterlevs och anpassa åtgärder efter de behov som finns. Skolverket har tidigare pekat på utmaningar i att inhämta sådan statistik, men bör få i uppdrag att lämna förslag på hur statistik kan samlas in, trots dessa utmaningar.

Det krävs fortsatta satsningar för de nationella minoritetsspråken

Vår uppföljning visar att det genom handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken har skapats en infrastruktur för språkens revitalisering. Det har skapats nya sammanhang där språken talas och det finns tecken på att intresset för språken har ökat. Det krävs dock fortsatta – och långsiktiga – satsningar för att nå hållbara resultat. Tre år är en alltför kort tidshorisont för att bygga upp språkliga institutioner, ta fram undervisningsmaterial, utbilda lärare, tolkar och översättare. Och inte minst för att i slutändan skapa utrymme för språkbärarna att återta sitt språk.

Programmets bredd med parallella uppdrag till flera myndigheter uppfattas som en styrka. Att aktivt skapa förutsättningar för att bevara och främja de nationella minoritetsspråken är ett komplext område, där olika faktorer samspelar. Att barn och unga får möjlighet att lära sig språken i förskola och skola lägger grunden för språkutbildning på högre nivå. Detta krävs i sin tur för att åtgärda bristen på modersmålslärare, språklärare, tolkar och översättare. Att fler lär sig språken är också centralt för att på sikt möta bristen på språkkunnig personal inom förskola, skola och äldreomsorg. Att fler talar språken är en förutsättning för att tillgodose nationella minoriteters rättigheter till offentlig service på de nationella minoritetsspråken. Parallellt behöver språkens infrastruktur stärkas och språkens domäner utökas för att språken ska utvecklas i takt med samhället. Givet bredden av åtgärder som krävs, behövs en koordinerande myndighet med ansvar för uppföljning av handlingsprogrammet. Institutet för språk och folkminnen och Samiskt språkcentrum har fått regeringens uppdrag att utveckla modeller för att följa upp språkens revitalisering, vilka bör ligga till grund för uppföljning av språkens utveckling.

Riksrevisionen granskar nu regeringens arbete med att bevara och främja de nationella minoritetsspråken. För att de investeringar som gjorts de senaste tre åren ska ge långsiktiga resultat bedömer vi att handlingsprogrammet behöver en ny fas. Det nya handlingsprogrammet bör utformas utifrån lärdomar från föregående programperiod och utifrån Riksrevisionens granskning. Vi ser dock att en långsiktig finansiering av språkcentrumverksamheten behöver fastställas redan nu, även om verksamheten framåt bör ingå i ett fortsatt handlingsprogram.

Vi föreslår därför:

- **Att regeringen tar fram ett fortsatt handlingsprogram för bevarande och främjande av minoritetsspråk.**

Det behövs ett nytt handlingsprogram baserat på lärdomar från föregående programperiod. Förslagsvis bör nästa fas av handlingsprogrammet särskilt fokusera på att skapa en sammanhängande utbildningskedja. Handlingsprogrammet behöver koordineras och följas upp av en utpekad myndighet. Institutet för språk och folkminnen och Samiskt språkcentrum har fått regeringens uppdrag att utveckla modeller för att följa upp språkens revitalisering vilka bör ligga till grund för uppföljning av språkens utveckling.

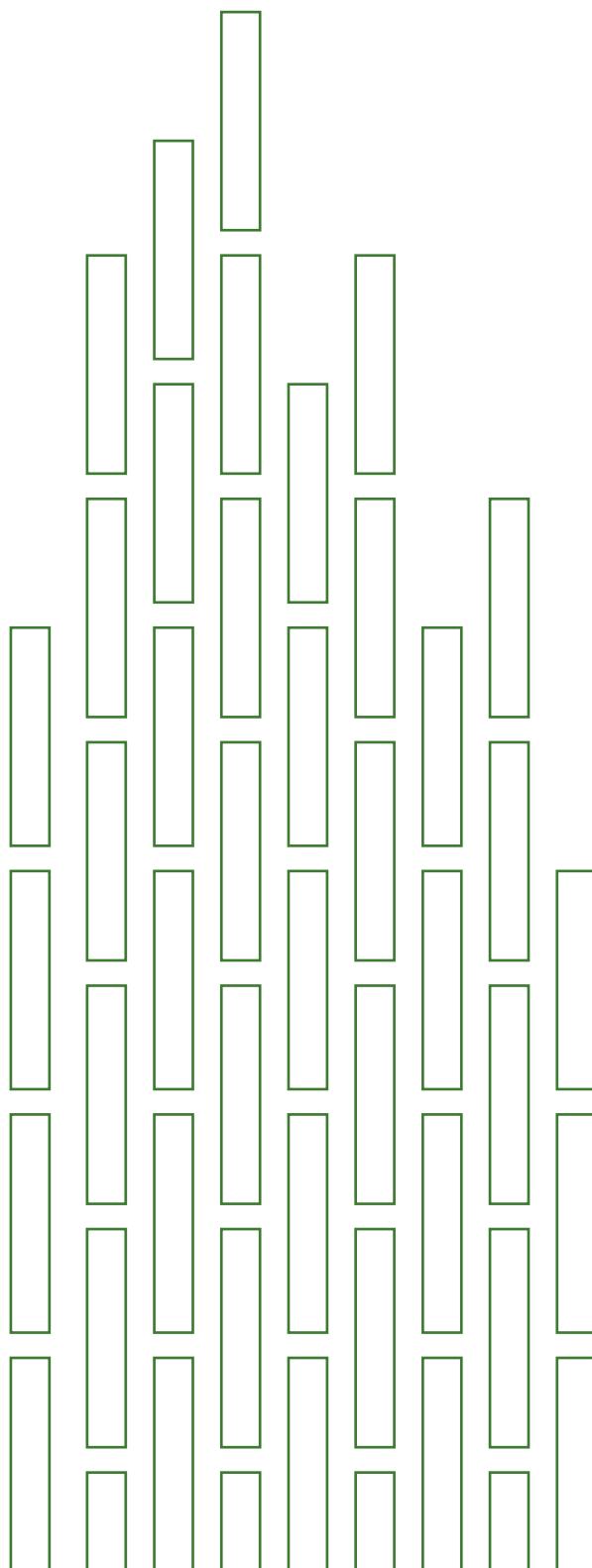
- **Att anslaget till Institutet för språk och folkminnens språkcentrumverksamhet permanentas till minst 20 miljoner kronor.²⁵ Samiskt språkcentrums anslag föreslås utökas i enlighet med Sametingets budgetunderlag 2026–2028.²⁶**

Språkcentrumens verksamhet har byggts upp med betydande resurser under perioden 2022–2024. Det krävs fortsatt och långsiktig finansiering för att verksamheten ska möjliggöra att alla minoritetsspråkbärare har möjlighet att lära sig, utveckla och använda sina språk.

25 Institutet för språk och folkminnen, Budgetunderlag 2026–2028 (2025)

26 Sametinget, Budgetunderlag 2026–2028 (2025)

Övergripande arbete på kommunal och regional nivå

Övergripande arbete på kommunal och regional nivå

Inledning, mål och indikatorer

Kommuner och regioner har lagstiftade skyldigheter i förhållande till minoritetspolitikens tre delområden, men de har också övergripande skyldigheter som syftar till att säkerställa att de integrerar och efterlever bestämmelserna i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen).

Vi inleder kapitlet med en kort redogörelse för förändringar i styrning, praxis och rättsutveckling med bäring på området. Därefter redovisas utvecklingen i förhållande till kommuners och regioners skyldighet att ha mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet. Eftersom kunskapsbrist har identifierats som ett grundläggande hinder för det minoritetspolitiska arbetet beskriver vi därefter hur förvaltningsmyndigheterna har utbildat den egna personalen i nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar. Vi redogör vidare för förvaltningsmyndigheternas förmåga att bemöta och handlägga ärenden på finska, meänkieli och samiska. Vi presenterar också resultat från enkäten som gäller länsstyrelsernas samordnande och samverkande insatser i länen.²⁷

Slutligen redogör vi för de utmaningar och framgångsfaktorer som kommuner, regioner och länsstyrelser lyfter i förhållande till sitt minoritetspolitiska arbete. Sist i kapitlet redovisas uppföljningsmyndigheternas informations- och kunskapshöjande insatser med relevans för kommuners, regioners och länsstyrelserns övergripande arbete.

Uppföljningsmodellen har inga utpekade mål eller indikatorer kopplade till detta avsnitt, men budgetpropositionen 2024 anger att uppföljningen ska redovisa kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer, samt informations- och kunskapshöjande insatser

Budgetpropositionens indikatorer för uppföljningen inom området:

- Kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer
- Informations- och kunskapshöjande insatser

Förändringar i styrning, praxis, och rättsutveckling

Regeringen beslutade i december 2024 om en sänkning av statsbidraget till kommuner och regioner som ingår i ett förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska. Sänkningen trädde i kraft 1 januari 2025 och innebär en minskning av grundbeloppet från 660 000 kronor per år till 565 000 kronor. Även det särskilda bidraget till kommuner som ingår i förvaltningsområde för mer än ett språk sänktes från 500 000 till 450 000. Bidraget till regioner som ingår i förvaltningsområde sänktes från

²⁷ Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, § 2.

250 000 till 215 000 kronor.²⁸ Sedan första januari 2025 ingår totalt 85 kommuner och 15 regioner i förvaltningsområde: 66 kommuner ingår i finskt förvaltningsområde, 9 i förvaltningsområde för meänkieli och 27 i samiskt förvaltningsområde. Piteå ingår sedan årsskiftet i förvaltningsområde för samiska.

Fler har minoritetspolitiska mål och riktlinjer

Kravet på att kommuner och regioner ska ha mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete trädde i kraft 2019. Sedan dess har allt fler kommuner och regioner antagit mål och riktlinjer, men 2022 noterade uppföljningsmyndigheterna att ökningstakten var alltför låg. Vi påbörjade därför ett utvecklingsarbete för att stödja kommuner och regioner i framtagandet av mål och riktlinjer. Som en del i arbetet samlade vi in mål och riktlinjer för att utveckla ett metodstöd, som publicerades på minoritet.se i början av 2023.

Årets enkätundersökning visar att andelen kommuner och regioner som har mål och riktlinjer har ökat tydligt sedan 2022, både bland kommuner och regioner i och utanför förvaltningsområde. Metodstödet har sannolikt bidragit till att ökningstakten har stigit jämfört med tidigare uppföljningsperiod. Även lagkravets tydlighet och möjligheten till obligatorisk uppföljning tycks innebära att förvaltningsmyndigheter i högre grad lever upp till sina lagstadgade skyldigheter. Totalt angav 81 procent av kommunerna att de har mål och riktlinjer. Vilka kommuner som har, respektive saknar, mål och riktlinjer publiceras i vår öppna data på minoritet.se.

Av kommuner och regioner i förvaltningsområde anger 93 procent att de har mål och riktlinjer. Åtta kommuner anger att de saknar mål och riktlinjer. De ombads i enkäten att förklara varför. Förklaringarna visar på en medvetenhet kring lagkravet; fem håller på att uppdatera sina mål och riktlinjer och två av svaren indikerar att de har någon form av mål och riktlinjer, trots att de svarat att sådana saknas. En kommun angav ingen förklaring.

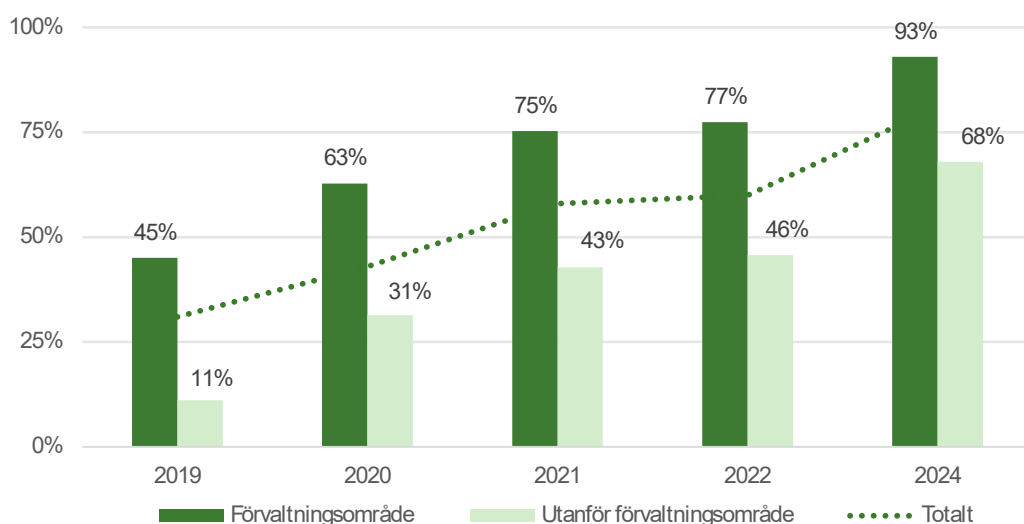

Diagram 1: Andel kommuner och regioner med mål och riktlinjer 2019–2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkäter till kommuner och regioner.

28 Minoritet.se. Statsbidraget sänks för kommuner, regioner och organisationer. 17 december 2024. <https://www.minoritet.se/statsbidraget-sanks-for-kommuner-regioner-och-organisationer> (Hämtad 27 februari 2025)

Utanför förvaltningsområde råder fortsatt okunskap om att mål och riktlinjer är ett lagkrav

Utanför förvaltningsområde anger två tredjedelar att de har mål och riktlinjer, vilket är en betydande ökning jämfört med 2022. Av dem som saknar mål och riktlinjer anger ungefär en fjärdedel att arbetet pågår och ska slutföras nästa år. Ungefär lika många anger att framtagande av mål och riktlinjer inte är aktuellt eller prioriterat. Det framgår av förklaringarna att dessa kommuner saknar kunskap om lagkravets innebörd. Exempelvis anges att:

”kommunen ingår inte som kommun i förvaltningsområde för nationella minoriteter.”²⁹

”kommunen löser behoven när de uppkommer genom att till exempel använda tolk”

”...är en liten kommun utan kända talespersoner eller föreningar och sammanlutningar som organiserar etniska minoriteter eller driver och belyser minoritetspolitik. Även om vi kan utgå från att åtminstone någon av de etniska minoritetsgrupperna finns representerad i kommunen har kommunen valt att prioritera andra likabehandlingsfrågor.”

Mer än en tredjedel som svarat nej har inte motiverat varför. Givet att ungefär hälften av kommunerna utanför förvaltningsområde har valt att inte besvara enkäten, är det rimligt att anta att den verkliga andelen av kommuner med mål och riktlinjer utanför förvaltningsområde är lägre. Sammantaget visar detta att det finns ett fortsatt behov av åtgärder för att kommuner och regioner ska leva upp till lagens krav. Vi bedömer att tillsyn inom detta område är både möjligt och lämpligt. Det finns också behov av fortsatta informationsinsatser och spridande av de metodstöd som tagits fram.

I förvaltningsområde behövs mer kunskap om att mål och riktlinjer ska omfatta samtliga nationella minoriteter

I enkäten frågade vi också vilka nationella minoriteter som omfattas av mål och riktlinjer. I kommuner och regioner utanför förvaltningsområde omfattar mål och riktlinjer nästan uteslutande samtliga nationella minoriteter. I förvaltningsområde är det precis som 2022 ungefär en tredjedel vars mål och riktlinjer enbart omfattar den/de minoriteter vars språk kommunen/regionen ingår i förvaltningsområde för. Även här finns det anledning att fortsätta med informationsinsatser och spridning av metodstöd, med fokus på att säkerställa att samtliga nationella minoriteter inkluderas i mål och riktlinjer.

Fler utbildar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar

Bristande kunskap hos det offentliga konstateras i flera sammanhang utgöra ett hinder för minoritetspolitikens genomförande. Kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetslagen är en utgångspunkt för att kommuner och regioner ska kunna bedriva ett ändamålsenligt arbete med dessa frågor. Årets enkät visar att andelen

²⁹ Sverige har förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. I dessa områden har språken enligt minoritetslagen ett starkare skydd och dess talare utökade rättigheter. Förvaltningsområdena omfattar således tre av de fem nationella minoritetsspråken - och inte nationella minoriteter - även om detta är ett vanligt förekommande missförstånd.

som genomfört utbildningsinsatser har ökat sedan 2022 och 2019, både vad gäller utbildning av förtroendevalda, tjänstepersoner på ledningsnivå och andra anställda. Den största ökningen ser vi kopplat till utbildning av förtroendevalda, där andelen som genomfört utbildningsinsatser nästan har fördubblats, från 21 procent 2022 till 37 procent 2024.

Inom förvaltningsområde har totalt 82 procent genomfört någon utbildningsinsats under perioden 2023–2024, jämfört med 74 procent 2022. Utanför förvaltningsområde har andelen som genomfört någon typ av utbildning ökat från 29 till 34 procent.

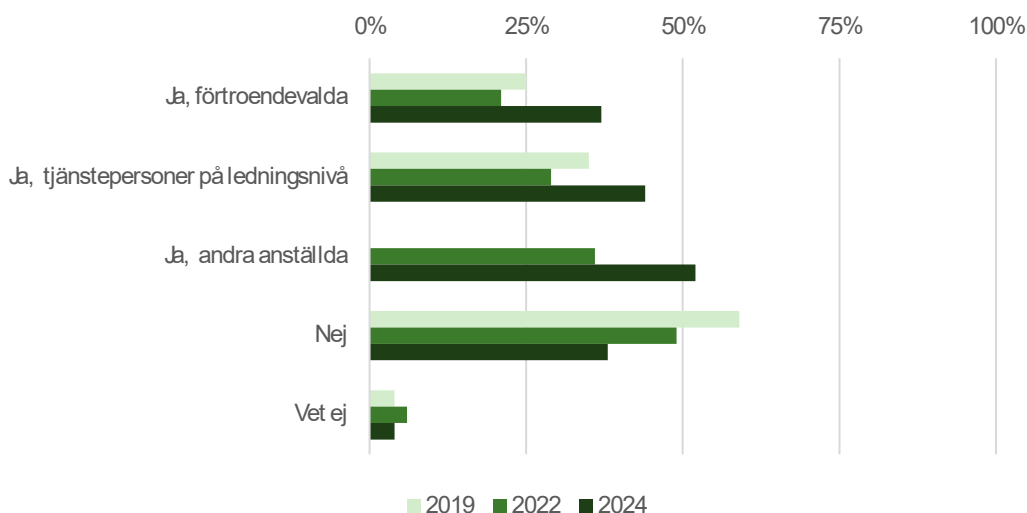

Diagram 2: Andel kommuner och regioner som utbildat internt om nationella minoriteters rättigheter 2023-2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkäter till kommuner och regioner

Drygt hälften, 12 av 21 länsstyrelser, har genomfört någon typ av intern utbildning om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar. Detta är en minskning jämfört med 2023 då motsvarande antal var 15. Av de genomförda utbildningarna har sex avsett länsledning, sju övriga chefer och elva övriga anställda.

Huruvida utbildningarna har lett till en höjd kunskapsnivå inom det offentliga fångas inte direkt av uppföljningsmodellen. Referensgrupperna ser inte någon tydlig kunskapsökning, medan fokusgrupperna i fördjupningsstudien i vissa fall anser att kunskapen har ökat. Givet det stora antalet kunskapshöjande uppdrag som olika myndigheter har haft under perioden 2022–2024 finns det anledning att i särskild ordning utvärdera kunskapsnivån kring nationella minoriteter, deras rättigheter och det allmännas ansvar inom den offentliga verksamheten.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska

Finska, meänkieli och samiska är territoriellt bundna nationella minoritetsspråk i Sverige, vilket innebär att bärare av dessa språk har starkare rättigheter att använda språket i kommunikation med det offentliga. Minoritetslagen ger enskilda rätt att använda finska, meänkieli och samiska i kontakt med förvaltningsmyndigheter inom respektive förvaltningsområde. Utanför dessa områden ska myndigheter hantera ärenden på dessa språk om personal med relevant språkkunskap finns. Förvaltningsmyndigheter är också skyldiga att verka för att det ska finnas tillgång till personal med kunskaper i språken där detta behövs i enskildas kontakter med

myndigheten. Rätten att kommunicera med det offentliga och ta del av samhällsviktig information på finska, samiska och meänkieli är grundläggande för att säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodoses och för att främja delaktighet i samhället. Användandet av språken inom den offentliga sfären har också flera positiva effekter för språkens revitalisering. Dels vidgas språkens användningsområde vilket medför att de utvecklas i takt med samhället, dels innebär en offentlig användning av språken att språkens synlighet och status ökar. Att språkens användningsområde stäcker sig utanför hemmet skapar också ytterligare incitament att lära sig språket eller utveckla språkkunskaperna.³⁰

Utanför förvaltningsområde är förmågan att bemöta och handlägga ärenden på finska meänkieli och samiska begränsad

Vår enkätundersökning visar att få kommuner och regioner utanför förvaltningsområde har förmåga att bemöta och handlägga ärenden på finska, meänkieli och samiska. Det saknas också aktivt arbete för att öka denna förmåga. Utanför förvaltningsområde anger 22 procent av kommuner och regioner att de har förmåga att hantera ärenden på finska, 13 procent på meänkieli och 14 procent på samiska. Endast 19 procent arbetar aktivt för att ha personal med kunskaper i finska, 11 procent i samiska och 10 procent i meänkieli. Arbetet med att säkerställa personal med språkkompetens sker i första hand genom kartläggning av personalens språkkunskaper. Endast tre kommuner och en region anger att kunskaper i finska, meänkieli och samiska ses som meriterande vid anställning. Ingen erbjuder fortbildning i språken.

Länsstyrelserna har generellt bättre förmåga att bemöta och hantera ärenden på språken; 81 procent har förmågan att göra detta på finska och 38 procent på meänkieli och samiska. Detta speglar troligtvis att 15 av länsstyrelserna ingår i förvaltningsområde. Över hälften av länsstyrelserna verkar för att ha personal som talar finska, och en tredjedel verkar för att ha personal som talar samiska och meänkieli. Kunskaper i språken ses dock i begränsad utsträckning som meriterande i rekryteringsprocesser; 27 procent anger att de ser finska som meriterande, och 18 procent ser kunskap i samiska och meänkieli som meriterande. Inte heller länsstyrelser erbjuder någon fortbildning i språken.

Åtta av tio kommuner i förvaltningsområde har kartlagt behov

Enligt förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska kommuner i förvaltningsområde kartlägga de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektive samiska tillsammans med de nationella minoriteterna.³¹ Vår uppföljning visar att 66 av kommunerna i förvaltningsområde har genomfört någon slags kartläggning av vilka behov som finns för åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli och samiska under 2023 eller 2024. Jämfört med tidigare uppföljning är detta en ökning; förra året var antalet 56 och året dessförinnan 60. Det bör dock noteras att årets uppföljning inkluderade ett spann om två år, medan vi tidigare år enbart frågat om

30 Institutet för språk och folkminnen, Att följa språken - förslag till indikatorer för att långsiktigt följa utvecklingen för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Slutredovisning regeringsuppdrag Ku2021/02483 (2025). s.37

31 SFS 2009:1299. Förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråk

innevarande år. Av de 17 kommuner som inte genomfört något kartläggningsarbete ingår 14 i finskt förvaltningsområde och fyra i samiskt förvaltningsområde.

Kartläggningarna avser främst förskola och annan pedagogisk verksamhet samt äldreomsorg. Baserat på de kartläggningar som gjorts bedömer en tredjedel av kommunerna att servicenivån är otillräcklig inom förskolan och 40 procent att den är otillräcklig inom äldreomsorgen. Inom övriga förvaltningar och verksamheter bedöms servicenivån som otillräcklig av 27 procent. Beträffande service på minoritetsspråk i telefonväxel och reception, samt ärendehandläggning anger strax över hälften att servicenivån motsvarar efterfrågan. En av fem anser att servicenivån är otillräcklig och lika många anger att efterfrågan saknas.

Delaktighet, stöd från ledningen och en tydlig struktur ger resultat

I enkäten fick kommuner och regioner redogöra för vilka framgångsfaktorer de ser i genomförandet av minoritetspolitiken. Nedan sammanfattas några vanligt förekommande svar.

Delaktighet och inflytande är centralt för att nå resultat

I enkätundersökningen framträder ett antal faktorer som främjar det minoritetspolitiska arbetet. Kommuner och regioner inom förvaltningsområde lyfter upp insatser för delaktighet och inflytande som en avgörande framgångsfaktor. Dialog, samverkan och samråd skapar förutsättningar för ett inkluderande arbete där minoriteterna är delaktiga i beslut och åtgärder snarare än enbart mottagare av insatser. Principen om att ”göra saker tillsammans med minoriteterna, inte åt dem” återkommer som ett centralt perspektiv.

Det krävs stöd från ledning och politik, samt en tydlig struktur

Ett annat återkommande tema är vikten av att arbetet är förankrat hos ledning och politik, samt behovet av en tydlig struktur. För att nå resultat behöver mål och riktlinjer för nationella minoriteter vara tydliga och integrerade i den ordinarie verksamheten. Eftersom minoritetspolitiken spänner över flera olika verksamhetsområden är det nödvändigt att skapa strukturer för samverkan mellan olika delar av förvaltningen. För att åstadkomma detta krävs en samordnande funktion. Kommuner och regioner lyfter även fram vikten av att ha tillgång till personal med god språk- och kulturkompetens, som en förutsättning för att kunna möta de nationella minoriteternas behov och främja deras rättigheter.

Insatser kopplade till språk och kultur ger ringar på vattnet

Betydelsen av insatser kopplade till språk och kultur betonas som en framgångsfaktor, inte bara som enskilda åtgärder utan även som verktyg för att skapa mötesplatser, nätverk och engagemang. Dessutom ses samverkan med nationella minoriteter kring språk och kulturinsatser som ett framgångsrikt sätt att bygga förtroende mellan minoriteterna och det offentliga, och att skapa grund för bredare delaktighet och inflytande.

Utanför förvaltningsområde står biblioteken i centrum

Utanför förvaltningsområde är det minoritetspolitiska arbetet generellt mindre aktivt. Här ses framför allt bibliotekens verksamhet som en strategi för att synliggöra nationella minoriteter och höja allmänhetens kunskap. Det saknas i stor utsträckning insatser för att skapa delaktighet och inflytande samt att motverka diskriminering och SFS 2009:1299. Förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråksutövning.

Även dessa kommuner och regioner påpekar vikten av att ha tydliga mål och riktlinjer, att integrera arbetet i verksamheten, och att det finns stöd från ledningen. Givet de knapphändiga resurser som avsätts för det minoritetspolitiska arbetet ses samverkan med andra kommuner, regionen, länsstyrelsen och civilsamhället, som ett sätt att öka arbetets genomslag.

Brist på kunskap och begränsade resurser bromsar arbetet

I enkäten fick kommuner och regioner redogöra för vilka huvudsakliga hinder de upplever i genomförandet av minoritetspolitiken. Flera utmaningar är återkommande, både bland kommuner och regioner i och utanför förvaltningsområden. Nedan sammanfattas några vanligt förekommande svar.

Det är svårt att nå ut till alla nationella minoritetsgrupper

Att nå ut till samtliga nationella minoritetsgrupper, särskilt de mest marginaliserade, anses vara en av de största svårigheterna.

Utanför förvaltningsområde saknas det ofta kunskap om de nationella minoriteterna som bor i området och om vilka behov de har. Flera kommuner anger att de inte alls har kännedom om eller kontakt med de nationella minoriteterna. Många anger också att det saknas efterfrågan på insatser från minoriteternas sida. Det är dock viktigt att klargöra att det offentliga skyldigheter i minoritetslagen inte är avhängigt att nationella minoriteter efterfrågar sina rättigheter. Det offentliga har ett ansvar att tydligt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och möjliggöra deras delaktighet och inflytande. Det offentliga har också skyldigheter att främja de nationella minoritetsspråken och kulturen samt att aktivt motverka diskriminering och utsatthet.

I förvaltningsområde finns svårigheter att nå de minoritetsgrupper vars språk inte omfattas av förvaltningsområdet. Att nå barn och unga ses som en särskild utmaning både i och utanför förvaltningsområde.

Brist på kunskap, intresse och resurser bromsar utvecklingen

Medan en tydlig struktur och förankring i ledning och politik ses som en förutsättning för långsiktighet, utgör brist på kunskap, intresse och prioritering hos ledning och politik ett återkommande och svårt hinder. Kommuner och regioner anger att en belastad ekonomi och perspektivträngsel ofta medför att minoritetsfrågor inte är prioriterade. Vidare uppges att ettåriga bidragscykler försvårar planering och fleråriga satsningar, samtidigt som kommunerna lyfter att insatser för att främja och utveckla språk, kultur och identitet kräver långsiktighet, uthållighet och stabilitet.

Många kommuner och regioner i förvaltningsområde anser att statsbidraget är otillräckligt. Att bidraget inte har justerats i takt med inflationen har ytterligare begränsat möjligheterna att bedriva ett hållbart minoritetspolitiskt arbete.

Brist på personal med språk och kulturkompetens

Bristen på personal med språk- och kulturkompetens är en återkommande problematik. Rekrytering av modersmåls lärare, förskolepersonal och personal inom äldreomsorgen med relevant språk- och kulturkompetens upplevs som särskilt utmanande. Detta försvårar möjligheten för skyldighetsbärarna att leva upp till minoritetslagens krav.

Länsstyrelserna stödjer kommuner och regioner att uppfylla sina skyldigheter

Länsstyrelserna fungerar i många fall som samordnande aktörer för kommuner och regioner inom ramen för det minoritetspolitiska arbetet. Länsstyrelserna har i regleringsbrevet 2024 haft ett uppdrag att redovisa hur minoritetslagen har tillämpats inom myndigheternas ansvarsområde. 15 av länsstyrelserna ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och/eller samiska. Under 2023 och 2024 har regleringsbrevsuppdraget specificerat att länsstyrelserna ska stödja kommunerna i länet att uppfylla sina skyldigheter enligt minoritetslagen.

Länsstyrelsernas regionala minoritetspolitiska uppdrag i regleringsbrev och instruktion är inte resurssatta av regeringen. Vår enkätundersökning visar att länsstyrelserna avsätter mellan 0 och 40 procent av en årsarbetskraft till samordning av det minoritetspolitiska arbetet. Åtta av länsstyrelserna avsätter mellan 0 och 10 procent, fem avsätter mellan 10 och 20 procent, och tre avsätter mellan 20 och 40 procent. Fyra länsstyrelser valde att inte svara på frågan, vilket tyder på att resurssättningen inte är tydlig. Sammantaget visar undersökningen att resurssättningen för uppdraget är mycket låg på de flesta länsstyrelser.

Nästan alla arbetar länsövergripande

Enkätsvaren visar att 19 av 21 länsstyrelser arbetar länsövergripande med det minoritetspolitiska uppdraget. Detta är jämförbart med 2023, då motsvarande siffra var 20, och 2022, då motsvarande siffra var 18. Tolv av länsstyrelserna samordnar nätverk för kommuners och regioners minoritetssamordnare och femton har samverkat med andra länsstyrelser för utbyte, kompetensutveckling och gemensamma initiativ. Hälften av länsstyrelserna har också gett stöd och rådgivning till länets aktörer och samverkat med dessa i utåtriktade arrangemang såsom länskonferenser, nationella minoriteters högtidsdagar, genom temaveckor, samt kopplat till insatser för att motverka diskriminering och utsatthet. Siffrorna motsvarar generellt resultaten från 2023.

Samverkan, integrering och kompetensutveckling leder arbetet framåt

En majoritet av länsstyrelserna lyfter samverkan med regionen, kommunerna och andra länsstyrelser som en viktig framgångsfaktor. Även integrering av nationella minoriteter i uppdraget för mänskliga rättigheter, barnrätt och brottsförebyggande ses som centralt för att nå resultat. Att nationella minoriteter beaktas i andra delar av verksamheten, kopplat till exempelvis markanvändning, byggnadsvård, skötsel av kulturresevat och fornminnesvård ses som en möjlighet för att skydda och främja nationella minoriteters kultur. Deltagare i referensgrupperna påpekar vikten av att länsstyrelserna i högre utsträckning beaktar nationella minoriteters kulturarv i prövning av tillstånd som rör exempelvis skogsavverkning och byggnation.

Referensgrupperna påpekar också att samebyar, liksom andra rättighetsinnehavare som blir berörda av evenemang eller exploateringar, ska ges möjlighet till reellt inflytande i frågor och beslut som berör dem.

Flera länsstyrelser lyfter även att inkludering av minoritetslagstiftningen i grundutbildning för nyanställda utgör en viktig grund för arbetet. Uppföljningsmyndigheternas pilotsatsning för kommuner och regioner utanför förvaltningsområde nämns som en framgång av de länsstyrelser som berörts av projektet. De menar att projektet har flyttat fram det minoritetspolitiska arbetet. Att nationella minoriteter nu ingår i länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter nämns också av flera som ett steg i positiv riktning mot en länsstyrelseövergripande samordning i det minoritetspolitiska arbetet.

Ofinansierat uppdrag och låg resurssättning är centrala utmaningar

Länsstyrelsernas insatser för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter i länen har inte förändrats nämnvärt sedan 2019. En utmaning som återkommande framhålls är att uppdraget i regleringsbrevet inte är resurssatt vilket begränsar möjligheterna till utveckling och genomförande av konkreta insatser. Några lyfter att regeringens styrning av länsstyrelsernas uppdrag är svag och att det saknas tydliga interna riktlinjer, vilket försvårar arbetet. Även bristfällig kunskap om nationella minoriteters rättigheter bland kommuner och andra samverkansparter är en återkommande utmaning. Flera uppger också att de har svårigheter att nå samtliga nationella minoriteter. Ett par påpekar att den ökade samhälleliga polariseringen och ökningen av antisemitism behöver hanteras i minoritetsarbetet.

Informations- och kunskapshöjande insatser

Uppföljningsmyndigheterna har under 2022–2024 genomfört flera satsningar som berör kommuners, regioners och länsstyrelserns övergripande arbete. Dessa redovisas nedan.

Grundutbildning om minoritetslagstiftningen når många

För att bemöta den låga kunskapsnivån kring minoritetslagstiftningen hos det offentliga tog uppföljningsmyndigheterna 2022 fram en grundutbildning om de nationella minoriteternas rättigheter och det allmännas ansvar. Utbildningen har sedan den lanserades genomförts av 1 359 personer. En majoritet av deltagarna är tjänstepersoner som arbetar kommunalt, men utbildningen har även nått anställda vid regioner, myndigheter och andra verksamheter. Flera myndigheter använder utbildningen internt, bland annat ingår den i Arbetsförmedlingens kompetensutvecklingsportal och Kungliga biblioteket har lagt upp den på sitt intranät. I stort sett alla som genomfört utbildningen anser att den har gett en grundläggande kunskap om minoritetslagen och en stor majoritet tycker att utbildningen är lätt att följa med i och ta till sig. I enkäten till kommuner och regioner frågade vi om de använt sig av utbildningen, vilket nästan hälften hade gjort. Webbutbildningen har sannolikt bidragit till den ökande andelen kommuner och regioner som genomfört utbildningar under 2023 och 2024.

Kommuner och regioner utanför förvaltningsområde

Minoritetspolitikens uppföljning har återkommande visat på att det finns betydande brister i hur kommuner, regioner och myndigheter utanför förvaltningsområde lever upp till minoritetslagens krav. Även Europarådet har riktat kritik mot att Sverige inte lever upp till konventionerna utanför förvaltningsområde.³² Uppföljningsmyndigheterna har därför under 2023 och 2024 genomfört ett projekt som riktar sig mot kommuner, regioner och myndigheter utanför förvaltningsområdena för att sätta i gång deras minoritetspolitiska arbete. Projektet initierades till stor del tack vare förslag från nationella minoritetsorganisationer, och representanter från organisationerna har deltagit i projektet. Målsättningen har varit att ta fram lärande exempel som kan leda till att fler kommuner, regioner och myndigheter utanför förvaltningsområdena får inspiration och redskap för att arbeta aktivt med nationella minoriteters rättigheter. En viktig del av arbetet har handlat om att bidra med verktyg som underlättar för skyldighetsbärarna att komma i kontakt med de nationella minoriteter som bor i området.

Utvecklingsarbetet har genomförts som en pilotverksamhet i Kronobergs län tillsammans med Länsstyrelsen Kronoberg, Region Kronoberg och kommunerna i länet. Under arbetets gång har även förvaltningsmyndigheter i Kalmar och Hallands län varit involverade. Pilotarbetet har omfattat fysiska besök och digitala möten med kommunerna för att inventera hur det minoritetspolitiska arbetet genomförs och vilket stöd som efterfrågas. Utöver detta har fyra kunskapsdagar och en bredare slutkonferens riktad till kommuner och regioner arrangerats. I arbetet har förtroendevalda, chefer på olika nivåer samt tjänstepersoner från olika verksamheter deltagit.

Baserat på pilotverksamheten har vi tagit fram en webbaserad vägledning som publicerades på minoritet.se i slutet av 2024. Vägledningen är anpassad för kommuner, regioner och myndigheter utanför förvaltningsområde. Den är praktiskt inriktad och består av bakgrundsinformation om skyldigheter utifrån minoritetslagen, lärande och fördjupande exempel på arbetssätt och metoder samt tips, checklistor och länkar för vidare läsning och information.

Eftersom vägledningen lanserades i slutet av november 2024 är det för tidigt att säga något om dess effekter. Under projektets gång genomfördes dock intervjuer med tretton förvaltningsmyndigheter och en minoritetsförening. Dessa visar att initiativet lett till att fler kommuner, regioner och länsstyrelser har påbörjat eller intensifierat sitt minoritetspolitiska arbete. Det framgår också att många har påbörjat arbete med att ta fram eller revidera minoritetspolitiska mål och riktlinjer. Pilotprojektet har lett till en ökad kunskap hos dem som deltagit i pilotverksamhetens träffar vilket har gett ringar på vattnet i form av erfarenhetsutbyte mellan andra regioner och kommuner med liknande förutsättningar. Bland annat har de deltagande kommunerna startat ett nätverk för kommuner och regioner för att fortsätta det påbörjade arbetet.

Öppna data

Under 2024 har vi initierat ett projekt för att publicera öppna data om kommuners minoritetspolitiska arbete utifrån några indikatorer för minoritetspolitikens uppföljning. Syftet med projektet är att synliggöra och sprida hur minoritetsarbetet

32 Europarådet, Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning, (2023) s.4

bedrivs i landet, och på så sätt bidra till att kommunerna i högre grad lever upp till lagstiftningens krav. Vår förhoppning är också att detta kan underlätta för nationella minoriteter att påtala när kommunerna inte lever upp till sina skyldigheter i sin dialog med skyldighetsbärarna. Data kommer att publiceras på minoritet.se i samband med att den här rapporten lämnas in till regeringen 31 mars 2025.

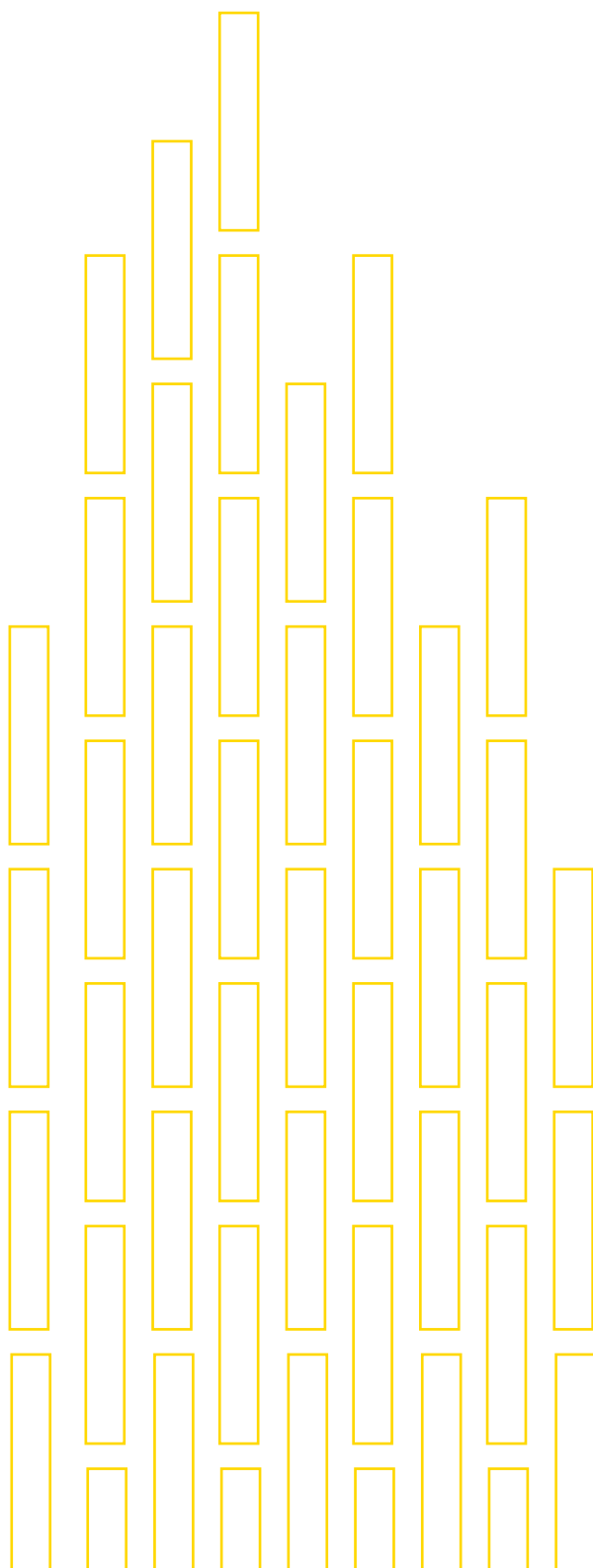
Länsstyrelsesatsningen

Mot bakgrund av tidigare uppföljningar som påvisat brister i länsstyrelsernas minoritetspolitiska arbete initierade uppföljningsmyndigheterna 2022 en flerårig satsning för att stödja länsstyrelsernas arbete. Satsningen har syftat till att skapa bättre förutsättningar för länsstyrelserna att tillämpa minoritetslagen och verka som regional katalysator i arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Utvecklingsarbetet har fokuserat på att stärka förankringen av det regionala minoritetsuppdraget i länsstyrelseorganisationen, skapa förutsättningar för samverkan mellan länsstyrelserna och övriga tvärsektoriella uppdrag, samt att öka tillgången till relevant information och kunskap.

Som ett resultat av projektet ingår nationella minoriteter sedan september 2024 i länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter. Nätverket leds av den nationella samordningen för mänskliga rättigheter och barnrätt. Länsstyrelsen Stockholms nationella minoritetsuppdrag medverkar tills vidare som stöd i nätverkets beredningsgrupp. På nätverksträffarna har rättighetsuppdragen diskuterats samlat, vilket har möjliggjort vissa synergier. Det har också lett till att en fokusgrupp för nationella minoriteters rättigheter har inrättats. Länsstyrelserna har träffats 3–4 gånger årligen för att utbyta information och erfarenheter. Intresset har varit stort och 15–17 länsstyrelser har deltagit varje gång. Dessutom har ett gemensamt internt nyhetsbrev och en gemensam introduktion för nyanställda tagits fram, för att öka tillgången till information och kunskap.

Projektet har lett till att det minoritetspolitiska uppdraget har fått en djupare förankring i organisationen. Som redovisats tidigare nämner flera av länsstyrelserna i årets enkät att de ser inkluderingen av nationella minoriteters rättigheter i MR-nätverket som ett steg i rätt riktning mot en länsövergripande samordning. Även introduktionen för nyanställda nämns som en framgångsfaktor för det fortsatta arbetet. Fler länsstyrelser än tidigare uppger också att de informerat om nationella minoriteter och deltagandet på nätverksträffar och fokusgrupper har varit högt. Sannolikt har satsningen även bidragit till dessa positiva resultat.

Diskriminering och utsatthet

Diskriminering och utsatthet

Inledning, mål och indikatorer

Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet som utgår från alla människors lika värde och FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Diskrimineringslagen (2008:567)³³ förbjuder diskriminering. Rätten att inte diskrimineras är också fastställd i Sveriges grundlag.

Skyddet av nationella minoriteter och deras rättigheter är en integrerad del av den europeiska ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Enligt artikel 4 fastställs statens ansvar att ”vidta lämpliga åtgärder för att inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet främja fullständig och effektiv jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen. I detta hänseende skall parterna ta vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna för de personer som tillhör nationella minoriteter.”³⁴ För att åstadkomma detta behöver det offentliga aktivt arbeta för att synliggöra, förebygga och åtgärda diskriminering, hatbrott och andra former av utsatthet.

I det här kapitlet redovisar vi Diskrimineringsombudsmannens genomgång av ärenden som rör de nationella minoriteterna samt Brottsförebyggande rådets hatbrottsstatistik. Då mörkertalet är stort både vad gäller anmäld diskriminering och anmälda hatbrott kompletterar vi statistiken med en sammanfattning av olika studier och undersökningar som presenterats under året kring antisemitism, antiziganism och hatbrott mot samer.

Vi presenterar också kommuners och regioners arbete mot diskriminering av nationella minoriteter och redogör kort för myndigheters uppdrag inom området. Under rubriken ”Informations- och kunskapshöjande insatser” redovisas uppföljningsmyndigheternas utvecklingsarbete kopplat till delområdet.

Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets mål och indikatorer för uppföljningen inom delområdet:

De nationella minoriteterna ska inte utsättas för hatbrott eller diskriminering.

- **Förekomsten av diskriminering mot nationella minoriteter**
- **Hatbrott mot samer, hatbrott med antisemitiska respektive antiziganistiska motiv**
- **Insatser för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter bland förvaltningsmyndigheter**

33 SFS 2008:567 Diskrimineringslag

34 SÖ 2000:2. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, Del II Artikel 4.2

Förändringar i styrning, praxis, och rättsutveckling

I slutet av 2024 beslutade regeringen om en ny nationell handlingsplan mot rasism och hatbrott.³⁵ Regeringen ämnar med den nya planen förbättra styrningen inom området och åtgärda brister i den tidigare planen,³⁶ bland annat genom att specificera mer konkreta mål för vad arbetet ska leda fram till och skapa bättre förutsättningar för myndigheterna att uppnå dessa. Den nya handlingsplanens övergripande mål ”Ett samhälle fritt från rasism”, konkretiseras genom delmål inom fyra fokusområden: Skola, Rättsväsende, Velfärd och offentliga verksamheter samt Arbetsliv. Planen har ett särskilt fokus på antimuslimsk rasism, antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och rasism mot samer. Sverigefinnar och tornedalingar ingår inte bland de prioriterade målgrupperna.³⁷

I april 2024 aviserade regeringen att den avser att bereda ett lagförslag baserat på utredningen om utökat skydd mot diskriminering som presenterades i december 2021. Utredningen omfattar bland annat en översyn av hur skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet ska kunna stärkas.³⁸ Utredningen om effektivare tillsyn av diskrimineringslagen innehåller en översyn av nuvarande bestämmelser för tillsyn av aktiva åtgärder, och en analys av hur tillsyn inom området som regleras av skollagen kan flyttas från DO till Skolinspektionen. Utredningen lämnade sitt betänkande till regeringen under 2020, och remissförfarandet avslutades i juni 2022. Regeringen har ännu inte fattat något beslut i frågan.³⁹

Regeringen fattade under 2024 beslut om tydligare bestämmelser om hets mot folkgrupp. Lagändringarna i brottsbalken började gälla 1 juli 2024 och ändringarna i tryckfrihetsordningen ska börja gälla 1 januari 2027, om riksdagen efter valet 2026 fattar samma beslut i frågan.⁴⁰ Förändringarna innebär att förnekelse av Förintelsen och vissa andra internationella brott uttryckligen kriminaliseras, och att enskilda personer i skyddade grupper ska ges målsägandestatus och rätt till skadestånd. Förslaget och den underliggande utredningen härrör ur tidigare kritik från EU-kommissionen, ett så kallat överträdelseförfarande från 2021 om hur Sverige införlivat EU:s rasismrambeslut.⁴¹

Sanningskommissionen för det samiska folket som tillsattes i november 2021, fortsätter sitt arbete med att samla in vittnesmål från samer. Kommissionen ska synliggöra och sprida kunskap om samernas erfarenheter, samt lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning, med slutredovisning den 1 december 2025. Ordföranden Anders Lindén avgick i november 2024, och flera ledamöter har under året lämnat kommissionen. I januari begärde sanningskommissionen förlängd tid att genomföra arbetet till oktober 2026.⁴²

35 Regeringskansliet, arbetsmarknadsdepartementet, Handlingsplan mot rasism och hatbrott, (2024)

36 Statskontoret, Ett samlat grepp. Analys av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. (2023:12)

37 Regeringskansliet, arbetsmarknadsdepartementet, Handlingsplan mot rasism och hatbrott. (2024), s. 11

38 SOU 2021:94. Ett utökat skydd mot diskriminering. Arbetsmarknadsdepartementet.

39 SOU 2020:79. Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen - aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området, Arbetsmarknadsdepartementet.

40 Bet. 2023/24:KU22. En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp.

41 Europeiska unionens officiella tidning, Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen (2008)

42 Sveriges television, Sanningskommissionen begär mer tid av regeringen, 28 januari 2025, <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/sanningskommissionen-begar-mer-tid-av-regeringen> (Hämtad 28 februari 2025)

Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset

överlämnade sitt slutbetänkande *Som om vi aldrig funnits*, till regeringen i slutet av 2023.⁴³ I augusti 2024 beviljade regeringen en miljon kronor till Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset för att finansiera insatser för försoningsprocessen, med fokus på att förankra, diskutera och sprida kunskap om slutbetänkandet. I september 2024 fick Forum för levande historia i uppdrag att ta fram en populärversion av slutbetänkandet, för spridning i skolväsendet och bland myndigheter.⁴⁴ Länsstyrelsen i Norrbottens län har fått i uppdrag att stödja försoningsprocessen i länet, samt verka för ökad kunskap om den historiska behandlingen av tornedalingar, kväner och lantalaiset.⁴⁵ I februari 2025 beviljades Tornedalsteatern 800 000 kronor för kunskapshöjande insatser om tornedalingar, kväner och lantalaiset. Regeringen har ännu inte fattat beslut i andra frågor kopplade till betänkandets rekommendationer.⁴⁶ I budgetpropositionen för 2025 framgår att regeringen beräknar avsätta ytterligare 5 miljoner kronor till försoningsprocessen årligen 2026–2027.

I januari 2024 lämnade utredaren ett förslag på en **Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034**,⁴⁷ med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. Strategin har fem fokusområden med målsättningar som ska följas upp successivt. I budgeten för 2025 har regeringen anslagit 10,5 miljoner kronor till åtgärder för att stärka judiskt liv i Sverige. Samma summa beräknas tillföras årligen 2026 och 2027, och 9 miljoner kronor beräknas tillföras årligen 2028–2034.⁴⁸ Den interdepartementala arbetsgruppen ”Samling för judiskt liv” som tillsattes 2023 har under 2024 fortsatt samverkan och dialog kring frågor som stärker förutsättningarna för judiskt liv och som förebygger och motverkar antisemitism i Sverige. Arbetsgruppens teman var under 2024 utbildning och säkerhet. Säkerhet kommer vara i fokus även 2025, tillsammans med judiskt liv. Länsstyrelsen Stockholm medverkar i arbetsgruppen.

Sverigefinländarnas delegation sökte i april 2024 statliga medel för en förstudie till en sanningskommission för att utreda de övergrepp och den assimileringspolitik som den sverigefinska minoriteten har utsatts för. Sveriges radio rapporterar att regeringen har avslagit ansökan.⁴⁹

43 SOU 2023:68. Slutbetänkande. *Som om vi aldrig funnits* - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset, Kulturdepartementet.

44 Kulturdepartementet. Uppdrag till Forum för levande historia att ta fram en populärversion av betänkandet *Som om vi aldrig funnits* – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68). (2024).

45 Finsnasdepartementet. Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende länsstyrelserna. Regeringsbeslut Fi2020/00591 m.fl. (2024), s.11

46 SOU 2023:68 Slutbetänkande. *Som om vi aldrig funnits* - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset, Kulturdepartementet.

47 SOU 2024:3. Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 Kulturdepartementet (2024)

48 Kulturdepartementet, Kulturministern presenterade Kulturdepartementets satsningar i regeringens budgetproposition för 2025. 19 september 2024, <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/09/kulturministern-presenterade-kulturdepartementets-satsningar-i-regeringens-budgetproposition-for-2025/>, hämtad 7 februari 2025

49 Sveriges radio, Regeringen nekar stöd för förstudie – finskans överlevnad i Sverige ifrågasätts, publicerat 6 mars 2025, [Regeringen nekar stöd för förstudie – finskans överlevnad i Sverige ifrågasätts - Sveriges Radio Finska | Sveriges Radio](#) (Hämtad 7 mars 2025)

Stort mörkertal i anmälda fall av diskriminering

Enligt diskrimineringslagen sker diskriminering när en person kränks eller missgynnas och det finns ett samband med etnisk tillhörighet, kön, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Diskriminering kan bland annat ske i arbetslivet, i utbildningsväsendet, i rättsväsendet, inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, samt inom handel med varor, tjänster och bostäder. Samhällsaktörer inom dessa samhällsområden har därför ett särskilt ansvar att förebygga, motverka, och i vissa situationer vidta åtgärder mot diskriminering.⁵⁰

Anmälda fall speglar inte diskrimineringens omfattning

Eftersom mörkertalet är stort gällande antalet anmälda fall av diskriminering bör siffrorna som redovisas nedan inte ses som en bedömning av diskrimineringens utbredning i samhället. Att antalet anmälningar om diskriminering varierar över tid kan bero på olika faktorer. Jämförelsen av antalet inkomna anmälningar från år till år bör därför inte tolkas som att det skett någon samhällelig förändring i förhållande till förekomst av diskriminering.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) registrerar inte anmälarens etniska tillhörighet och för inte statistik över hur många ärenden som rör diskriminering av nationella minoriteter. Myndigheten har därför gjort en manuell genomgång och läsning av samtliga anmälningar som inkommit 2024 och som rör diskriminering i samband med etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning. Genomgången redovisas nedan.⁵¹

Allt färre anmälningar om diskriminering av nationella minoriteter

Under 2024 tog DO emot totalt 4 452 anmälningar om diskriminering, oavsett diskrimineringsgrund. Antalet anmälningar har ökat kraftigt år för år sedan 2020. Samtidigt har antalet anmälningar som rör nationella minoriteter under de senaste två åren minskat från ett redan lågt antal. De flesta anmälningarna rör diskriminering av romer. DO har genom åren tagit emot mycket få anmälningar som rör diskriminering av judar, samer, sverigefinnar och tornedalingar.

Under 2024 inkom tretton anmälningar om diskriminering av romer, att jämföra med nio året innan och 55 under 2022. Anmälningarna rör i första hand diskriminering inom socialtjänsten, i kontakter med hälso- och sjukvården och vid tillhandahållandet av varor och tjänster, men rör även andra samhällsområden som exempelvis utbildningsväsendet och kontakter med kommunala och statliga myndigheter.

Under året inkom också 25 anmälningar om diskriminering av samer. Nästan samtliga rör en och samma situation, nämligen Vilhelmina kommuns behandling av och remissyttrande över Renmarkskommitténs delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland.⁵²

Endast enstaka anmälningar som rör diskriminering av judar, sverigefinnar och tornedalingar har identifierats. De anmälningar som DO tar emot från sverigefinnar och tornedalingar rör nästan uteslutande brister i tillgång till språkliga rättigheter,

50 SFS 2008:567 Diskrimineringslag t.o.m. SFS 2023:352.

51 Diskrimineringsombudsmannen, Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och DO:s tillsyn 2024, 3 februari 2025.

52 SOU 2023:46 Delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland av Renmarkskommittén, (2023)

och endast i enstaka fall diskriminering och trakasserier i skolan och på arbetsplatser. Anmälningarna om diskriminering av judar rör främst brister i tillgång till språkliga rättigheter och trakasserier på arbetsplatser och i skolan.⁵³

Några fall av tillsyn har inletts och avslutats under året

DO har under året inletts tillsyn i ett ärende som rör diskriminering av romer inom socialtjänsten. Myndigheten har ännu inte fattat något beslut i ärendet. Tillsynsbeslut har fattats i tre ärenden inom samhällsområdena tillhandahållandet av varor och tjänster och hälso- och sjukvård, utifrån anmälningar som inkom 2023. Två av besluten omfattar diskriminering av romer och ett avser diskriminering av samer.

I två ärenden har ersättning betalats ut under året. Det första ärendet rör en elev som nekats koshermat på en skola. Skolan meddelade i februari att eleven skulle erbjudas koshermat och att skolan betalat 50 000 kronor i diskrimineringsersättning i enlighet med DO:s begäran. Det andra ärendet avser en skola som inte vidtog tillräckliga åtgärder när en judisk elev trakasserades. DO fann efter tillsyn att skolan inte utrett händelserna tillräckligt, att det saknades dokumentation, och att beslutade åtgärder inte följts upp. Åtgärderna ansågs inte heller ta tillräcklig hänsyn till händelsernas koppling till elevens etniska tillhörighet eller religion. Kommunen har betalat 50 000 kronor i diskrimineringsersättning till eleven i enlighet med DO:s begäran.

Det har inte meddelats dom i något ärende som rör diskriminering av judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar under 2024 och DO har inte heller stämt i något sådant ärende.

Utbildningsinsatser om skyddet mot diskriminering

Under 2023–2024 har DO haft ett regeringsuppdrag att föra riktad dialog med rättighetsbärare samt att genomföra utbildningsinsatser om diskriminering och vad skyddet mot diskriminering innebär för dem.⁵⁴ DO har inom ramen för uppdraget erbjudit riktade utbildningsinsatser till fem judiska, elva romska, nio samiska, fem sverigefinska och tre tornedalska organisationer. Dialogmöten har genomförts med dessa 24 organisationer för att diskutera behov av och önskemål om utbildningsinsatser. Merparten av organisationerna har visat intresse för att ta emot utbildningsinsatser och DO har hittills hunnit genomföra tre skräddarsydda utbildningar. Insatserna har genomförts under relativt kort tid men DO bedömer att behovet av, och intresset för, riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser för rättighetsbärare är mycket stort bland organisationer i civila samhället. DO beskriver att de också kan se att utbildningarna och dialogerna har bidragit till en ökad efterfrågan hos individer av råd och stöd avseende diskriminering. I enlighet med uppföljningsmyndigheternas tidigare analyser bedömer DO att det finns utrymme att öka kunskaper om diskriminering, skyddet mot diskriminering och om arbetet mot diskriminering. Trots att uppdraget slutförts under året avser DO fortsatt genomföra utbildningsinsatser till nationella minoriteter, som en del av den ordinarie verksamheten.⁵⁵

53 Se exempelvis DO Karolinska sjukhusets agerande när anställd uppmärksammade pågående trakasserier, (2020), www.do.se/kunskap-stod-och-vagledning/tvister-domar-och-tillsynsbeslut/arbetsliv/karolinska-sjukhusets-agerande-nar-anstalld-uppmarksammade-pagaende-trakasserier

54 Arbetsmarknadsdepartementet. Uppdrag att genomföra riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering, (2023)

55 Diskrimineringsombudsmannen, Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och DO:s tillsyn 2024, 3 februari 2025; Diskrimineringsombudsmannen, Slutredovisning av uppdrag om att genomföra riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering (A2023/00855), (2025)

Stort mörkertal även i anmälda hatbrott

Hatbrott är ett samlingsbegrepp för vad som i svensk brottslagstiftning avser olaga diskriminering, hets mot folkgrupp, ärekränkning, samt brott där motivet helt eller delvis varit att kränka offret utifrån uppfattad etnicitet, hudfärg, nationellt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Brottsförebyggande rådet (Brå) sammanställer vartannat år statistik över hatbrott som polisanmälts föregående år. Den senaste hatbrottsstatistiken från Brå publicerades 2023 och avser hatbrott som polisanmälades under 2022. Statistiken baseras på polisens markering av huruvida det anmälda brottet bedömts utgöra ett hatbrott. Beteckningen hatbrott läggs vanligtvis till först efter utredning av motiven som ligger bakom den brottsliga handlingen. Statistiken analyserades i vår uppföljning förra året och sammanfattas därför endast i korthet i årets rapport.

Under 2022 var det totala antalet polisanmälda hatbrott 24 procent lägre än 2020. Antalet anmälda antisemitiska, antiziganistiska och antisamiska hatbrott minskade i ännu högre grad, med 35 procent. I förra årets rapport konstaterade uppföljningsmyndigheterna att statistiken lider av ett stort mörkertal och att siffrorna står i skarp diskrepans till nationella minoriteters upplevelser

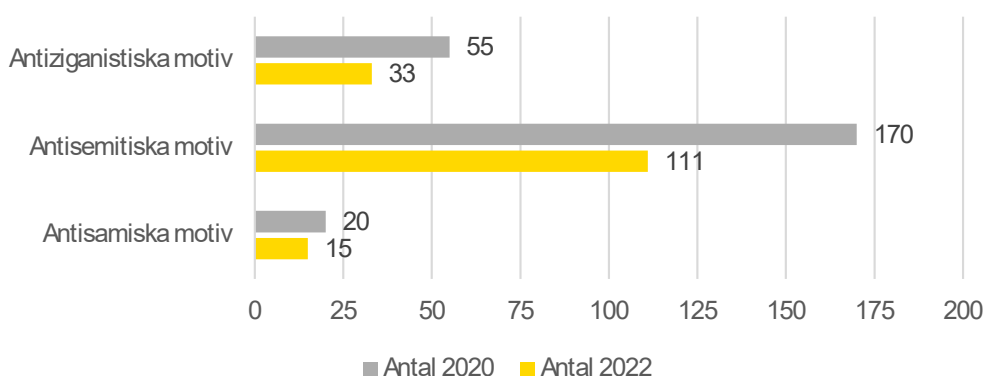

Diagram 3: Motiv för polisanmälda hatbrott 2020 och 2022. Källa: Brottsförebyggande rådet.

Upplevd diskriminering står i kontrast till anmälningarna

Nationella minoriteter lyfter återkommande i dialog med uppföljningsmyndigheterna och andra statliga myndigheter att diskriminering är ett utbrett och allvarligt problem. Det är vanligt att diskriminering upplevs i form av trakasserier i skolan och på arbetsplatser. De utbredda erfarenheterna av diskriminering står i skarp kontrast till de få fall som anmäls.

När de nationella minoriteternas konventions- och lagstadgade språkliga och kulturella rättigheter inte tillgodoses av skyldighetsbärarna upplevs det som diskriminering. I praktiken handlar det ofta om de otillräckliga möjligheterna för barn och unga att lära sig och utveckla sitt modersmål, och att individer inte ges förutsättningar att använda sitt minoritetsspråk eller utöva sin kultur eller religion. Upplevelsen av diskriminering förstärks av att det i princip saknas formaliserade motåtgärder när rättigheterna inte tillgodoses av ansvariga förvaltningsmyndigheter. Under 2024 har några studier och undersökningar som avser antisemitism, antiziganism och hatbrott mot samer presenterats. Några slutsatser från dessa sammanfattas nedan.

Antisemitismen ökar från en alarmerande nivå

Flera olika undersökningar visar på att antisemitismen i Sverige är ett allvarligt, utbrett och tilltagande samhällsproblem. Bland annat har Brottsförebyggande rådet (Brå) på regeringens uppdrag genomfört en granskning av hur hatbrottsmarkerade polisanmälningar med antisemitiska motiv förändrats med anledning av kriget mellan Israel och Hamas som bröt ut den 7 oktober 2023. Utredningen visar att antalet anmälda hatbrott med antisemitiska motiv steg femfaldigt under perioden 7 oktober till 21 december 2023 jämfört med samma period 2022.⁵⁶ Det vanligaste brottet var hets mot folkgrupp (39 procent) följt av skadegörelse (28 procent).

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) presenterade 2024 en rapport om antisemitism i Europa. Rapporten baseras på en enkätundersökning som genomförde under våren 2023. Där konstateras att 99 procent av respondenterna i Sverige under det gångna året upplevt någon form av antisemitism, på nätet eller personligen. Över en tredjedel hade utsatts för antisemitiska trakasserier. Undersökningen visar att en stor majoritet, åtta av tio, ibland döljer sin judiska identitet i offentliga rum och att nästan hälften undviker att vistas i vissa områden av rädsla för antisemitiska trakasserier.⁵⁷

Det framgår också att många avstår från att anmäla antisemitiska brott. Trakasserier anmäls bara av 30 procent och diskriminering av 25 procent. Sex av tio hade anmält det senaste fallet av antisemitiskt våld som de utsatts för. Den främsta anledningen att inte anmäla är upplevelsen att det inte leder till något. Antisemitismens utbreddhet leder också till färre anmälningar då de som utsätts upplever att det ”händer hela tiden” eller att brottet inte är allvarligt nog för att anmälas, vilket tyder på en normalisering av diskrimineringen.⁵⁸

Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet presenterade i september en rapport om antisemitismen i Sverige efter den 7 oktober.⁵⁹ Rapporten pekar på att judar i Sverige upplever en växande känsla av otrygghet. Samtidigt som attitydundersökningar visar att endast omkring 4 procent av den svenska befolkningen har antisemitiska värderingar, tycks omedvetna fördomar och stereotyper uppfattningar om judar vara utbredda. Antisemitism beskrivs som en varaktig taggtråd i samhället som begränsar judars fri- och rättigheter. I samband med oroligheter i Israel och Palestina triggas underliggande fördomar och taggtråden dras åt. Antisemitismen tar sig då uttryck i form av hatbrott, trakasserier och vandalisering av judiska institutioner. Rapporten beskriver hur antisemitismen har ”israeliserats” vilket innebär att språk, tankefigurer och teman som tidigare varit knutna till traditionella antisemitiska uttryck nu används i relation till och kritik av Israel. Antisemitismen gömmer sig därmed ofta under parollen ”antisionism”.⁶⁰

Många romer döljer sin identitet på grund av antiziganism

Under 2024 publicerade Romskt informationscenter och Malmö universitet en studie om erfarenheterna av att leva som rom i Malmö. Studien bygger på intervjuer med 28 romska Malmöbor och tio tjänstepersoner som arbetar med frågor som rör den

56 Brottsförebyggande rådet, Polisanmälda hatbrott med antisemitiska motiv under hösten 2023, (2024)

57 European Union Agency for Fundamental Rights, Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism (2024) s.32, s.56, s.58,

58 Ibid. s.84–84

59 Christer Mattsson, Robin Andersson Malmros, Morten Sager, Antisemitism i Sverige efter den 7 oktober, Segerstedtinstitutet, Göteborgs universitet (2024)

60 Ibid. s.1–3

romska minoriteten.⁶¹ Även om studien är geografiskt begränsad till Malmö beskriver intervjupersonerna antiziganism och dess konsekvenser på ett sätt som med all sannolikhet återspeglar situationen för många romer i Sverige.

I studien framkommer att antiziganism upplevs i alla delar av samhället. Antiziganismen tar sig olika uttryck, från generell misstänksamhet och ifrågasättande, till diskriminering i arbetslivet, ökad övervakning i butiker och riktad aggression. Trots att de som deltagit i studien upplevt omfattande diskriminering har de flesta inte anmält detta. En vanlig orsak som ligger bakom beslutet att inte anmäla är den kollektiva erfarenheten att inte bli trodd, men också brist på kunskap kring diskrimineringslagen och hur en anmälan görs. Att många romer döljer sin identitet på grund av antiziganism kan också innebära att diskriminering och hatbrott inte anmäls, eftersom det innebär att identiteten synliggörs.⁶²

Antiziganismen i skolan är ett allvarligt problem, som tar sig uttryck både genom öppen antiziganism i form av mobbning, och genom tystnad från omgivningen som låter antiziganismen passera. Föräldrar beskriver också hur fördomar bland skolpersonal och lärare tar sig uttryck i en bristande tilltro till romska elevers förmågor och en uppfattning om att romska föräldrar saknar framtidsambitioner för sina barn och intresse för utbildning.⁶³ Denna bild framgår också i en studie om antiziganism i skolan som Forum för levande historia har genomfört på regeringens uppdrag.⁶⁴

Trots att de flesta intervjupersonerna i studien från Malmö är stolta över att vara romer, väljer de i många situationer att inte vara öppna med sin identitet, på grund av rädsla för vad det får för konsekvenser i form av diskriminering, repressalier eller andra kränkningar. Att inte alltid kunna vara öppen med sin identitet, utan att ständigt behöva förhålla sig till risken för negativa bemötanden och fördomar ger upphov till minoritetsstress, vilket beskrivs av många av intervjupersonerna i studien. Att å andra sidan kunna vara öppen med sin identitet - utan att utsättas för antiziganism - ses som den viktigaste förutsättningen för att kunna synliggöra den romska kulturen och skapa goda levnadsvillkor för romer.⁶⁵

Hatbrott mot samer förekommer i många olika sammanhang

Brottsförebyggande rådet (Brå) presenterade under 2024 en studie om samers utsatthet för hatbrott som de genomfört på regeringens uppdrag. Även Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har haft ett regeringsuppdrag att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer, som redovisades i februari 2025.⁶⁶ Uppdragens redovisningar sammanfattas nedan.

I Brå:s studie konstateras att kunskap om samers utsatthet för hatbrott och andra uttryck av rasism av flera anledningar saknas. Eftersom gruppen är antalsmässigt liten får även en stor utsatthet ett litet genomslag i statistiken. Det finns också svårigheter att samla in statistik via enkäter på grund av att anonymitet inte kan garanteras. Bristen på kunskap om samers utsatthet för hatbrott och rasism innebär en risk att relevanta åtgärder uteblir. MUCF lyfter i sin redovisning att det finns ett stort behov av ökad

61 Paula Mulinari et.al. Lycklig är den som har en öppen väg framför sig (2024)

62 Ibid. s.66

63 Ibid. s. 51-55

64 Forum för levande historia, Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet (2024), s.10

65 Mulinari, Lycklig är den som har en öppen väg framför sig (2024), s.32

66 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer. Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), (2025)

kunskap om hur rasism mot samer tar sig uttryck, samt om bemötande av unga samer som utsatts för rasism inom bland annat skolan och hälso- och sjukvården.⁶⁷

Brå har samlat in data genom intervjuer, genomgång av polisanmälningar och förundersökningar. Intervjupersonerna har i olika grad utsatts för hatbrott.⁶⁸ Studien visar att hatbrott mot samer förekommer i många olika sammanhang; på arbetsplatsen, i skolan, i offentliga rum, på internet och i hemmamiljö. Intervjupersoner, framför allt män, beskriver skoltiden som en tid präglad av trakasserier och våld. Samiska skolbarn har utsatts för mycket grova kränkningar av andra elever i chatgrupper, vilket har lett till polisanmälningar. Trots att intervjupersonerna beskriver att verbala kränkningar i skolan är relativt vanligt, förekommer detta i stort sett inte alls i polisanmälningarna. Även i andra offentliga miljöer såsom i matbutiken, på krogen eller i kollektivtrafiken, beskrivs verbala kränkningar förekomma frekvent, men inte heller dessa återfinns i polisanmälningarna.⁶⁹ MUCF lyfter i sin redovisning att nästan hälften av alla unga samer upplever att de har blivit illa behandlade eller trakasserade för att de är samer.⁷⁰ En stor del av de hatbrott mot samer som ingår i statistiken handlar om dödade eller plågade renar. Det är brott som av många anledningar väcker starka känslor. Trots att händelserna är brottsliga klassificeras de inte nödvändigtvis som hatbrott, eftersom det kräver att det går att påvisa att motivet till brottet är att kränka samer. Det räcker alltså inte att brottet får en negativ konsekvens för samer.⁷¹

Brå:s studie lyfter att underliggande hat eller motvilja mot samer kan leda till hatbrott i samband med lokala konflikter som uppstår när individer i majoritetssamhället uppfattar att deras rättigheter begränsas av renskötselrätten. Det kan handla om begränsningar kopplade till jakt, skoterkörning, turism eller sportarrangemang. Antalet hatbrott stiger också under perioder då samiska frågor får ökad uppmärksamhet, till exempel i samband med rättsprocesser eller oenighet kring markanvändning som rör samernas rättigheter. Att staten har överlåtit åt lokalsamhället att ta ansvar för att hantera kostnader och konflikter som uppkommit på grund av den tidigare samepolitiken anses bidra till hatbrott och diskriminering av samer.⁷² Bilden återkommer i MUCF:s redovisning, där unga samer som bor i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland och Dalarnas län upplever att en ökad samhällelig polarisering i frågor som rör samers rättigheter bidrar till utsattheten. MUCF lyfter även att unga samer som bor i södra Sverige upplever en annan typ av diskriminering i form av marginalisering. Avsaknaden av en direkt koppling till traditionell samisk mark, kultur eller näring innebär att de i många fall inte är representerade i sammanhang där unga samers behov och villkor utreds.⁷³

Anmälningsgraden av hatbrott mot samer är låg och påverkas negativt av olika faktorer. Flera intervjupersoner lyfter en normalisering, ”det där ska man tåla”, som gör att händelser inte polisanmäls. Benägenheten att anmäla brottet minskar också på grund av rädsla för vilka konsekvenser en anmälan kan innebära för en själv eller

67 Ibid.

68 Brottsförebyggande rådet, Hatbrott mot samer (2024:5), s.32

69 Ibid. s.40

70 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer. Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), (2025), s.3

71 Brottsförebyggande rådet, Hatbrott mot samer (2024:5), s.31-32

72 Brottsförebyggande rådet, Hatbrott mot samer (2024:5), s.53

73 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer. Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), (2025), s.9

närstående. Detta blir särskilt påtagligt i mindre orter, där gärningspersonen många gånger är någon som man kommer att behöva ha en relation till framöver.⁷⁴

Strukturella brister bakom få anmälningar

Som framgår ovan är mörkertalet stort beträffande anmälda brott som har koppling till diskriminering av nationella minoriteter och hatbrott. Anledningarna till detta är flera, bland annat är det vanligt att de som utsatts för brott har ett bristande förtroende för att anmälningarna kommer att leda till något, eller att de inte förväntar sig att bli betrodda. Att polisen behöver bättre kunskap om hatbrott har vid flera tillfällen påtalats av såväl Brå, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.⁷⁵ De utbildningar om hatbrott som finns inom polisen behöver vidareutvecklas, och det behöver tas fram ett enhetligt metodstöd avseende hatbrott. Dessutom behöver kulturkompetensen öka, och Polismyndigheten behöver aktivt arbeta mot fördomar inom organisationen. Det finns också ett behov av åtgärder som ökar kunskapen om brott som drabbar rennäringen.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) har lagt fram rekommendationer om att brottsbekämpningen i EU:s medlemsstater bör stödja initiativ som förbättrar rapporteringen av hatbrott, till exempel genom rapporteringsverktyg på nätet och rapporteringsverktyg för tredje part, där civilsamhället kan delta. Brå lyfter att förslaget skulle kunna bidra både till en ökad anmälningsgrad och ett ökat synliggörande av brotten genom statistik.⁷⁶ Även Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen rekommenderar i sitt senaste yttrande att Sverige ökar sina ansträngningar för att förebygga och bekämpa rasism och hatbrott.⁷⁷

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har vid flera tillfällen lyft strukturella problem kopplat till diskriminering av nationella minoriteter. DO påpekar att minoritetspolitiken vare sig innehåller lagstiftning eller åtgärder som säkerställer nationella minoriteters tillgång till lika rättigheter och möjligheter i enlighet med Sveriges internationella åtaganden. DO har efterlyst en ökad tydlighet i fråga om den svenska lagstiftningens innebörd för nationella minoriteters rättigheter, och understrukt att utkrävbarhet är centralt för att säkerställa att rättigheterna förverkligas. Detta innebär att diskrimineringskyddets omfattning behöver utvidgas för att omfatta den diskriminering som enskilda utsätts för av myndigheter, vilket regeringen har aviserat en avsikt att göra. Den andra frågan rör språk som diskrimineringsgrund, vilket har varit en av uppföljningsmyndigheternas återkommande rekommendationer. Europarådets ministerkommitté för den europeiska språkstadgan och den rådgivande kommittén för ramkonventionen uppmanar återkommande Sverige att införa språk som diskrimineringsgrund i lagstiftningen.

Insatser för att motverka diskriminering

I detta avsnitt redovisar vi kommuners, regioners, länsstyrelser och andra statliga myndigheters insatser för att motverka diskriminering. För kommuner, regioner och länsstyrelser bygger redovisningen på våra enkätundersökningar som genomförts 2024. För statliga myndigheter redovisar vi de regeringsuppdrag med bäring på området som slutförts och rapporterats sedan vår förra uppföljning.

74 Brottsförebyggande rådet, Hatbrott mot samer (2024:5), s.69-70

75 Ibid. s.67-68

76 Brottsförebyggande rådet, Hatbrott mot samer (2024:5), s.80

77 Europarådet. Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning, (2023), s.6

Fyra av tio kommuner och regioner har genomfört insatser för att motverka diskriminering

Fyra av tio kommuner svarar att de har genomfört insatser för att motverka diskriminering. Av dessa har ungefär hälften inkluderat diskriminering av nationella minoriteter i mål och riktlinjer. Runt 60 procent har genomfört informations- och utbildningsinsatser riktade till allmänheten och lika många har utbildat personal i den egna organisationen. De interna utbildningarna var främst riktade till tjänstepersoner, och i viss mån till ledning och förtroendevalda. Flera kommuner och regioner utbildar brett inom verksamheten och personal inom skola, vård- och omsorg, samt kultur- och fritid har nåtts av utbildningarna. Några nämner andra typer av aktiviteter, främst inom skolan, såsom utbildningsresor till Auschwitz-Birkenau och föreläsningar om judisk identitet. Bara en av fem anger att de arbetar med aktiva åtgärder mot diskriminering av nationella minoriteter i grundskolan.

De flesta länsstyrelser informerar och utbildar för att motverka diskriminering

Länsstyrelserna har under 2024 haft ett mer aktivt arbete för att motverka diskriminering av nationella minoriteter än tidigare år. Sjutton av länsstyrelserna har genomfört specifika insatser mot diskriminering och utsatthet under 2024. Information och utbildningsinsatser riktade till allmänheten är vanligast förekommande och har genomförts av tolv länsstyrelser. Sex länsstyrelser har genomfört utbildningsinsatser riktade till länets aktörer och sju har utbildat den egna personalen. De interna utbildningarna var främst riktade till tjänstepersoner och ledning. Tre länsstyrelser har utbildat länsledningen.

Sex länsstyrelser anger att de har genomfört kartläggningar/studier kopplat till diskriminering och utsatthet. Arbetet är en del i länsstyrelsernas regleringsbrevsuppdrag att redogöra för hur arbetet mot olika former av rasism, däribland antisemitism, kan inkluderas i arbetet med mänskliga rättigheter.

Många myndighetsuppdrag för att kartlägga och höja kunskap

Mellan 2022 och 2024 har flera statliga myndigheter haft uppdrag kopplade till diskriminering och utsatthet. Vissa av uppdragen är specifikt riktade mot nationella minoriteter, men det finns också breda uppdrag där nationella minoriteter berörs indirekt.⁷⁸ Uppdragen har generellt fokuserat på att förbättra kunskapen om diskrimineringens form och utbreddhet, samt på att stärka skyddet mot diskriminering genom riktade insatser och utbildning inom det offentliga. Några uppdrag har handlat om att kartlägga exempelvis nationella minoritetsungdomars upplevda psykiska hälsa/ohälsa och kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet. Vi identifierade

⁷⁸ I tillägg till de uppdrag som redovisas i löptext: Brottsövermyndighetens uppdrag att ta fram och sprida information till de som riskerar att utsättas för hatbrott, Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att sammanställa en lägesbild av utsattheten för mäns våld mot kvinnor bland barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna, Myndigheten för arbetsmiljö kunskapsuppdrag att sammanställa kunskap om samband mellan vissa gruppers utsatthet och arbetsrelaterad stress, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds uppdrag att sammanställ kunskap i stöd och informationsmaterial om hur vuxna kan prata med barn och unga om rasism, Myndigheten för stöd till trossamfunds uppdrag att genomföra insatser för att stärka trossamfunds säkerhet och öka kunskapen om deras säkerhetssituation och utsatthet för olika former av rasism och hatbrott, Skolinspektions uppdrag att granska skolornas arbete avseende sexualitet, samtycke och relationer som ska förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld.

2022 en risk för att de kunskapshöjande insatser som pågick då inte skulle ge tydliga resultat. Länsstyrelsernas kartläggning av kommuner och regioners behov av stöd i arbetet mot rasism som genomförts 2024 visar att kommunerna i låg utsträckning använder sig av de nationella metod- och kunskapsstöd som finns. I många fall känner man inte till de stöd som finns. I andra fall handlar det om att man inte ser ett behov av stöden, eller att stöden inte är anpassade efter verksamheten i tillräckligt hög grad.⁷⁹ Detta pekar på att det kunskapsstöd som hittills tagits fram ännu inte fått genomslag i kommuners och regioners verksamhet.

Forum för levande historia (Forum) återrapporterar åtgärdsprogrammen för antisemitism, antiziganism och rasism mot samer, inom ramen för den nationella planen mot rasism, fientlighet och hatbrott den 11 april 2025. Sametinget har följt och medverkat till flera uppdrag inom ramen för åtgärdsprogrammet mot rasism mot samer. Under 2024 har bland annat rapporter uppmärksammats och publicerats på Sametingets webbplats, på minoritet.se, samt i sociala medier. Sametinget har också förstärkt det informationsmaterial om samer som distribueras till skolor. Det finns ett stort intresse för materialet, som vid flera tillfällen tagit slut på grund av att Sametinget saknar tillräckliga resurser för att möta efterfrågan.

Forum har också genomfört ett antal kunskapshöjande insatser. Bland annat har en ny högskolekurs, Pedagogiskt arbete mot antisemitism, utvecklats och genomförts under hösten 2023 med 17 deltagare. Det webbaserade undervisningsmaterialet Antisemitism – då och nu har uppdaterats för att förbättra lärarhandledningen, utveckla delar av innehållet och förbättra sajten användarvänlighet.⁸⁰ En kartläggning av antiziganism i skolan har genomförts. Kartläggningen visar att kunskapsnivån om romers historia i Sverige och romers utsatthet för antiziganism förefaller vara låg. Romska elever känner sig osynliggjorda eller otrygga med att vara öppna med sin romska identitet. Samtidigt upplever skolvärlden inte antiziganism som ett problem, vilket tyder på att diskrimineringen osynliggörs. Tillgången till läromedel om romers historia och nutidssituation i Sverige är begränsad.⁸¹ Nationella minoriteters situation och historia beskrivs ofta i kortfattade stycken och förtryck skildras ur ett majoritetsperspektiv. Det är vanligt att nationella minoriteter och urfolk beskrivs som exotiska och att deras historia skildras utan ett rättighetsperspektiv. Redovisningen konstaterar att det finns behov av kunskapshöjande insatser för att motverka antiziganism, både vad gäller undervisningen och skolmiljön.

Tillsammans med Skolverket har Forum fått ett förlängt uppdrag att genomföra demokratistärkande insatser mot antisemitism och rasism i skolan under 2024 och 2025. I början av 2024 fick Skolverket också i uppdrag att genomföra en nationell studie om antisemitism i skolväsendet, där det ingår att beskriva hur antisemitism motverkas. Inom ramen för uppdraget genomför Skolverket en litteraturgenomgång, en intervjustudie som omfattar huvudmän, skolpersonal och elever och en enkätundersökning till skolhuvudmän. Uppdraget ska slutredovisas 1 december 2025.⁸²

79 Länsstyrelserna, Kartläggning av kommuner och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism, (2025) s.11–12

80 Forum för levande historia, Delredovisning av uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitism (2024), s.4-5

81 Forum för levande historia, Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet, (2024), s.13

82 Läs mer: Skolverket ska genomföra en nationell studie om antisemitism i skolväsendet - Regeringen.se

Socialstyrelsen har 2022–2024 utvecklat stöd för att motverka rasism inom hälso- och sjukvården och främja jämlik vård. Rasism och bemötande i vården finns nu tillgängligt på Socialstyrelsens utbildningsportal.⁸³ Även Folkhälsomyndigheten har redovisat en rapport om nationella minoriteters hälsa, med fokus på psykisk hälsa, diskriminering och utsatthet. Rapporten visar att detaljerade och kontinuerliga data saknas och presenterar ett metodförslag för framtida uppföljning.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har haft i uppdrag att förebygga antiziganism och rasism mot samer. Några slutsatser från redovisningen om rasism mot samer har presenterats i avsnittet ovan. Inom ramen för uppdraget har MUCF genomfört insatser för att öka kunskapen om rasism inom hälso- och sjukvården samt skolan. Bland annat har ett kunskapshöjande kapitel tagits fram och inkluderats i Nätverket för samisk hälsas e-utbildning. I samarbete med ungdomsförbundet Sáminuorra har ett metodstöd utvecklats. Materialet ”Nuorras Nurrii” som betyder ”från ungdom till ungdom” är inspirerat av en norsk metod och riktar sig till elever i årskurs 7–9. Metoden innebär att samiska ungdomar, så kallade vägvisare, besöker skolor för att berätta om samiska teman utifrån sina perspektiv. I stödet ingår en lärarhandledning med grundläggande kunskaper om samisk historia, språk, kultur och effekterna av rasism. MUCF har också genomfört ett antal kunskapshöjande insatser riktade mot politiker, beslutsfattare och tjänstemän inom kommun, region och civilsamhälle.⁸⁴

I redovisningen av uppdraget att förebygga och motverka antiziganism, med särskilt fokus på unga romer, redovisar myndigheten att insatserna har inkluderat kunskapshöjande åtgärder och samverkan med kommuner. Arbetet har utgått från unga romers delaktighet. MUCF ser att insatserna på kort sikt lett till viss ökad medvetenhet hos beslutsfattare och tjänstepersoner som fått en djupare förståelse för antiziganismens konsekvenser och hur de kan agera för att motverka den. Kommunerna har också fått nya verktyg för att lättare nå och inkludera unga romer. För att bidra till en förändring som håller över tid föreslår MUCF att myndigheten får ett långsiktigt regeringsuppdrag att förebygga och motverka rasism riktad mot alla unga som tillhör nationella minoriteter, med särskilt fokus på inkludering och stärkt egenmakt. I linje med det uppdrag Forum för levande historia (Forum) har under 2025 föreslår MUCF även ett nationellt kunskapslyft för grundskolan i syfte att motverka antiziganism. MUCF bedömer att en sådan insats kan genomföras i samverkan mellan myndigheter och civilsamhällesorganisationer.⁸⁵

Under 2025 ska Forum genomföra en attitydundersökning av svenska skolelevs attityder kring intolerans, inklusive attityder mot grupper såsom invandrare, judar, muslimer, romer och hbtqi personer.⁸⁶ Den senaste stora undersökningen av intolerans bland skolelever genomfördes 2014. Undersökningens resultat blir viktigt att följa givet de många insatser som görs på området.

83 Socialstyrelsen, Socialstyrelsens insatser utifrån minoritetspolitikens mål 2024, (2025)

84 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer.” Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), (2025), s.15–19

85 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), (2025), s.3, s.10, s.15–16

86 Arbetsmarknadsdepartementet, Handlingsplan mot rasism och hatbrott (2024), s.45

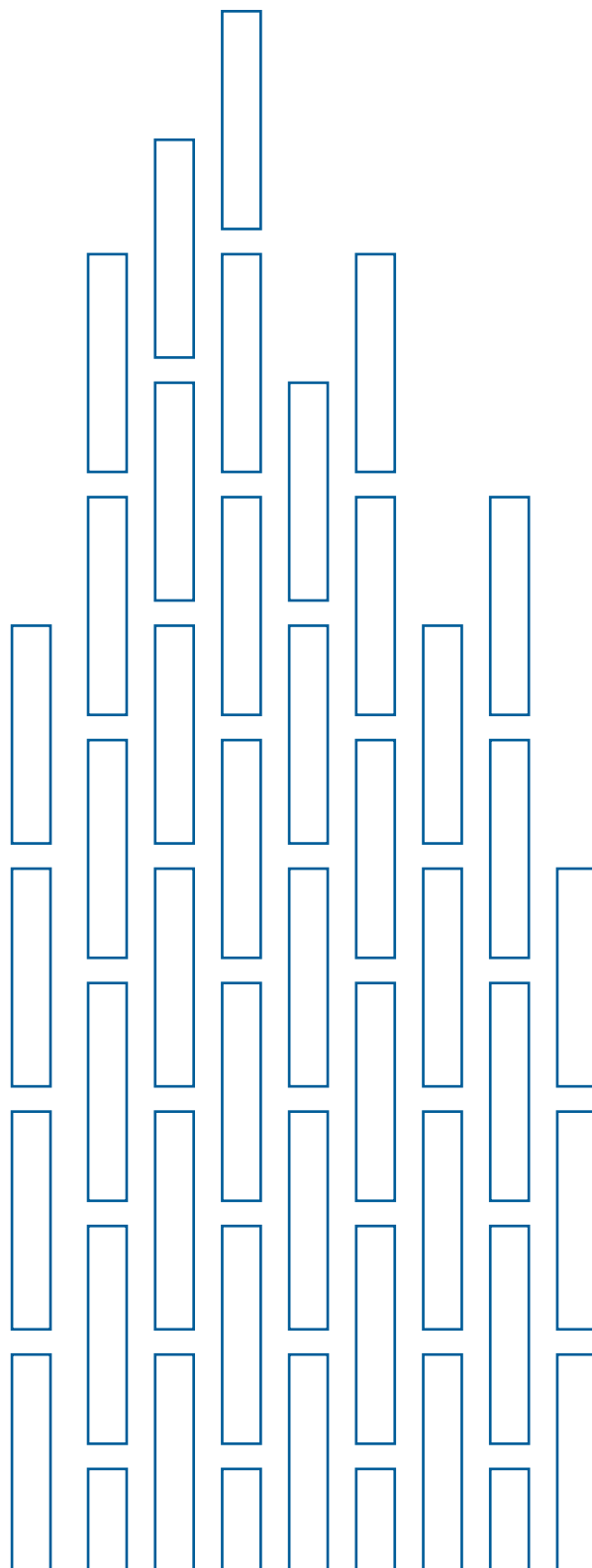
Uppföljningsmyndigheterna anser att samtliga nationella minoriteter bör inkluderas i attitydundersökningen. Att även inkludera sverigefinnar och tornedalingar är viktigt givet den begränsade kunskap som finns om rasism och diskriminering av dessa grupper och givet deras historiska utsatthet för diskriminering, som med stor sannolikhet lever kvar som negativa föreställningar i majoritetsbefolkningen.

Informations- och kunskapshöjande insatser

Vår uppföljning har återkommande visat att kommuner, regioner och myndigheter uppfattar arbetet mot diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter som svårt. Det är också ett område som färre arbetar aktivt med jämfört med minoritetspolitikens andra två delområden.

Uppföljningsmyndigheterna inledde därför 2022 ett utvecklingsprojekt i syfte att stödja kommuners, regioners och statliga myndigheters arbete. Inom projektet genomfördes en behovskartläggning som påvisade behov av stöd och ökad kunskap. Under 2024 tog uppföljningsmyndigheterna fram och lanserade ett kunskaps- och metodstöd som ska motverka diskriminering, utsatthet och hatbrott mot nationella minoriteter. Metodstödet lanserades på minoritet.se den 19 november i samband med ett kunskapshöjande webinarium som genomfördes tillsammans med andra statliga myndigheter som arbetar med frågan. Då metodstödet nyligen har lanserats är det för tidigt att se några resultat eller effekter. Stödet förväntas leda till att fler kommuner, regioner och statliga myndigheter för ett aktivt arbete för att motverka nationella minoriteters diskriminering och utsatthet. Det långsiktiga effektmålet är att diskriminering av de nationella minoriteterna ska upphöra.

Inflytande och delaktighet

Inflytande och delaktighet

Inledning, mål och indikatorer

Delområdet inflytande och delaktighet är direkt kopplat till det övergripande målet i den nationella minoritetspolitiken att stärka minoriteternas möjligheter till inflytande. Rätten till inflytande och delaktighet formuleras i artikel 15 i ramkonventionen, enligt vilken parterna åtar sig att skapa nödvändiga förutsättningar för att de som tillhör nationella minoriteter effektivt ska kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet, samt i de offentliga angelägenheter som berör dem.⁸⁷

Rätten till inflytande och delaktighet är en grundförutsättning för minoritetspolitikens utformning och genomförande. Minoritetslagen anger att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Barn och ungas inflytande ska främjas särskilt. Samråd ska ske genom en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i förvaltningsmyndigheters beslutsfattande. Samråden ska ge förutsättningar för ett jämbördigt, ömsesidigt och förtroendefullt meningsutbyte. Det är det offentliga ansvar att informera om och möjliggöra nationella minoriteters rättighet till inflytande. Det offentliga har också ett ansvar att så långt som möjligt undanröja strukturella hinder mot inflytande. Utöver bestämmelserna i minoritetslagen trädde Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket (konsultationsordningen) i kraft 2022. Sedan 1 mars 2024 gäller lagen även för kommuner och regioner.

Resultaten i det här kapitlet baseras på den enkätundersökning vi gjort av kommuners, regioners och länsstyrelsernas minoritetspolitiska arbete. Kapitlet inleds med en redogörelse för hur förvaltningsmyndigheterna informerar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar. Därefter redovisar vi i vilken utsträckning de har identifierat inom vilka områden som nationella minoriteter bör ha inflytande, samt vilka former för inflytande och delaktighet som har erbjudits. Vi redogör också för i vilken mån insatserna har påverkat beslut eller verksamhetsinriktning. Slutligen redogör vi för de nationella minoriteternas upplevelser av inflytande och delaktighet och de strukturella hinder mot inflytande som förvaltningsmyndigheterna har identifierat. Under rubriken ”Information och kunskapshöjande insatser” redovisar vi därefter uppföljningsmyndigheternas särskilda insatser kopplade till delområdet.

87 SÖ 2000:2. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets mål och indikatorer för uppföljningen inom delområdet:

Förvaltningsmyndigheter ska informera om de nationella minoriteternas rättigheter.

- **Andel förvaltningsmyndigheter som informerar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar.**

Förvaltningsmyndigheter ska erbjuda de nationella minoriteterna strukturerade former för inflytande i frågor som berör dem.

- **Insatser för att identifiera områden där nationella minoriteter bör ha inflytande.**
- **Former för inflytande och delaktighet som erbjuds av förvaltningsmyndigheter.**
- **Möjlighet till påverkan på beslut och inriktning.**

Förvaltningsmyndigheter ska, så långt det är möjligt, undanröja strukturella hinder mot inflytande för de nationella minoriteterna.

- **Förvaltningsmyndigheternas identifierade hinder mot inflytande.**

Förändringar i styrning, rätts- och praxisutveckling

Förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter reglerar bidrag till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse som företräder judar, romer sverigefinnar och tornedalingar. Regeringens anslag till statsbidraget har varierat betydligt över det senaste årtiondet. Under 2025 har regeringen tagit bort förstärkningen som funnits i tre år, vilket innebär att statsbidragets totala belopp 2025 har halverats jämfört med föregående år. Under 2025 har också det särskilda bidraget för samråd som har tilldelats Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset halverats, och en del av beloppet förts in i statsbidraget för nationella minoriteter.

I mars 2024 antog regeringen en motsvarande förordning (2024:147) om statsbidrag för organisationer som företräder urfolket och den nationella minoriteten samer. I förordningen framgår att organisationerna för att kunna få ta del av bidraget ska bedriva verksamhet som syftar till att stärka inflytandet för samerna, främja samernas identitet, kultur och språk, att motverka diskriminering eller att sprida kunskap om samerna. Motsvarande skrivning saknas i förordningen om statsbidrag för nationella minoriteter.

Information om rättigheter är en förutsättning för inflytande

Kommuner och regioner ska enligt minoritetslagen informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar. Kravet omfattar även de föreskrifter som minoritetslagen hänvisar till, bland annat skollagen och språklagen. Av förarbetena framgår att informationen bör lämnas på de minoritetsspråk som väntas bli använda av enskilda i kontakter med myndigheten. Att det allmänna tillhandahåller information om nationella minoriteters rättigheter utgör en grundförutsättning för att möjliggöra deras inflytande i frågor som berör dem.

I förvaltningsområden är hemkommuner enligt skollagen skyldiga att fråga vårdnadshavare som ansöker om plats i förskola eller annan pedagogisk verksamhet om de vill att barnet ska ha plats på en verksamhet som bedrivs helt eller till väsentlig del på det språk som kommunen ingår i förvaltningsområde för. Samtliga kommuner, både i och utanför förvaltningsområde, är skyldiga att informera om rätten till modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk i grund- och gymnasieskola.

Hälften av kommunerna informerar om rätten till modersmålsundervisning i grund- och gymnasieskola

Vår undersökning visar att det fortsatt kvarstår stora brister i hur förvaltningsmyndigheterna informerar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar. Ungefär hälften av kommunerna informerar de nationella minoriteterna om deras rättigheter i förskola, grundskola och gymnasieskola. Jämfört med 2022 har andelen som informerar ökat något, både vad gäller information om rätten till förskola på minoritetsspråk och rätten till modersmålsundervisning inom grund- och gymnasieskola. Skillnaden är fortsatt stor mellan kommuner som ingår i förvaltningsområde och övriga. Bland kommuner som ingår i förvaltningsområde är andelen som informerar inom förskolan 73 procent, jämfört med 23 procent bland övriga. Beträffande information om rätten till modersmålsundervisning i grund- och gymnasieskola informerar 63 procent av kommunerna i förvaltningsområde, jämfört med 33 procent av övriga.

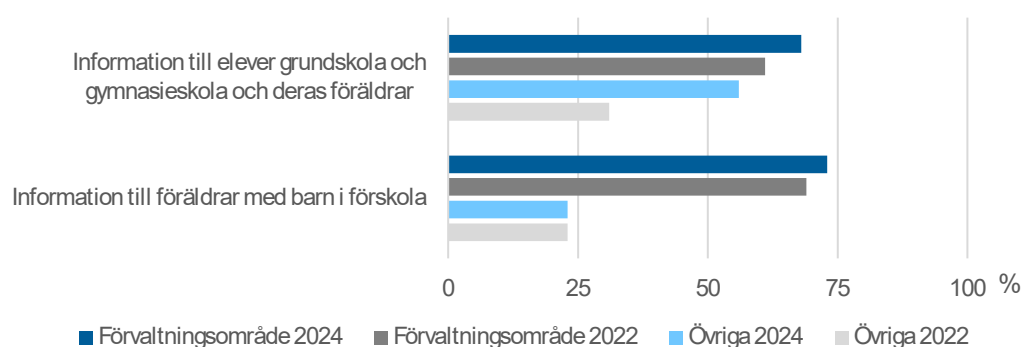

Diagram 4: Andel kommuner som har informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar 2022 och 2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkäter till kommuner och regioner.

Skolverket har tagit fram mallar för ansökan om modersmålsundervisning i grund- och gymnasieskola som innehåller information om nationella minoriteters rättigheter till modersmålsundervisning. Mallarna publicerades i november 2023 på Skolverkets hemsida, och är frivilliga att använda. Sedan mallarna publicerades har grundskolemallen laddats ner 2 081 gånger och gymnasiemallan 402 gånger. Skolverket har utifrån siffrorna svårt att bedöma graden av mallarnas användning, men givet att det finns 4 667 grundskolenheter och 1 296 gymnasieskolenheter tyder antalet nedladdningar på ett behov av att ytterligare sprida information om mallarna och uppmuntra huvudmännen att använda dem.

Information ges i första hand på svenska

Information om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar ges i första hand på svenska. I förvaltningsområde för finska och meänkieli informerar ungefär hälften av kommunerna på finska och meänkieli. I förvaltningsområde för samiska informerar ungefär en tredjedel av kommunerna på samiska. Information ges i högre utsträckning på nationella minoritetsspråk inom förskola och äldreomsorg och i något lägre utsträckning inom grund- och gymnasieskola.⁸⁸

En stor majoritet – 80 procent – av kommuner och regioner anger att de informerar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar på sin hemsida eller sina sociala medier. Även denna information ges i första hand på svenska, men nästan hälften av kommunerna har webbinformation på finska. Detta är i linje med resultatet från Isof:s undersökning 2022 som visade att 51 procent av kommunernas webbplatser hade information på finska. I vår enkät anger strax under 20 procent att de har information på samiska, 14 procent på romani chib, och 10 procent på jiddisch respektive meänkieli. Även dessa siffror är generellt i linje med vad som framkommer i Isof:s undersökning 2022.⁸⁹

Länsstyrelserna informerar i högre utsträckning

Länsstyrelserna fick frågan om de informerat om de nationella minoriteternas rättigheter och det allmännas ansvar, i tillägg till den information som finns på den gemensamma länsstyrelsewebben. I årets enkät angav 14 av länsstyrelserna att de gjort detta, jämfört med 11 förra året. Bland insatserna nämns information om konsultationsordningen, information om kommuners och regioners skyldighet att ha mål och riktlinjer, information om rätten till samråd, samt information om språkliga rättigheter. Samtliga 14 har gett information på svenska, och i tillägg har fem informerat på finska och fyra på samtliga nationella minoritetsspråk.

Reellt inflytande kräver arbete i flera steg

Att skapa förutsättningar för reellt inflytande kräver att förvaltningsmyndigheter arbetar med frågan i flera steg. Arbetet bör inledas med att identifiera vilka delar av verksamheten som är relevanta för nationella minoriteters inflytande. Därefter behöver förvaltningsmyndigheter identifiera lämpliga former för inflytande och säkerställa att insatser för delaktighet genomförs på ett sätt som ger de nationella minoriteterna möjlighet att påverka beslut eller verksamhetens inriktning.

Osäkerhet kring vad som krävs för att identifiera relevanta områden

I vår enkät uppger 84 procent av kommunerna och regionerna inom förvaltningsområden att de har gjort detta. Bland övriga är andelen 36 procent. Jämfört med 2022 ser andelen inom förvaltningsområde ut att ha sjunkit något, medan andelen bland övriga har ökat något. Skillnaderna ska tolkas med försiktighet på grund av att enkäternas svarsfrekvens har varierat under åren. Bland länsstyrelser svarade drygt hälften att de har identifierat vilka delar av verksamheten som är relevanta för nationella minoriteter att ha inflytande över.

88 Statens skolverk Skolverket statistik, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC> (Hämtad 28 februari 2025)

89 Institutet för språk och folkminnen. Språk på webben 2022, Flerspråking information på kommunernas webbplatser. (2024) s.19-29

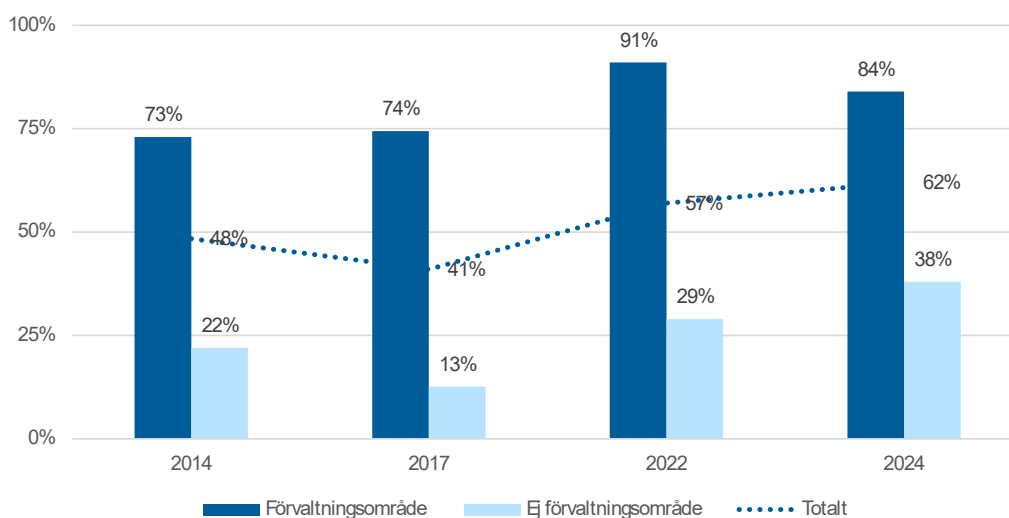

Diagram 5: Andel kommuner och regioner som identifierat relevanta områden för nationella minoriteter att ha inflytande över 2014-2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner.

I förvaltningsområde anger flera kommuner/regioner som inte har identifierat relevanta områden att arbete pågår inom ramen för att uppdatera mål och riktlinjer. Bland de som svarat nej synliggör motiveringarna en viss osäkerhet kring vad som krävs för att identifiera relevanta områden. Ett par skriver att områden identifierats inom ramen för samråd, men inte genom en kartläggning, och att de därför svarat nej. Några verkar också koppla arbetet till kravet på att genomföra kartläggningar för behov av insatser för att stödja användningen av språk inom förvaltningsområdet, vilket inte nödvändigtvis är samma sak. Detta kan möjligen förklara att andelen som svarat ja minskat sedan 2022.

Utanför förvaltningsområde är det vanligaste svaret att arbetet inte är prioriterat, men flera anger också att arbete pågår. Det är också vanligt förekommande att nej-svaret motiveras med att samråd inte har genomförts och att de därför inte haft möjlighet att identifiera relevanta områden. Bland länsstyrelser är den vanligaste angivna anledningen till att inte ha identifierat områden brist på resurser/prioritering. Ett par av länsstyrelserna anger även att de gjort någon form av identifiering, men att de valt att svara nej då det inte är en "heltäckande inventering".

Svaren tyder på att det kvarstår en viss oförståelse för det offentligas ansvar att identifiera relevanta områden för nationella minoriteters inflytande. Förvaltningsmyndigheter har ett ansvar att göra detta utifrån sin verksamhet och minoriteternas lagstadgade rättigheter, och aktivt skapa möjligheter för nationella minoriteters delaktighet och inflytande inom dessa områden. Bland kommuner och regioner utanför förvaltningsområde verkar det fortsatt finnas en uppfattning att det offentligas ansvar bygger på att nationella minoriteter "efterfrågar" sina rättigheter. Om det inte uppfattas finnas någon efterfrågan ser de sig inte ansvariga för att genomföra något minoritetspolitiskt arbete.

I årets enkät frågade vi även om kommuner och regioner särskilt har identifierat områden som är relevanta för barns och ungas inflytande. Två tredjedelar av kommunerna och regionerna i förvaltningsområde angav att de gjort detta, bland övriga hade mindre än en tredjedel gjort detta. Bland länsstyrelser var andelen 15 procent.

Strax över hälften har erbjudit insatser för delaktighet och inflytande

Kommuner, regioner och länsstyrelser fick i enkäten frågan om de under 2023–2024 gett nationella minoriteter möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Svaren skiljer sig markant åt mellan kommuner och regioner i och utanför förvaltningsområde. Bland de som ingår i förvaltningsområde hade 95 procent gett möjlighet till inflytande, jämfört med 13 procent bland övriga. Totalt sett angav 55 procent att de möjliggjort inflytande. 2022 ställdes frågan inte på samma sätt – då fick kommuner och regioner ange vilken form av inflytande de erbjudit. Baserat på svaren på den frågan framkommer att 60 procent erbjudit någon form av inflytande 2022. Av länsstyrelserna angav 52 procent att de gett nationella minoriteter möjlighet till inflytande under 2024, jämfört med 57 procent 2023.

Minoritetslagens § 5 anger att samråd ska ske genom en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna. Detta sker ofta i form av strukturerade samråd. Ett strukturerat samråd innebär att det finns en plan för samrådet avseende syfte, formalia, deltagare, periodicitet och återkoppling. Förutom strukturerade samråd finns det flera andra sätt som kommuner och regioner ger nationella minoriteter möjlighet till inflytande. I förvaltningsområde är strukturerade samråd den vanligaste formen, följt av direktkontakt med politiker/tjänstemän, dialogmöten, referensgrupper och remissinstanser. För sverigefinnar och samer är det relativt vanligt att inflytande erbjuds genom råd för äldre frågor. Detta saknas helt för romer och judar. Utanför förvaltningsområde erbjuds väldigt få former för inflytande. Jämfört med 2022 följer fördelningen mellan olika former av inflytande samma mönster.

Strukturerade samråd genomförs främst i förvaltningsområde

Andelen kommuner och regioner som anger att de genomför strukturerade samråd har inte förändrats nämnvärt sedan 2014.⁹⁰ Inom förvaltningsområde ser andelen ut att ha sjunkit något sedan 2022, men skillnaden kan bero på förändringar i enkätutformningen. Både 2022 och 2024 svarade 82 kommuner och regioner i förvaltningsområde att de genomfört strukturerade samråd. Bland övriga var siffran 6 respektive 5. Åtta länsstyrelser, samtliga i förvaltningsområde, angav att de genomfört strukturerade samråd 2024. Det är samma antal som 2023.

90 För att möjliggöra jämförbarhet över tid har andelen räknats ut baserat på antalet som svarat att de genomfört strukturella samråd delat på antalet respondenter i undersökningen, snarare än antalet respondenter som svarat på just denna fråga. Andelen för 2022 skiljer sig därför från den redovisade andelen i rapporten 2022 som var 91 % för kommuner och regioner i förvaltningsområde.

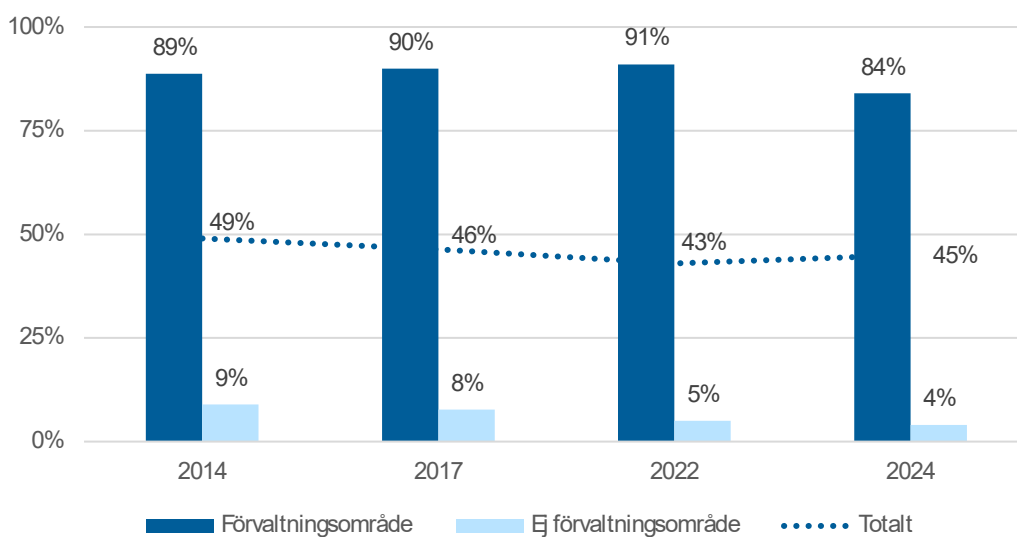

Diagram 6: Andel kommuner och regioner som har haft strukturerade samråd med nationella minoriteter 2014–2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner.

Två tredjedelar av de strukturerade samråden omfattar sverigefinnar, strax under hälften omfattar samer, ungefär en tredjedel omfattar tornedalingar och ungefär en fjärdedel omfattar judar och romer. Referensgrupperna för uppföljningen lyfter att några kommuner och regioner i förvaltningsområde har övergått till att genomföra gemensamma samråd för samtliga nationella minoriteter. Detta har i vissa fall lett till att samråden behandlar frågor av mer generell karaktär och syftar till informationsdelning snarare än diskussion av verksamhetens inriktning och specifika beslut. Det är i sammanhanget värt att förtydliga att enbart informationsdelning inte uppfyller kraven på samråd såsom avses i minoritetslagen och dess förarbeten.

Utanför förvaltningsområde är det bara fem kommuner/regioner som anger att de genomfört strukturerade samråd under perioden 2023–2024. Att andelen fortsatt är så låg, trots att betydligt fler nu har mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet, tyder på att mål och riktlinjer antingen är så generellt utformade att de inte inbegriper delaktighet och inflytande, eller att de inte har fått genomslag i verksamheten. Givet att flera kommuner och regioner utanför förvaltningsområde anger att bristen på samråd är anledningen till att de inte kunnat identifiera relevanta områden för inflytande, verkar bristen på samråd utgöra en flaskhals för det bredare minoritetspolitiska arbetet.

Strax under hälften anger att nationella minoriteter har påverkat inriktning och beslut

Strax under hälften av kommunerna och regionerna anger att nationella minoriteters inflytande har påverkat verksamhetens inriktning eller beslut, vilket motsvarar andelen som har genomfört strukturerade samråd. Av de som genomför strukturerade samråd svarar 93 procent att inflytandet har påverkat beslut eller inriktning. Det tyder på att förvaltningsmyndigheter i hög grad anser att strukturerade samråd leder till reellt inflytande. Sett över tid har andelen som anger att nationella minoriteter har påverkat beslut eller inriktning inte förändrats nämnvärt. Sju länsstyrelser svarar att de nationella minoriteternas inflytande har påverkat beslut eller verksamhetens inriktning under 2024.

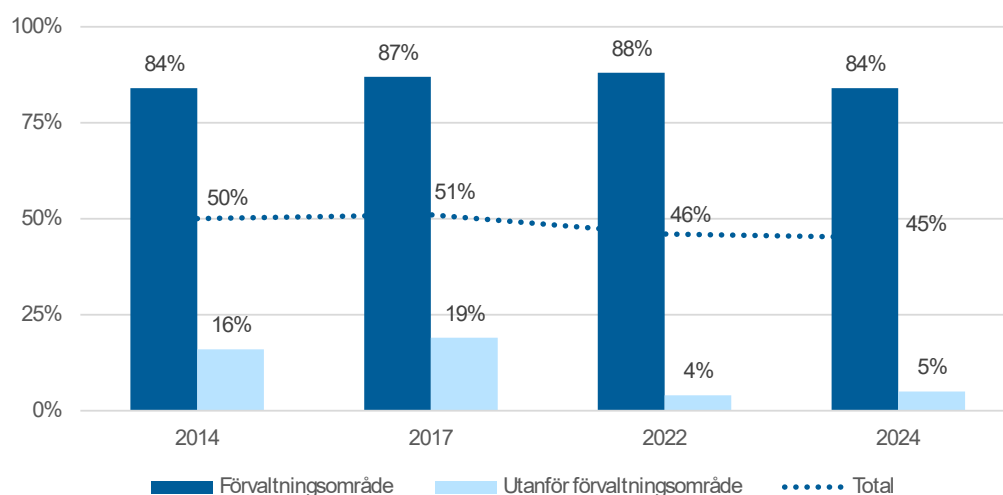

Diagram 7: Andel kommuner och regioner som anger att nationella minoriteter har påverkat beslut eller inriktning över tid 2014–2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner.

Nationella minoriteter påverkar främst språk och kultur

Kommuner och regioner fick också svara på inom vilka områden som nationella minoriteters delaktighet påverkat beslut och inriktning. Precis som tidigare år är det vanligast att minoriteterna har reellt inflytande inom språk- och kulturverksamhet, följt av äldreomsorg, förskola och skola. Inom förskola och skola tyder enkätresultaten på att inflytandet har minskat något sedan 2022, och ligger 2024 på 39 respektive 33 procent. Referensgrupperna påpekar att det varit svårt för nationella minoriteter att få gehör i frågor som rör tillgång till modersmål.

Inom hälso- och sjukvården ser inflytandet ut att ha ökat, vilket möjligtvis kan kopplas till Socialstyrelsens arbete inom ramen för regeringens uppdrag att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och äldreomsorgen.⁹¹ Trots ökningen är graden av reellt inflytande inom området fortsatt lågt, då mindre än en fjärdedel anger att nationella minoriteters inflytande har påverkat beslut eller inriktning. Bilden förstärks av Socialstyrelsens enkätundersökning riktad till barnavård- och vårdcentraler 2024. I denna framkommer att mindre än hälften av svaranden bedömer att de har en god eller ganska god kunskap om minoritetslagen.⁹² Det är också mindre än hälften som känner till att regionerna har en skyldighet att ta fram mål och riktlinjer kopplat till det minoritetspolitiska arbetet. Även om en hög andel regioner har tagit fram mål och riktlinjer, verkar dessa ännu inte fått genomslag i verksamheten.

Andelen svar under annat har ökat betydligt, men innehåller främst beskrivningar av på vilket sätt verksamheten beaktat nationella minoriteters inflytande inom de angivna områdena.

⁹¹ Kulturdepartementet. Uppdrag till socialstyrelsen att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken, (2022)

⁹² Socialstyrelsen. Webinarium om barns språkutveckling och de nationella minoritetsspråken. Nationella minoriteter i hälso- och sjukvård - Socialstyrelsen (2024)

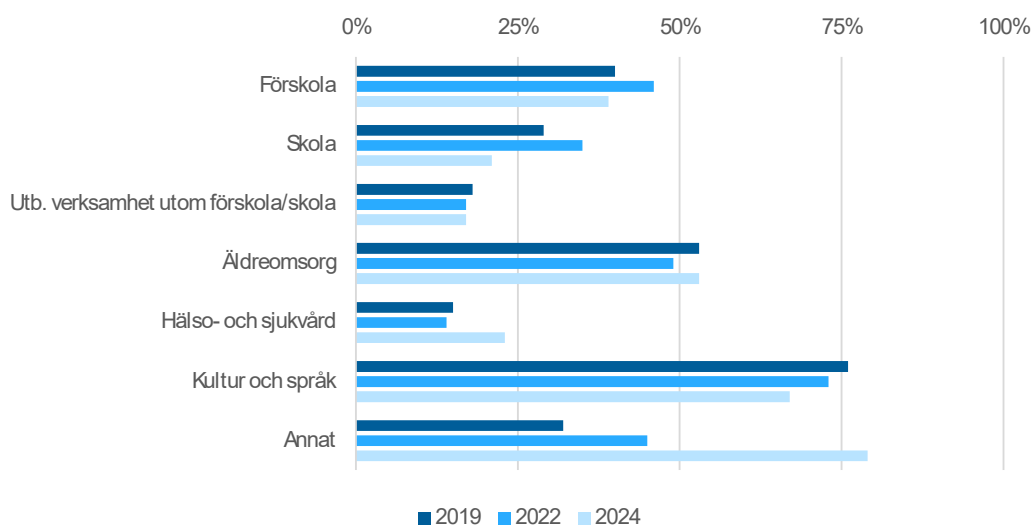

Diagram 8: Nationella minoriteters påverkan på beslut och inriktning inom olika områden 2019, 2022 och 2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner.

Strukturella hinder mot inflytande kvarstår

Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets uppföljningar har återkommande visat på brister i hur förvaltningsmyndigheter säkerställer nationella minoriteter rätten till inflytande. Även regeringen har uppmärksammat bristerna och skärpte därför 2019 kravet om minoriteters rätt till inflytande i minoritetslagen.⁹³

Våra uppföljningar visar att utmaningar kvarstår även efter lagförstärkningen. I årets uppföljning anger nästan samtliga kommuner och regioner att det finns strukturella hinder för inflytande och delaktighet. Liksom 2022 ses svårigheter att komma i kontakt med företrädare för nationella minoriteter som det vanligaste hindret, vilket anges av 54 procent. Bristfällig kunskap om nationella minoriteters rättigheter inom kommunen/regionen är också vanligt förekommande och anges som ett hinder av 43 procent. Bland kommuner och regioner utanför förvaltningsområde stiger andelen som anser att bristande kunskap hindrar kommunen/regionen att ge nationella minoriteter inflytande till 58 procent.

Nationella minoriteters upplevelse av inflytande och delaktighet

I uppföljningen 2022 gjordes en fördjupning av delområdet inflytande och delaktighet utifrån nationella minoriteters erfarenheter. Fördjupningen visade att minoriteterna såg förvaltningsmyndigheternas bristande kunskap om nationella minoriteter, minoritetsspråk och minoritetslagen som det mest framträdande hindret. Ett annat allvarligt hinder var avsaknaden av ”riktiga samråd” med möjlighet till reellt inflytande över beslut. Referensgrupperna fick möjlighet att reflektera kring strukturella hinder för inflytande utifrån enkätresultaten och slutsatserna från 2022 års fördjupningsstudie. De delar bilden att nivån på inflytande och delaktighet inte har förbättrats sedan 2022, utan kvarstår på en låg nivå. För romer upplevs rätten till inflytande ha försämrats, möjligtvis som en konsekvens av återkommande negativa speglingar av romer i media, vilket undergräver tillit och förtroende mellan romer och det offentliga. Generellt anses de strukturella hinder som identifierats i fördjupningsrapporten kvarstå.

93 Prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik, s.7

I vår bredare dialog med de nationella minoriteterna framkommer en frustration kring att samrådsförfaranden i hög grad upplevs som symboliska, helt utan förutsättningar för påverkan av beslut och inriktning. Det framkommer också att samråd som är gemensamma med samtliga nationella minoriteter i vissa fall uppfattas vara mer generella och handla om informationsdelning snarare än att ge möjlighet till inflytande. Samtidigt har trycket på riksorganisationerna att delta i olika samråd stigit över tid och många organisationer beskriver att de tvingas prioritera sitt deltagande alltmer selektivt. Det framförs också att myndigheter bjuder in till samråd utifrån olika parametrar. I vissa fall avser samråd enbart organisationer av riksintresse eller riksorganisationer som uppbär organisationsbidrag. I andra fall är samråden öppna även för enskilda individer som tillhör de nationella minoriteterna. Det framkommer från referensgrupperna ingen enhetlig åsikt kring vilket tillvägagångssätt som bäst gynnar reellt inflytande, men att det görs på olika sätt uppfattas som inkonsekvent.

Flera anser också att Regeringskansliet brustit i sitt arbete med att säkerställa reellt inflytande, vilket ger upphov till besvikelse och uppgivenhet. Ett exempel som ges är avsikten att skyndsamt gå vidare med att överföra Länsstyrelsen Stockholms uppföljningsuppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, trots att de nationella minoriteterna har uttryckt behov av samverkan för djupare belysning av grunderna till bytet innan beslut fattas. Det framförs också att samordning, uppföljning och bidragsgivning inte borde ligga på en och samma myndighet, för att säkerställa en maktindelning inom minoritetspolitiken.

Sametingets erfarenheter av konsultationsordningen

Lagen om konsultation med det samiska folket trädde i kraft den 1 mars 2022 för statliga förvaltningsmyndigheter och för kommuner den 1 mars 2024. Lagen syftar till att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Sametinget har under 2024 tagit emot 325 konsultationsförfrågningar, men har valt att avstå från konsultation i majoriteten av förfrågningarna. Anledningen till detta är att förfrågningarna avsett ärenden av lokal karaktär som berör en eller ibland flera samebyar, exempelvis lokala dispenser och tillstånd för motorfordon i fjällterräng, avverkning av fjällnära skog, fastighetsregleringar, licensjakt och markupplåtelser. Sametinget bedömer i dessa fall att den lokala samiska parten har bäst kännedom om förhållandena på plats, och därmed ska konsulteras.

Sametinget har valt att delta i konsultation kring ärenden av generell karaktär såsom regeringsuppdrag, åtgärds- och handlingsprogram, naturreservat samt andra övergripande frågor som rör det samiska folket. Sametinget har på samiskt initiativ begärt tre konsultationer under 2024. Av de konsultationsförfrågningar som inkommit från kommuner och regioner har elva övergått till konsultation. De omfattar främst planfrågor såsom översiktsplaner, vindkraftsplaner och energiplaner, men även biblioteks- och kulturplaner. Sametinget har informerat om konsultationsordningen på hemsidan och utvecklat stödmaterial till förvaltningsmyndigheter. Bland annat har en presentation om konsultationsordningen tagits fram och publicerats fri för användning.

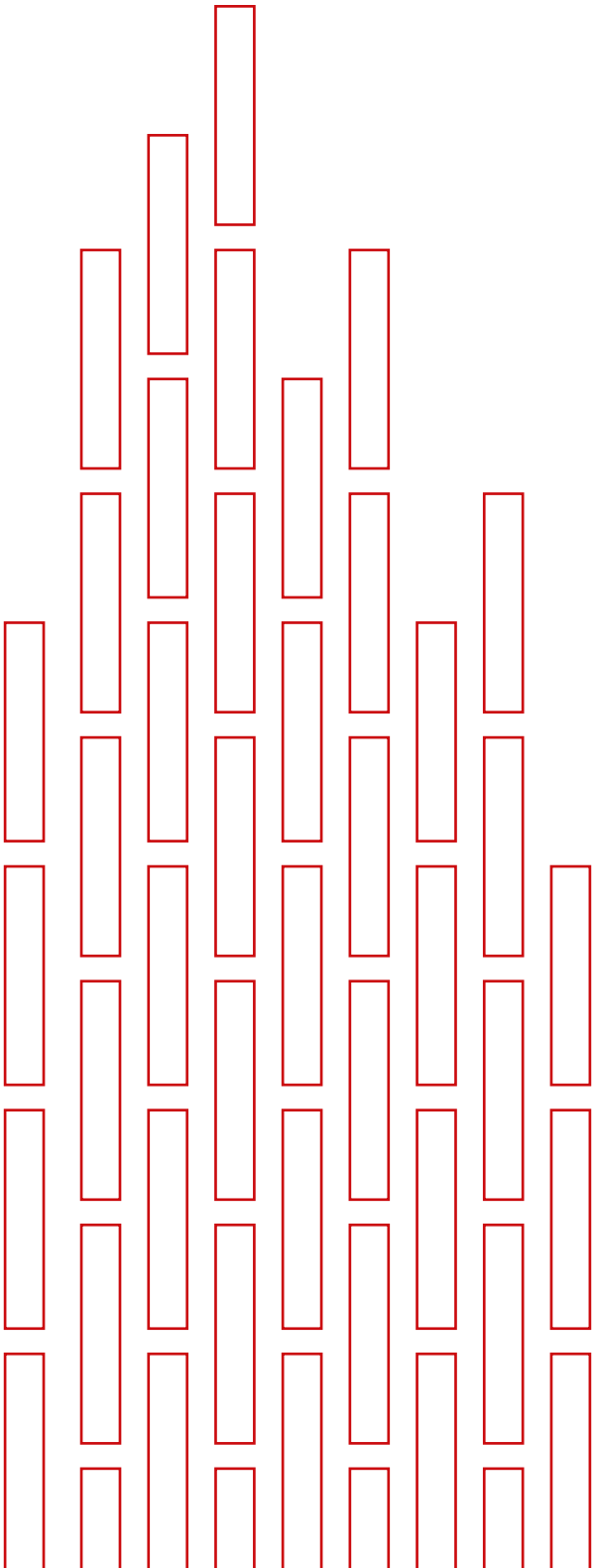
Sametinget deltar också i ett forskningsprojekt som genomförs av Stockholm Environment Institute (SEI), som utifrån samiska erfarenheter utvärderar hur konsultationer har bidragit till att främja det samiska folkets inflytande i sina

angelägenheter i Sverige. Forskningsprojektet pågår och förväntas att avslutas under 2025.

Informations- och kunskapshöjande insatser

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har under 2022–2024 genomfört ett långsiktigt utvecklingsarbete kopplat till inflytande och delaktighet, med syfte att bidra till att undanröja strukturella hinder mot inflytande. Uppföljningsmyndigheterna har tagit fram ett kunskaps- och metodstöd kring hur förvaltningsmyndigheter kan arbeta för att ge nationella minoriteter rätt till inflytande och delaktighet samt genomföra samråd. Metodstödet publicerades på minoritet.se i början på 2024. I årets enkätundersökning framkommer att metodstödet använts av 36 procent av kommuner och regioner i förvaltningsområde och av 10 procent bland övriga kommuner och regioner. Strax under hälften av länsstyrelserna angav att de använt sig av stödet. Då metodstödet varit publicerat i mindre än ett år är det för tidigt att förvänta sig att det ska ha fått en effekt avseende att undanröja strukturella hinder mot inflytande. Dock visar enkätundersökningen att mer behöver göras för att sprida stödet, något som planeras av uppföljningsmyndigheterna under 2025. I spridningsarbetet är det centralt att nå ut till kommuner och regioner utanför förvaltningsområde, där nationella minoriteters rätt till inflytande och delaktighet inte tillgodoses i samma utsträckning.

Språk och kulturell identitet

Språk och kulturell identitet

Inledning, mål och indikatorer

Sveriges internationella åtaganden i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter tydliggör att det offentliga har skyldigheter att skapa lämpliga förutsättningar som gör det möjligt för nationella minoriteter att uttrycka, bevara och utveckla sin etniska, kulturella, språkliga och religiösa identitet.⁹⁴ I den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk har Sverige förbundit sig att skydda och främja de nationella minoritetsspråken så att de hålls levande.⁹⁵ I den svenska lagstiftningen anger språklagen (2009:600) att det offentliga har en skyldighet att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Minoritetslagen tydliggör att det allmänna har en skyldighet att främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sina kulturer. Barns utveckling av sin kulturella identitet och användning av sitt minoritetsspråk ska främjas särskilt.

Delområdet är brett och har flera olika aspekter som måste samspela för att Sveriges åtaganden ska efterlevas i praktiken. I uppföljningen konkretiseras delområdet i tre mål kopplat till utbildning, äldreomsorg och utbud av kultur och fakta. Kapitlet innehåller ett avsnitt för varje mål.

Under rubriken utbildning redovisas den information som finns om nationella minoriteters tillgång till förskola på minoritetsspråk, Skolverkets statistik kring modersmålsundervisning och Universitets- och högskolerådets statistik kring nationella minoriteter och minoritetsspråk inom den högre utbildningen. Vi redogör även för Folkbildningsrådets insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk.

I avsnittet som berör de nationella minoriteternas rättigheter inom äldreomsorgen redovisar vi Socialstyrelsens undersökning som genomfördes 2023.

I avsnittet som berör utbud av kultur och fakta redovisas kommuners och regioners utbud av kultur och språkaktiviteter riktade till nationella minoriteter, och den fördjupningsstudie som vi gjort av nationella minoriteters möjlighet att utöva sin kultur. Därefter presenteras Kungliga bibliotekets uppföljning av nationella minoriteter i biblioteksplanerna och i Libris, samt statistik från public service-bolagen kring deras utbud på nationella minoritetsspråk.

Kapitlet avslutas med en översiktlig redogörelse av handlingsprogrammet för främjande och bevarande av nationella minoritetsspråk 2022–2024.

94 SÖ 2000:2. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

95 SÖ 2000:3 Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets mål och indikatorer inom delområdet:

De nationella minoriteterna ska ha tillgång till förskola, modersmålsundervisning och annan utbildning i eller på de nationella minoritetsspråken.

- ▶ **Modersmålsundervisning på minoritetsspråk inom skolväsendet.**
- ▶ **Högre utbildning på respektive minoritetsspråk och om de nationella minoriteternas kultur.**

De nationella minoriteterna ska inom äldreomsorgen ha tillgång till service och omvårdnad på de nationella minoritetsspråken och möjlighet att upprätthålla sin kulturella identitet.

- ▶ **Antal kommuner som erbjuder äldreomsorg på minoritetsspråk.**
- ▶ **Antal kommuner som erbjuder kulturella aktiviteter för nationella minoriteter inom äldreomsorgen.**

Förvaltningsmyndigheter och andra aktörer ska erbjuda ett utbud av kultur och fakta på de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna.

- ▶ **Kulturaktiviteter på nationella minoritetsspråk eller för nationella minoriteter.**
- ▶ **Nationella minoriteter i kommuners biblioteksplaner.**
- ▶ **Antal titlar på minoritetsspråk i landets bibliotek.**
- ▶ **Sändningstimmar på minoritetsspråk i public service.**

Förändringar i styrning, rätts- och praxisutveckling

Riksdagen beslutade i slutet av 2023 om utökad rätt till undervisning i nationella minoritetsspråk i gymnasieskolan, utan krav på förkunskaper i språket. De nya reglerna börjar gälla gymnasieutbildning som påbörjas från och med höstterminen 2025.⁹⁶ Skolverket har under 2024 tagit fram nya ämnesplaner för respektive nationellt minoritetsspråk i gymnasial utbildning. Eleverna kommer att kunna läsa sitt nationella minoritetsspråk som ett förstaspråksämne, alternativt ett andraspråksämne. Elever som saknar förkunskaper kommer kunna läsa andraspråk som nybörjare och de med vissa förkunskaper kan läsa andraspråk som fortsättningsämne. Under 2024 reviderade Skolverket också föreskrifter om kursplan för samiska och betygskriterier för samiska så att dessa är anpassade även för elever utan förkunskaper som ska läsa samiska på nybörjarnivå.⁹⁷

I slutet av 2023 tillsatte regeringen en utredning (Dir.2023:175) i syfte att bland annat se över modersmålsundervisningen i de nationella minoritetsspråken. I det uppdraget beaktas de nationella minoritetsspråkens särställning samt Sveriges internationella åtaganden för de nationella minoritetsspråken (SÖ 2000:2 och SÖ 2000:3). Detsamma gäller principen om icke-diskriminering. I utredningen

96 Bet. 2023/24:UbU3. Utökad rätt för elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan att läsa nationella minoritetsspråk. Utbildningsdepartementet.

97 Statens skolverk Nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skolverkets verksamhet 2024, (2025), s.9

konstateras att det finns oacceptabelt stora brister i modersmålsundervisningens kvalitet, tillgång och likvärdighet. Utredningen presenterar åtgärder för att främja såväl kvalitet som likvärdighet. Några angelägna förslag som lämnats i tidigare utredningar lyfts fram särskilt såsom att ämnet modersmål ska regleras i timplanerna och att fjärrundervisningen bör utvecklas. Utredningen lämnar också förslag kring att regeringen bör utreda möjligheten att främja tillgången till modersmålsundervisning genom nationell samordning och att Skolinspektionen bör få i uppdrag att granska modersmålsundervisningens kvalitet utifrån olika aspekter.⁹⁸

Under 2024 presenterades betänkandet Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider.⁹⁹ Betänkandet innehåller förslag till en ny lag om public service och ändringar i radio- och TV-lagen (2010:696). Betänkandet föreslår bland annat att verksamheten ska kunna genomföras teknikneutralt, och att det därmed behövs möjlighet att granska innehåll som publiceras online. Under den kommande tillståndspanperioden föreslås förstapubliceringar öka på alla fem nationella minoritetsspråk. Det samlade sändningsutbudet på jiddisch föreslås öka, medan det samlade utbudet för de övriga språken föreslås ligga kvar på minst 2025 års nivå.¹⁰⁰ Kravet på att public service-bolagen ska ha en kontinuerlig dialog med nationella minoriteter föreslås finnas kvar.

Utbildning i eller på de nationella minoritetsspråken

Tre av fyra kommuner i förvaltningsområde erbjuder förskola på finska, meänkieli och/eller samiska

Trots att rätten till att få förskola helt eller till väsentlig del på nationella minoritetsspråk regleras i skollagen, saknar Statens skolverk (Skolverket) statistik inom området. Skolverket menar att det bland annat beror på att de inte har ett register över förskolor och att uppgiftslämnarbördan inte får vara för stor. Vidare uppges det finnas praktiska svårigheter att samla in uppgifter om nationella minoritetsspråk i förskolan, eftersom det inte finns någon undervisning i ämnet modersmål på samma sätt som det finns i skolan.¹⁰¹ Uppföljningsmyndigheterna har återkommande lämnat förslag om att Skolverket bör få i uppdrag att redovisa hur statistik kan samlas in, trots de utmaningar som finns. Tillgänglig statistik är en central förutsättning för att kunna följa upp hur lagen efterlevs och anpassa eventuella åtgärder efter de behov som finns. I Europarådets senaste granskning av Sveriges efterlevnad av språkstadgan konstateras också att regeringen bekräftat att Skolverket kan ges i uppdrag att samla in statistik om nationella minoritetsspråk i föreskolverksamhet.¹⁰²

I brist på nationell statistik redogör vi för några undersökningar som kan belysa situationen, men understryker att informationen inte är heltäckande. I vår enkät anger 73 procent av kommuner och regioner i förvaltningsområde att de informerar om rätten till förskola helt eller på väsentlig del på finska meänkieli och samiska. Samiskt språkcentrum har gjort en undersökning som visar att fem av de 26 kommuner som ingår i förvaltningsområde för samiska helt saknar förskoleverksamhet på

98 SOU 2025:9 På språklig grund. Utbildningsdepartementet.

99 SOU 2024:34 Ansvar och oberoende - public service i oroliga tider av 2023 års parlamentariska public service-kommitté. Kulturdepartementet

100 Ibid.

101 Statens skolverk, Nationella minoritetsspråk Läsår 2021/22 (2022)

102 Europarådet, Evaluation by the Committee of Experts of the Implementation of the Recommendations for Immediate Action, (2024), s.3

samiska. Förskola till viss del på samiska erbjuds av 14 kommuner, och åtta har förskola helt på samiska. De flesta kommuner uppger att svårigheter att rekrytera språkkunnig personal ligger bakom bristerna.¹⁰³ Under 2024 granskade Sveriges Radio ansökningshandlingarna för förskoleverksamhet hos de 84 kommuner som 2024 ingick i förvaltningsområde. Granskningen visar att 26 procent av kommunerna inte erbjuder förskoleplats i verksamhet som bedrivs på finska, meänkieli och/eller samiska såsom skollagen kräver.¹⁰⁴ Med anledning av undersökningen kontaktade Skolverket de kommuner som inte levde upp till sina skyldigheter och informerade dessa om skollagens krav. Vi bedömer dock att det krävs vidare steg för att säkerställa att huvudmännen lever upp till sina skyldigheter. En lämplig åtgärd är att Statens skolinspektion får i uppdrag att särskilt granska hur huvudmän erbjuder och tillhandahåller förskola på finska, meänkieli och samiska.

Modersmålsundervisning på minoritetsspråk

Sedan 2015 har alla elever som definierar sig som nationell minoritet rätt till modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk, oavsett om språket talas i hemmet eller inte.

Skolverket publicerar årligen statistik över antalet grundskoleelever som är berättigade till och deltar i modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk per läsår. Data om antalet berättigade och deltagande elever rapporteras från huvudman och rektor, och det är de som avgör hur informationen samlas in.¹⁰⁵ Skolornas kännedom om antalet elever som är berättigade till modersmålsundervisning bygger på att vårdnadshavare lämnar in uppgifter om förekomst av annat modersmål eller ansöker om modersmålsundervisning till skolan. Statistiken redovisar därför inte det totala antalet berättigade elever, utan det antal berättigade elever som skolorna har kännedom om.

Flera undersökningar pekar på brister i kommuners och huvudmäns information om nationella minoriteters rätt till modersmålsundervisning, vilket troligtvis bidrar till att skolorna inte har kännedom om alla berättigade elever.¹⁰⁶ Att många judar, romer och samer döljer sin identitet på grund av oro för diskriminering och trakasserier innebär sannolikt också att det finns elever som inte anmäler att de är berättigade till modersmålsundervisning. Det verkliga antalet elever som är berättigade till undervisning i nationella minoritetsspråk är därmed sannolikt högre än vad som framgår i statistiken.

Eftersom rätten till modersmålsundervisning i grundskolan stärktes 2015 jämförs data från detta år och framåt. Läsåret 2023/24 var strax under 12 000 elever berättigade till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, vilket innebär en ökning med ungefär en procentenhet sedan 2022/23. Antalet berättigade elever skiljer sig åt markant mellan språken, från 26 i jiddisch, till över 8 000 i finska.

¹⁰³ Sametinget, Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2024. (2025). s. 23-24

¹⁰⁴ Sveriges radio. Kommuner bryter mot lagen - erbjuder inte förskola på minoritetsspråk. Publicerat 22 maj 2024. <https://www.sverigesradio.se/artikel/kommuner-bryter-mot-lagen-erbjuder-inte-forskola-pa-minoritetssprak> (Hämtad 18 februari 2025)

¹⁰⁵ På Skolverkets hemsida finns mallar som kan användas för att säkerställa att informationen som samlas in är i enlighet med gällande lagstiftning, men det finns inget krav på detta: [Rätt till modersmålsundervisning - Skolverket](#) (Hämtad 25 mars 2025)

¹⁰⁶ Statens skolinspektion. Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, (2019); Uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner 2024.

Sedan läsåret 2021/22 har antalet elever som läst ett nationellt minoritetsspråk som modersmål i grundskolan minskat för samtliga språk utom jiddisch. Dock har antalet elever som läser finska ökat något under det senaste året.

Tabell 1: Antal elever som deltar i modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolan 2015–2024. Källa: Skolverket

Språk	2015/16	2017/18	2019/20	2021/22	2022/23	2023/24
Finska	4 256	4 398	4 833	4 657	4 502	4 561
Jiddisch		5	6	17	23	18
Meänkieli	82	60	169	177	160	156
Romani chib	733	690	740	651	590	539
Samiska	368	285	443	499	409	395
Totalt	5 439	5 438	6 191	6 001	5 684	5 669

Läsåret 2022/23 var det totalt 165 elever som gick ut gymnasieskolan med betyg i nationella minoritetsspråk. Av dessa var det 68 som läste sitt modersmål som modernt språk. Den stora majoriteten av elever som läser nationella minoritetsspråk på gymnasiet läser finska. Sett över tid har antalet elever med avgångsbetyg i nationella minoritetsspråk inte förändrats nämnvärt.

Mindre än hälften av de berättigade eleverna deltar i undervisningen

Förhållandet mellan deltagande och berättigade elever är intressant att belysa eftersom ett lågt deltagande indikerar att det finns strukturella orsaker som förhindrar att rätten till modersmålsundervisning tillgodoses i praktiken.

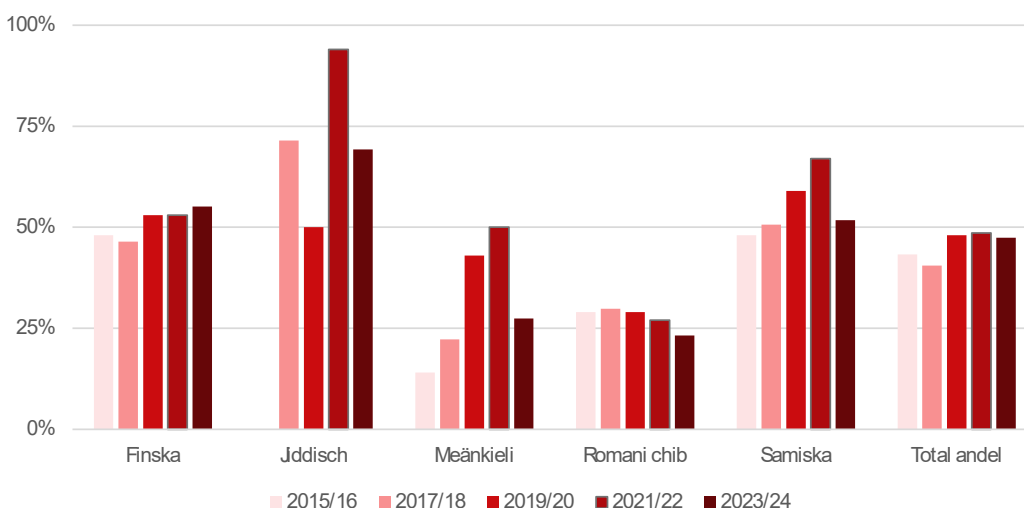

Diagram 9. Andel berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning i grundskolan per minoritetsspråk över tid. Läsåren 2015/16, 2019/20, 2021/22, 2023/24. Källa: Skolverket.

Läsåret 2023/24 deltog 47 procent av de berättigade eleverna i modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken. Andelen är lägre än för modersmålsundervisning generellt, där i genomsnitt 56 procent av de berättigade eleverna deltar.

Av eleverna som deltog i modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk var 54 procent flickor och 46 procent pojkar. Även för modersmålsundervisning i andra språk deltar flickor i högre grad än pojkar.¹⁰⁷

Sedan 2022 har andelen berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning i grundskolan minskat i samtliga nationella minoritetsspråk förutom finska. Andelen deltagande i jiddisch är högre än för de andra språken, men antalet berättigade elever är enbart 26. Andelen deltagande i romani chib är lägre än i övriga språk, och har minskat årligen sedan 2015. Minskningen har varit särskilt markant de senaste två åren. Även andelen som läser meänkieli har minskat med nästan hälften sedan 2022. Nästan alla elever som deltar i modersmålsundervisning i romani chib läser språket som första språk, jämfört med 70 procent för finska, 61 procent för samiska och 54 procent för meänkieli.¹⁰⁸ Inga elever läser jiddisch som första språk.

Modersmålsundervisning kan antingen ges utöver den ordinarie lektionstiden, eller inom ramen för det ordinarie schemat genom undervisning i moderna språk. Elever som väljer att läsa sitt modersmål som modernt språk går miste om de meritpoäng som eleverna får om de läser ett modernt språk som språkval.¹⁰⁹ Av de 5 669 eleverna som läste ett nationellt minoritetsspråk i grundskolan läsåret 2023/24 var det 666 elever som läste det som ett modernt språk. Av dessa läste 479 finska. Antalet elever som läser sitt modersmål som modernt språk har ökat över tid, från 336 läsåret 2015/2016.

Deltagandet hindras av lärarbrist och undervisning utanför skoltid

Uppföljningen visar att det finns strukturella hinder beträffande modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk. Statliga utredningar som belyst ämnet presenterades 2017, 2019 och 2025.¹¹⁰ Utredningarna identifierar ett antal hinder för modersmålsundervisning som fortsatt är högst aktuella. En grundförutsättning för deltagande är att skolorna faktiskt erbjuder undervisning i de språk och varieteter som elever är berättigade till. Därtill kommer flera faktorer som relaterar till undervisningens organisering, såsom när undervisningen erbjuds (under eller utanför skoldagen), var undervisningen anordnas i relation till elevens vanliga skola, samt undervisningens kvalitet.¹¹¹ Modersmålsundervisning förläggs ofta utanför den ordinarie skoldagen och eleverna behöver ofta ta sig till en annan skola för att ta del av undervisningen. Som en konsekvens riskerar modersmålsundervisningen att krocka med andra aktiviteter och umgänge med kompisar.¹¹²

Representanter för nationella minoriteter har i dialog med uppföljningsmyndigheterna i flera sammanhang konstaterat att tillgången till modersmålsundervisning påverkas negativt av att undervisningen förläggs utanför skoltid. I glesbygdskommuner kan

107 Statens skolverk. Nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skolverkets verksamhet 2024. (2025:378). s.9; Statens skolverk Skolverket statistik. 2024. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC> (Hämtad 28 februari 2025)

108 Statens skolverk. Nationella minoritetsspråk läsåret 2023/24. (2024). s.10

109 Statens skolverk. Utbildningsguiden. Din rätt att läsa modersmål i grundskolan. [Din rätt att läsa modersmål i grundskolan - Utbildningsguiden](#) (Hämtad 28 februari 2025)

110 SOU 2017:91, Nationella minoritetsspråk i skolan - förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering. Utbildningsdepartementet; SOU 2019:18, Flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Utbildningsdepartementet; SOU 2025:9. På språklig grund . Betänkande av utredning om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen. Utbildningsdepartementet.

111 SOU 2019:18, Flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Utbildningsdepartementet, s. 188-198

112 Ibid. s.189–197

det innebära att eleverna missar sin skolskjuts och behöver ta sig hem på egen hand, ibland en bit in på kvällen. Kvaliteten på undervisningen anses också i flera fall vara undermålig, och elever i romani chib erbjuds i flera fall undervisning på en annan varietet än den de ansökt om modersmålsundervisning i.

Bristen på kvalificerade modersmåls lärare i nationella minoritetsspråk har pekats ut som en av de större utmaningarna för undervisningen i nationella minoritetsspråk.¹¹³ Läsåret 2023/24 fanns 282 tjänstgörande modersmåls lärare i nationella minoritetsspråk i grundskolan och sameskolan. Antalet har minskat från 317 föregående läsår, en minskning som delvis förklaras av att sameskolorna läsåret 23/24 rapporterade 27 lärare som lärare inom ämnet samiska och inte som lärare i modersmålet samiska. Cirka hälften av modersmåls lärarna har en pedagogisk högskoleexamen, men det varierar stort mellan språken och för romani chib är andelen bara 7 procent. För meänkieli och jiddisch är antalet lärare inom grundskolan mycket få; 11 respektive 5. Två tredjedelar av lärarna har tillsvidareanställning, och en genomsnittlig tjänstgöringsgrad på 56 procent. Den låga tjänstgöringsgraden påverkar tillgången till modersmåls lärare negativt, då den innebär att lärarna behöver komplettera sin tjänst med annan undervisning eller annat arbete för att kunna försörja sig.¹¹⁴

Givet modersmålsundervisningens centrala roll i att bevara och främja de nationella minoritetsspråken anser uppföljningsmyndigheterna att det är angeläget att regeringen tar vidare de förslag som lämnats i de statliga utredningarna om modersmålsundervisning. Särskilt viktigt bedöms det vara att undervisningen inkluderas i den reguljära timplanen och regleras med en minsta garanterad undervisningstid. Eftersom det inte finns någon minsta garanterad undervisningstid för modersmål frågade vi kommunerna hur många minuter i veckan de erbjuder modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk och övriga språk. De flesta kommuner tillhandahåller 40–60 minuter modersmålsundervisning i veckan, både för nationella minoritetsspråk och övriga språk. Några kommuner erbjuder mer än 60 minuters modersmålsundervisning i veckan. Mer än 60 minuters undervisning erbjuds i finska av 18 kommuner, i samiska av 15 kommuner, i romani chib av 9 kommuner, i meänkieli av 6 kommuner och i jiddisch av 5 kommuner. För samtliga språk är det främst kommuner i förvaltningsområde som tillhandahåller mer än 60 minuters undervisningstid. Det konstateras i flera sammanhang att undervisningstiden modersmål är otillräcklig för att ge en god språkutveckling.¹¹⁵

I tidigare uppföljningsrapporter har vi även konstaterat problematiken med att läroplanen för förskoleklass inte ger elever rätt till undervisning i modersmål. Detta innebär att det uppstår ett glapp i språk- och utbildningskedjan för barn som har haft förskola helt eller till väsentlig del på samiska, finska eller meänkieli. Regeringen har beslutat om en proposition om en tioårig grundskola, som innebär att barn i förskoleklass få samma rätt till modersmålsundervisning som övriga elever i grundskolan.¹¹⁶ Ändringarna kommer tidigast tillämpas under höstterminen 2028.

113 Kulturdepartementet. Handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Regeringskansliet (2022) s 27; SOU 2019:18, Flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. s.212

114 SOU 2025:9 På språklig grund, Utbildningsdepartementet. s.224-226

115 Se bland annat SOU 2017:91 Nationella minoritetsspråk i skolan - förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering. Sametinget, Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2024 (2025) och Europarådet Evaluation by the Committee of Experts of the Implementation of the Recommendations for Immediate Action (2024)

116 Prop.2024/25:143: En tioårig grundskola, Utbildningsdepartementet

Fjärrundervisningen når fler

Enligt skollagen¹¹⁷ får fjärrundervisning endast erbjudas när närundervisning inte kan erbjudas. För språk där elevunderlaget är litet och det är svårt att finna lämpliga lärare kan fjärrundervisning vara ett alternativ för att fler elever ska få tillgång till modersmålsundervisning. Alla huvudmän som avser använda fjärrundervisning eller utföra fjärrundervisning åt någon annan huvudman ska anmäla detta till Skolinspektionen. Det saknas statistik över hur många elever som deltar i modersmålsundervisning via fjärrundervisning.¹¹⁸

Skolverket har sedan 2022 i regeringsuppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisning i de nationella minoritetsspråken.¹¹⁹ I uppdraget ingår att utveckla fjärrundervisning samt att ta fram en modell för ekonomisk ersättning till de huvudmän som väljer att använda fjärrundervisning.¹²⁰ Under 2024 betalade Skolverket ut 10,86 miljoner kronor i statsbidrag till 100 huvudmän som valt att använda fjärrundervisning. Antalet huvudmän och elever som de söker bidrag för har ökat.¹²¹ Enligt Skolverkets bedömning är det viktigt att fjärrundervisning inte ersätter närundervisning på grund av statsbidraget. Skolverket ser att det finns potential att tydligare informera om vilka huvudmän som tillhandahåller fjärrundervisning på ett visst språk och har därför publicerat information om vilka huvudmän som tillhandahåller fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk på sin hemsida. Utifrån de stora behov som finns att stärka utbildningskedjan för nationella minoritetsspråk och den långsiktighet som krävs för att revitalisera språk, anser Skolverket att uppdraget bör permanentas med säkerställd finansiering.

Steg har tagits för att utveckla läromedel

I Skolverkets uppdrag ingår också att stödja utveckling av och tillgång till läromedel inom nationella minoritetsspråk. Under 2024 har Skolverket avtalat om läromedelsproduktion för ett flertal varieteter av romani chib, finska, jiddisch och meänkieli. Sameskolstyrelsen har under året gjort översättningar, produktion och programmering för de lulesamiska och sydsamiska versionerna av det digitala läromedlet Ságas. Skolverket har också påbörjat ett framtagande av undervisningsmateriel till förskolan.

De två kurser som togs fram i finska under 2023 riktad till pedagogisk personal anställd i förskolan har fortsatt. Deltagarna är nöjda med kurserna. Under 2024 togs en kurs fram i meänkieli och en i samiska. Dessa har ännu inte utvärderats.

Högre utbildning på minoritetsspråk och om nationella minoriteters kultur

Universitets- och högskolerådets (UHR) statistik redogör för utbud av och antagningar till utbildningar på nationella minoritetsspråk och om de nationella minoriteternas kultur. Statistiken redogör för antalet högskolekurser/program som erbjuds i de

117 SFS 2010:800, 21 kap.

118 SOU 2025:9 På språklig grund. Utbildningsdepartementet.

119 Utbildningsdepartementet. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk 2022. U2020/06271 (delvis), U2021/01369 (delvis), U2021/02806 m.fl. (2021)

120 Statsbidraget ges terminsvis och är som högst 14 000 kronor per elev och termin. Läs mer: [Statsbidrag för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk 2024 - Skolverket](#)

121 Statens skolverk. Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk. Delredovisning. (2025) s.8–9

nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteternas kultur, antalet sökande, antalet högskolepoäng och antalet antagna studenter.¹²²

Utbildning i finska och finsk kultur vanligast inom högskoleväsendet

Antalet tillgängliga högskolekurser/program har inte förändrats nämnvärt sedan 2023. Mellan 2019 och 2022 steg antalet kurser, för att därefter avta något under 2023

Tabell 2: Antal högskolekurser och program i nationella minoritetsspråk och kulturer 2020–2024. Källa: Universitets- och högskolerådet

Antal kurser/program	2020	2021	2022	2023	2024
Finska, finsk kultur	59	58	67	63	58
Jiddisch, judaistik	37	35	37	36	38
Meänkieli	4	4	4	4	5
Romani chib, romsk kultur	7	6	10	9	8
Samiska, samisk kultur	27	26	30	27	29
Nationella minoriteter	4	4	10	10	9
Totalt	138	133	158	149	147

Majoriteten av utbildningarna var fristående kurser på grundnivå. Utbildningar i finska/finsk kultur är vanligast förekommande, följt av utbildningar i jiddisch/judaistik och därefter samiska/samisk kultur. Antalet utbildningar i meänkieli och romani chib/romsk kultur är få och samtliga är på grundnivå. Den behörighetsgivande utbildningen för lärare i jiddisch har fortsatt med goda resultat och Skolverket undersöker möjligheterna att genomföra en utbildning av modersmålslärare i romani chib.¹²³

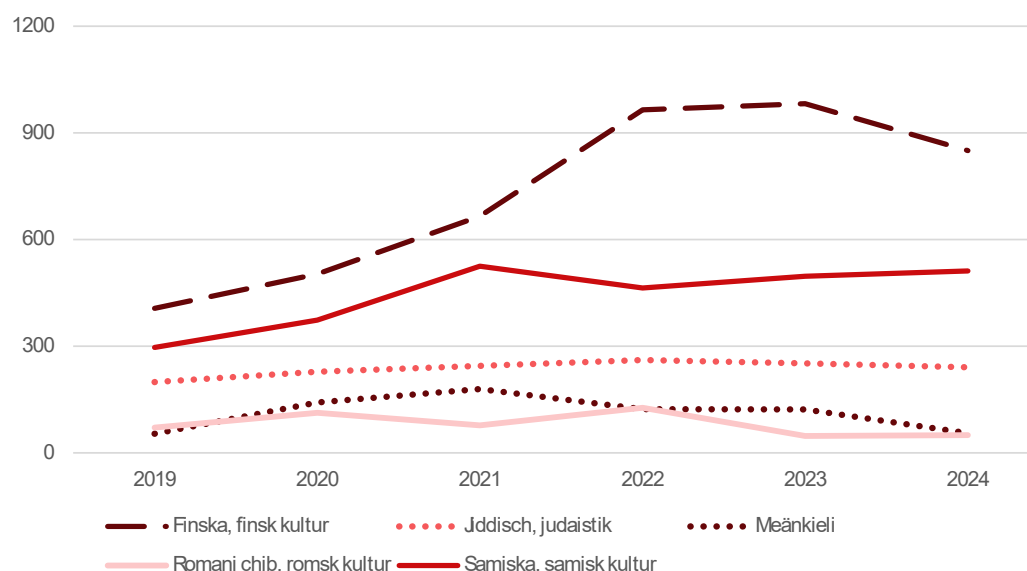

Diagram 10: Antal antagna till högskolekurser i de nationella minoritetsspråken- och kulturerna (omgång 2) under perioden 2020–2024. Källa: UHR

¹²² Universitets- och Högskolerådet. Utbildningar i de nationella minoritetsspråken och -kulturerna 2024. (2024) Uttaget kan skilja sig något från siffrorna i fjolårets rapport. I syfte att kunna följa utvecklingen har uttaget i årets rapport gjorts från och med 2020 till och med 2024, helårsvis. Det har inte varit möjligt att få ut statistik på språkkurser separat från andra kurser om minoriteterna. För kurser i meänkieli har det dock varit möjligt att särskilja språkkurser, då det helt saknas kurser om tornedalsk kultur.

¹²³ Statens skolverk. Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk. Delredovisning. (2025) s.11–14

Antalet sökande och antagna studenter följer utvecklingen av kursutbudet och har ökat fram till 2022, för att därefter avta. Intresset för att söka utbildningarna är generellt gott. Under 2024 var totalt 1709 studenter antagna till någon utbildning i nationella minoritetsspråk och kulturer

Det begränsade utbudet gör tillgången sårbar

UHR konstaterar i sin fördjupningsrapport att högskolekurser i nationella minoritetsspråk uppskattas och har ett starkt symboliskt värde, både i att erkänna språkens status och som ett sätt att återerövra ett språk som på grund av historiska oförrätter nästan gått förlorat. UHR bedömer dock att utbildningsutbudet är bristfälligt, särskilt när det gäller meänkieli och det saknas helt utbildningar kring tornedalsk kultur.¹²⁴ Det begränsade utbudet innebär också att tillgängligheten till högre utbildning i nationella minoritetsspråk och kulturer är mycket sårbar.¹²⁵ Exempelvis ställdes höstterminens kurser i meänkieli vid Umeå universitet in på grund av en långtidssjukskrivning. Kurserna hade 151 sökande och 95 platser. Som en konsekvens sjönk under 2024 det totala antalet antagna elever som läste meänkieli från 122 till 56.

Bristande inkludering av nationella minoriteters rättigheter i andra högskoleutbildningar

Statistiken från UHR fångar hur nationella minoriteter och minoritetsspråk är representerade i form av riktade högskolekurser, men det är också intressant att beakta hur nationella minoriteters språk, kultur och rättigheter behandlas inom andra relevanta utbildningsområden. Exempelvis visar en undersökning gjord av Sveriges Radio finska att juristutbildningarna i de flesta fall inte behandlar nationella minoriteters rättigheter som ett självständigt rättsområde.¹²⁶ UHR:s undersökning av hur nationella minoriteter upplever sina högskolestudier pekar också på att andra utbildningar i otillräcklig grad inkluderar nationella minoriteter och deras rättigheter. Flera elever har reagerat på avsaknaden av nationella minoriteter i utbildningsmoment där perspektivet har direkt relevans, exempelvis i diskussioner som behandlar maktperspektiv och minoriteter kontra majoriteter.¹²⁷

Folkbildningen bidrar till utbildning i språken och kulturerna

Folkbildningsrådet, som representerar 150 folkhögskolor och åtta studieförbund i Sverige, har haft i uppdrag att fördela öronmärkta medel till insatser för att bevara och främja de nationella minoritetsspråken under perioden 2022–2024, med en total budget om 28,5 miljoner kronor. Informationen i detta avsnitt baseras på en rapport som Folkbildningsrådet tagit fram till Länsstyrelsen Stockholm.¹²⁸ Under 2024 fördelades 9,2 miljoner kronor till 24 projekt. I tillägg till detta fördelades 415 000 kronor till Paideia folkhögskola inom ramen för satsningen Judiskt liv och kultur i Sverige.

124 Universitets- och Högskolerådet. Utbildningar i de nationella minoritetsspråken och -kulturerna 2024. (2024)

125 Minoritet.se Meänkielikurs med 151 sökande inställd. Huhta, Linnea. Publicerad 2 juli 2024. <https://minoritet.se/meankielikurs-med-151-sokande-installd> (Hämtad 9 augusti 2024)

126 Sveriges radio. Jurister lär sig knappt något om nationella minoriteters rättigheter. <https://sverigesradio.se/artikel/jurister-lar-sig-knappt-nagot-om-nationella-minoriteters-rattigheter> (Hämtad 12 augusti 2024)

127 Universitet och högskolerådet. Högskolestudier ur ett nationellt minoritetsperspektiv, (2023) s.32-36

128 Folkbildningsrådet, Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk 2024. Rapport till Länsstyrelsen Stockholm (2025)

Bidragen har främst finansierat undervisning i minoritetsspråken, men har också använts till att utveckla utbildningsmateriel, då bristen på utbildningsmateriel har identifierats som ett hinder för undervisning i framför allt de mindre språken. Folkbildningsrådet har även beviljat stöd till kultur- och identitetsstärkande verksamhet, som ett sätt att skapa utrymme och intresse för språken. Under året genomfördes 88 renodlade språkkurser, varav 35 på fortsättningsnivå. Totalt deltog strax över 1 000 personer i språkcirklar på nybörjar- och fortsättningsnivå. Fördelat per språk avsåg 29 av kurserna finska, 11 jiddisch, 18 meänkieli, 9 romani chib och 21 samiska. Andra aktiviteter, såsom språkbad, hantverkskurser och kulturarrangemang genomfördes med totalt 3 729 deltagare.

Folkbildningsrådet lyfter fram att den särskilda satsningen har inneburit en kraftig expansion av verksamhet som riktar sig mot nationella minoriteter. Tillskottet av resurser har möjliggjort för studieförbund och folkhögskolor att utveckla samarbeten med nationella minoriteter och förankra verksamheten i deras behov. Det har också möjliggjort att en praktisk infrastruktur med läromedel och kursplaner har byggts upp. Intresset för bidragen har varit stort och ökat konstant sedan 2022. Under 2024 fick många ansökningar avslag på grund av att det inte fanns tillgängliga medel.

När förstärkningen nu löpt ut rapporterar samtliga projektägare att de avser fortsätta verksamheten med nationella minoriteter i någon form. Dock kommer den minskade tillgången till resurser att påverka verksamhetens utformning och omfattning. Mycket pekar på att folkbildningen har särskilda fördelar i att bidra till de nationella minoritetsspråkens revitalisering. Verksamheten utgör ett viktigt komplement till den formella högre utbildningen och resultaten visar att det finns anledning att även fortsättningsvis tillhandahålla riktade insatser via folkbildningen. Detta rekommenderas även i utredningen Ett starkt judiskt liv för framtida generationer och av Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset.¹²⁹

Rättigheter inom äldreomsorgen

Minoritetslagen specificerar särskilda rättigheter för nationella minoriteter inom äldreomsorgen. Kommuner som ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska har en skyldighet att tillhandahålla äldreomsorg som ges av personal som behärskar minoritetsspråken som förvaltningsområdet omfattar. Övriga kommuner ska erbjuda omsorg på nationella minoritetsspråk i den mån det finns personal som behärskar språken. Inom ramen för den äldreomsorg som ges på nationella minoritetsspråk ska de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet beaktas. Alla kommuner är skyldiga att informera den som söker om bistånd inom äldreomsorgen om rätten till äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Rättigheterna regleras också i socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), och patientlagen (2014:821). Bland annat specificerar socialtjänstlagen att socialnämnden är skyldig att vara ”väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen”,¹³⁰ vilket innebär att kommunen måste ta reda på om det finns behov av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk och planera omsorgen med hänsyn till de äldres kulturer.

129 SOU 2023:68, Slutbetänkande. Som om vi aldrig funnits - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset. Kulturdepartementet; SOU 2024:3 Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034. Kulturdepartementet

130 SFS 2001:453 Socialtjänstlag 3 kap. 1 §

Lagen anger också att kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.¹³¹

Socialstyrelsen ansvarar för att följa upp hur nationella minoriteters rättigheter inom äldreomsorgen implementeras. Informationen nedan bygger till största del på en enkätundersökning till kommuner¹³² som genomfördes av Socialstyrelsen 2023, och jämförs med data från motsvarande undersökning 2021.¹³³

Rätten till service och omvårdnad tillgodoses främst på finska

Andelen kommuner som tillgodoser rätten till service och omvårdnad på nationella minoritetsspråk inom äldreomsorgen har inte förändrats mellan 2021 och 2023. Tre fjärdedelar av kommunerna i förvaltningsområde erbjuder äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. I övriga kommuner tillgodoses rättigheten av åtta procent.

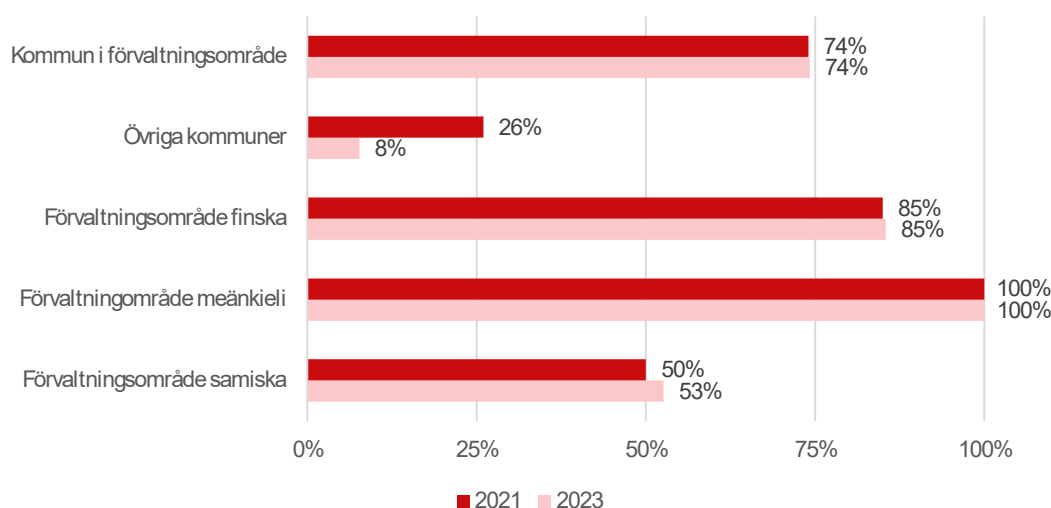

Diagram 11: Andel kommuner som erbjuder vård och omsorg på nationella minoritetsspråk inom äldreomsorgen 2021 och 2023. Källa: Socialstyrelsen

I 2023 års enkät fördjupades frågorna kring vilket av de nationella minoritetsspråken som kommunerna erbjuder omvårdnad på. Omvårdnad erbjuds i högst utsträckning på finska, både av kommuner i förvaltningsområde och övriga. Samtliga kommuner i förvaltningsområde för meänkieli erbjuder äldreomsorg på nationella minoritetsspråk, men nedbrutet per språk framgår att detta gäller äldreomsorg på finska – äldreomsorg på meänkieli erbjuds av två tredjedelar. En tredjedel av kommunerna i förvaltningsområde för samiska erbjuder äldreomsorg på samiska. Endast en kommun

¹³¹ SFS 2001:453 Socialtjänstlag 5 kap. 6 § tredje stycket

¹³² Undersökningen skickades till samtliga kommuner i FO och ett slumpvis urval av hälften av övriga kommuner vilket totalt blev 187 kommuner. Bland kommuner i förvaltningsområden var svarsfrekvensen 73,8 procent och bland kommuner utanför förvaltningsområde 50,5 procent. Socialstyrelsen noterar att den låga svarsfrekvensen bland kommuner utanför förvaltningsområden troligtvis innebär en överskattning av tillgängligheten till äldreomsorg på minoritetsspråk, då kommuner som inte erbjuder sådana tjänster sannolikt är mindre benägna att se enkäten som relevant och besvara den.

¹³³ Socialstyrelsen, Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen 2023, (2024)

anger att de tillhandahåller äldreomsorg på romani chib och två anger att de har äldreomsorg på jiddisch. Bland kommuner utanför förvaltningsområde är finska det enda av de nationella minoritetsspråken som omvårdnad och service erbjuds på.

Den vanligaste anledningen som anges till varför kommunen inte erbjuder äldreomsorg på minoritetsspråk är att det inte finns någon efterfrågan. Dock visar enkätundersökningen att cirka 40 procent av kommunerna i förvaltningsområde och 80 procent av övriga kommuner inte undersöker behovet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. En annan vanlig orsak som anges till avsaknaden av äldreomsorg på minoritetsspråk är bristen på språkkunnig personal.

Stora brister i information om rättigheter och kartläggning av behov

Alla som söker bistånd inom ramen för äldreomsorgen ska informeras om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk. Bland kommuner i förvaltningsområde görs detta av 63 procent och bland övriga kommuner av 25 procent. Mer än hälften av kommunerna lever därmed inte upp till minoritetslagstiftningens krav. Några kommenterar sitt nej-svar med att det inte finns något behov av att informera, eftersom det inte finns någon efterfrågan av omvårdnad på nationella minoritetsspråk.

Undersökningen visar dock att endast en tredjedel av kommunerna löpande undersöker behovet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Trots att en stor majoritet av kommunerna inte gör behovskartläggningar tyder siffrorna på en förbättring jämfört med 2021, då motsvarande siffra var 15 procent. Skillnaden är stor mellan kommuner i förvaltningsområde, där 58 procent kartlägger, och övriga kommuner, där motsvarande andel är 21 procent. I uppföljningsmyndigheternas enkätundersökning angav 65 procent av kommunerna i förvaltningsområde att de kartlagt behov och service på minoritetsspråk inom äldreomsorgen under 2023–2024. Av dessa anger 40 procent att servicenivån är otillräcklig.

Även bristen på behovskartläggningar motiveras av några med att det saknas efterfrågan. Det framgår dock inte hur kommunerna har kunskap om att efterfrågan saknas om de varken informerar om rättigheten till äldreomsorg på nationella minoritetsspråk eller kartlägger behoven av detta.¹³⁴ Motiveringarna visar också att kommunerna upplever svårigheter i förhållande till att genomföra undersökningar som berör nationella minoriteter; en respondent skriver att ”vi får inte kartlägga minoriteter”. Sammantaget tyder svaren på att det fortsatt finns en kunskapsbrist både vad gäller minoritetslagens krav och hur kommunerna kan göra för att leva upp till dessa.

Judar och romer ges inte möjlighet att upprätthålla sin kulturella identitet

Undersökningen visar att ungefär två tredjedelar av kommunerna erbjuder någon typ av aktivitet eller upplevelse som riktar sig specifikt till äldre som tillhör nationella minoriteter. De vanligaste typerna av aktiviteter är uppmärksammande av högtider, följt av anpassad inredning, mat, och kulturella evenemang. En majoritet av de kulturella aktiviteterna är riktade till sverigefinnar. I likhet med 2021 erbjuds i stort sett inga kulturella aktiviteter för nationella minoriteter av kommuner utanför förvaltningsområde. Minoritetslagens krav på att kommuner ska beakta de äldres

¹³⁴ Socialstyrelsen, Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen 2023, (2024)

behov att upprätthålla sin kulturella identitet gäller enbart för den äldreomsorg som erbjuds på nationella minoritetsspråk. Följaktligen är den lagstadgade rätten att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen svagare för judar och romer än för övriga nationella minoriteter. Även utredningen Ett starkt judiskt liv för framtida generationer konstaterar att minoritetsslagen inte är anpassad till äldre judars behov.¹³⁵ Socialstyrelsen konstaterar i sin rapport att ”givet de stora utmaningarna att rekrytera språkkunnig personal vore kulturella aspekter ett minimum i att tillmötesgå äldres behov”.

Utbud av kultur och fakta

De nationella minoriteternas språk och kultur sprids på olika arenor, såsom bibliotek, teatrar, museer och genom medier och arkiv. Vi redovisar här i vilken utsträckning kommuner och regioner anordnar kulturella aktiviteter på de olika minoritetsspråken och för de nationella minoriteterna. Inom ramen för årets uppföljning har vi genomfört en fördjupningsstudie som avser att ge röst åt kulturutövare som identifierar sig som nationella minoriteter. Slutsatser från fördjupningsstudien sammanfattas i detta kapitel. Fördjupningen som helhet publiceras som en egen rapport. Slutligen redovisas bibliotekens utbud av litteratur på nationella minoritetsspråk och utbudet på nationella minoritetsspråk i public service-bolagens sändningar.

Kulturaktiviteter på nationella minoritetsspråk

I vår enkät till kommuner och regioner anger sju av tio att de har haft insatser för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och/eller kulturerna under 2023–2024. Skillnaden är stor mellan kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde och övriga. Bland kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde har 95 procent främjat språk och kultur. Motsvarande andel bland övriga kommuner och regioner är 44 procent. Jämfört med minoritetspolitikens övriga delområden är kultur och språk det område som flest kommuner och regioner arbetar med, både i och utanför förvaltningsområde. Inga större förändringar har skett jämfört med 2022, då vi senast följde upp kommuner och regioners kulturutbud.

I stort sett alla kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde har ett kulturutbud riktat till den nationella minoritet vars språk de ingår i förvaltningsområde för. Nästan alla planerar också den språkliga och kulturella verksamheten i samråd med minoriteterna och har ett samarbete med kulturutövare och/eller språkbärare inom minoriteten som bedriver verksamheter.

Kulturutbudet för nationella minoriteter följer därmed i stort fördelningen av kommuner som ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Kulturutbud på jiddisch/för judar och på romani chib/för romer finns i ungefär två av tio kommuner. Även för judar och romer är utbudet högre i kommuner som ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Det faktum att kommuner och regioner i förvaltningsområde har ett mer aktivt minoritetspolitiskt arbete verkar i detta avseende gynna samtliga nationella minoriteter, om än inte i lika hög utsträckning.

¹³⁵ SOU 2024:3 Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034. Kulturdepartementet. s. 133

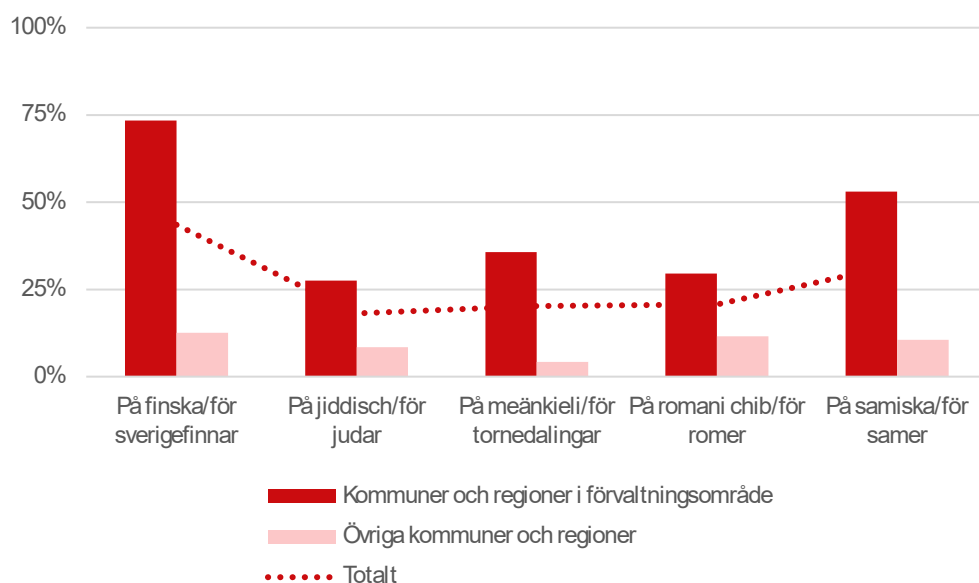

Diagram 12: Andel kommuner och regioner som erbjuder ett kulturellt eller språkligt utbud riktade till nationella minoriteter och på nationella minoritetsspråk 2024. Källa: uppföljningsmyndigheternas enkät till kommuner och regioner.

I förvaltningsområde främjar insatserna språkrevitalisering

I enkäten bad vi kommuner och regioner att redogöra för vad insatserna för att skydda och främja nationella minoritetsspråk och kultur resulterat i. I förvaltningsområde lyfter många att planeringen av verksamhet tillsammans med nationella minoriteter har lett till bättre och mer relevanta insatser, som fler tar del av och uppskattar. Dessutom anger de att samverkan inom språk och kultursektorn har byggt upp ett förtroende mellan de nationella minoriteterna och det offentliga, vilket också gynnar deras samarbete generellt. Insatserna anses ha bidragit till språkfrämjande, genom att bland annat öka ungas språkintresse och skapa en högre efterfrågan på förskola på finska, meänkieli och samiska. Vidare ses insatser ha lett till en kunskapshöjning inom den egna förvaltningen och bland allmänheten, samt en ökad medvetenhet bland de nationella minoriteterna om deras rättigheter.

Utanför förvaltningsområde är ökad synlighet det främsta resultatet

Utanför förvaltningsområde är det främsta resultatet synliggörande av de nationella minoritetskulturerna och språken, tillsammans med en ökad kunskap om nationella minoriteter och minoritetsspråk bland allmänheten. Biblioteken har i dessa kommuner en central roll i arbetet med nationella minoritetsspråk och kultur.

Nationella minoriteters upplevelse av möjligheten att utöva sin kultur

I årets uppföljning har vi genomfört en fördjupningsstudie som undersöker nationella minoriteters möjlighet att ta del av och utöva kultur. Studien publiceras i sin helhet i samband med att denna rapport redovisas.¹³⁶ Undersökningen bygger på

¹³⁶ Ramboll, Fördjupning av minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet 2024, (2025)

en enkätundersökning riktad till kulturutövare som identifierar sig som nationella minoriteter samt två fokusgruppsintervjuer med deltagare från samma målgrupp.

Undersökningen visar att den nationella minoritetskulturen och språket är helt centralt för respondenterna. Kulturen beskrivs som en del av den egna identiteten, samtidigt som den också utgör en källa till samhörighet inom minoriteten. I kulturutövandet skapas trygga rum där individer kan vara sig själva. Några beskriver utövandet av kultur som ett sätt att motverka osynliggörande, marginalisering och rasism.

I likhet med vad som framgår i vår enkätundersökning till kommuner och regioner, visar studien att nationella minoriteter som bor i kommuner som ingår i förvaltningsområde upplever större möjligheter att ta del av och utöva sin kultur. Det finns också tydliga skillnader mellan de olika nationella minoriteternas upplevelse. Den övergripande bilden är dock att mycket få anser att det i kommunen i stor utsträckning finns kulturella evenemang som synliggör eller främjar det nationella minoritetsspråket eller kulturen.¹³⁷

Respondenter som identifierar sig som sverigefinnar och tornedalingar har genomgående mer positiva erfarenheter. Ungefär 70 procent anser att det i viss eller stor utsträckning finns ett kulturutbud som synliggör eller främjar deras språk och kultur. Av tornedalingarna uppger även 70 procent att de har möjlighet att utöva sin kultur. Bland sverigefinnarna är motsvarande andel 49 procent. Ungefär hälften av samerna, sverigefinnarna och tornedalingarna anger att de har möjlighet att påverka kommunens planering och beslut av kulturevenemang. Bland samer upplever hälften att kommunen helt saknar ett kulturutbud som synliggör samiska eller samisk kultur. Judars och romers tillgång till kulturutbud är ännu mer begränsat, där endast 23 procent av de romska respondenterna och 33 procent av de judiska upplever att det finns ett kulturutbud som synliggör eller främjar deras minoritetsspråk eller kultur. Noterbart är att inga romer anger att de har möjlighet att utöva kultur som synliggör eller främjar det nationella minoritetsspråket eller kulturen. Motsvarande siffra för judar är 17 procent.

Den utbredda antisemitismen och antiziganismen innebär att få judar och romer är helt bekväma med att vara öppna med sin identitet i sitt kulturutövande. På frågan om de känner sig bekväma/trygga med att vara öppna med sin identitet som nationell minoritet i sitt kulturutövande svarade 17 procent av de judiska respondenterna nej, 75 procent svarade att de var ganska trygga och 8 procent svarade att de var mycket trygga. Av de romska respondenterna var 55 procent inte trygga, 27 procent ganska trygga och 18 procent helt trygga. Även rasismen mot samer innebär att enbart 55 procent är helt trygga med att vara öppna med sin identitet, 30 procent är ganska trygga och 15 procent inte trygga.

I fokusgrupperna framkommer att kulturutbudet för nationella minoriteter i kommunerna saknas helt eller anses vara otillräckligt. Kommunernas kunskap om de nationella minoriteternas rättigheter, språk och kultur upplevs som låg, och frågan upplevs inte vara prioriterad. Det kulturutbud som finns anordnas sällan av kommunerna själva – i stället är det eldsjälar och föreningar som utgör den drivande kraften. I vissa fall stöttar kommunerna dessa aktörer, men det gäller inte överallt och stödet upplevs vara bristfälligt och inkonsekvent. De nationella minoriteterna uttrycker olika åsikter beträffande vilken roll kommunerna bör ta i förhållande till att arrangera kulturaktiviteter eller skapa förutsättningar för nationella minoriteter att själva göra det. Däremot är enigheten stor kring att kommunerna har en avgörande roll

137 Ramboll, Fördjupning av minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet 2024. s. 26

som möjliggörare – det anses särskilt viktigt att kommunen tillhandahåller ekonomiskt stöd, lokaler och mötesplatser.

Minoritetsspråk på biblioteken

Nationella minoriteter är en av de prioriterade målgrupperna som biblioteken har att förhålla sig till enligt bibliotekslagen (2013:801). Enligt bibliotekslagen ska Kungliga biblioteket (KB) följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används. Som en del i uppföljningen gör KB årligen en kvalitativ innehållsanalys av de kommunala biblioteksplanerna utifrån ett fastställt analyschema. Planerna bedöms utifrån

- koppling till styrande lagar och till kommunal handlingsplan för nationella minoriteter
- verksamhetens inriktning, inklusive verksamhet riktad till barn och unga
- synlighet, rubriksättning, omnämnande av de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken samt urfolket samerna

KB har utifrån dessa aspekter gett varje biblioteksplan ett samlat värde mellan 0–14 där 14 innebär att kommunens biblioteksplan har fått maximal poäng på samtliga bedömningsgrunder och 0 innebär att nationella minoriteter inte alls ingår i biblioteksplanen.

Undersökningen inkluderar samtliga 290 kommuner. Under 2024 har 61 av 290 planer bedömts; 58 avser planer som har reviderats och tre är planer som bedöms av KB för första gången. Även fyra regionala planer har reviderats och bedömts under året.

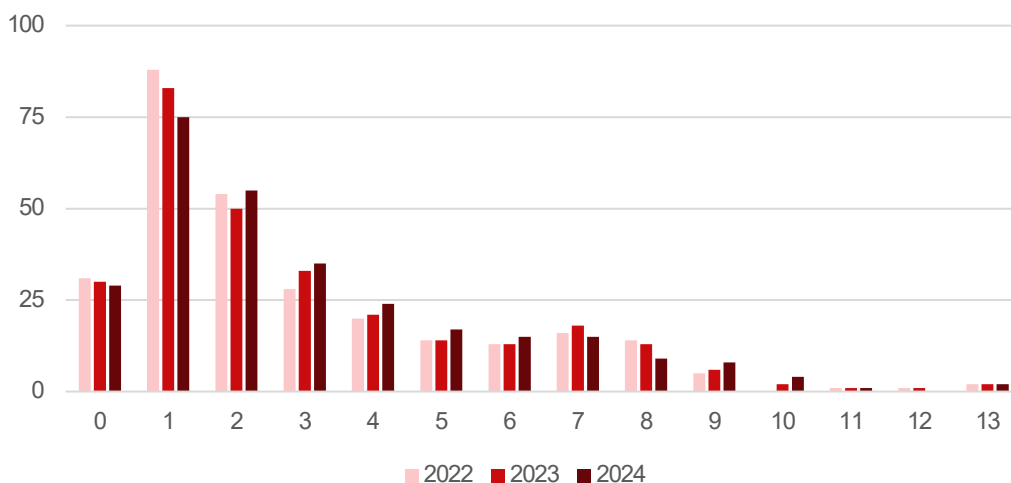

Diagram 13: Bedömning av biblioteksplaners integrering av nationella minoriteter 2022–2024.

Källa: Kungliga biblioteket

Sett över tid indikerar mätningen att andelen biblioteksplaner som i mycket låg utsträckning integrerar nationella minoriteter har minskat något. Andelen som har fått ett värde mellan 0–1 har minskat, samtidigt som andelen som har fått ett värde mellan 2–6 har ökat något. Av de planer som bedömts under 2024 har 29 förbättrats, 16 försämrats och 14 planer är oförändrade. Bland de planer som förbättrats rör det sig främst om att planerna tydligare refererar till styrdokument eller nationella

minoriteter, och mer sällan om att det inkluderats tydliga verksamhetsmål i förhållande till nationella minoriteter. Liksom tidigare år saknar de flesta biblioteksplaner en fördjupad beskrivning av hur man planerar att arbeta med nationella minoriteter.¹³⁸

Jämfört med 2023 är det fler planer som har försämrats under 2024. Detta innebär inte nödvändigtvis att perspektivet har prioriterats ned i biblioteksverksamheten, utan kan också bero på att ett utvecklingsarbete har avslutats för att därefter gå in i förvaltning. KB noterar också att flera biblioteksplaner har ändrat karaktär, från att vara en konkret verksamhetsplan till att utgöra en övergripande strategi, vilket innebär att detaljerade skrivningar tagits bort.

KB har också gjort ett utdrag från den nationella bibliotekskatalogen Libris. Även om Libris inte innehåller fullständig information om samtliga biblioteks utbud på nationella minoritetsspråk, går det att dra några slutsatser baserat på utdraget. Framför allt framgår det att utbudet på finska är betydligt större än utbudet på de övriga nationella minoritetsspråken. Av det samlade utbudet av tryckta verk på nationella minoritetsspråk avser 97 procent finska verk. Den finskspråkiga litteraturen liknar den svenskspråkiga i uppdelning av genres, vilket faller sig naturligt eftersom finska är huvudspråk i Finland och tillgången till finsk litteratur är god. Utdraget indikerar vidare att en stor del av utbudet är riktat till barn och unga.

Slutligen påpekar KB att bibliotekens titelbestånd ger en annan bild än den som framgår av analysen av biblioteksplaner. Några av kommunerna som i mycket låg grad integrerar nationella minoriteter i sina biblioteksplaner har en representativ samling av böcker på alla nationella minoritetsspråk. Detta talar för att analysen av biblioteksplaner inte ger en rättvisande bild av bibliotekens verksamhet i förhållande till nationella minoriteter. Librisdata utgör på sikt därmed en mer lämplig indikator för att följa utvecklingen inom biblioteksområdet.

Sändningstimmar på minoritetsspråk i public service

Public service-bolagens verksamhet ger synlighet åt de nationella minoriteternas språk och kultur i radio och tv, och har en viktig roll i att rapportera om olika sammanhang som berör de nationella minoriteterna. Utbudet är också betydelsefullt i förhållande till språkens revitalisering och utifrån ett folkbildningsperspektiv. Utbildningsradion har ett särskilt ansvar i detta avseende och ska erbjuda ett utbud riktat till barn-, ungdoms- och vuxenutbildning, studieförbund och folkhögskolor. För språkens överlevnad är program som riktar sig till barn och unga särskilt viktiga.

I sändningstillståndet för Sveriges Radio (SR), Sveriges Television (SVT) och Utbildningsradion (UR) för perioden 2020–2025 framgår att utbudet av förstasändningar på finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska ska öka jämfört med 2019. Det samlade programutbudet på finska, meänkieli, romani chib och samiska ska inte understiga 2019 års nivå, medan det samlade programutbudet på jiddisch ska öka. Samtliga tre bolag har ökat sina totala sändningstimmar på minoritetsspråken sedan 2019. Sveriges Radio står för det mest omfattande utbudet, men utbudet har endast ökat marginellt sedan 2019. SVT:s utbud har ökat med totalt 15 procent och UR:s med 25 procent. Under 2024 ökade förstasändningarna på nationella minoritetsspråk från 5 052 till 6 197 timmar. Sedan 2019 har förstasändningarna ökat med 18 procent.¹³⁹

138 Kungliga biblioteket. Grunduppgifter för uppföljning av minoritetspolitiken 2024, Diarienummer: KB 2024–1361 (2024)

139 Sveriges radio. Public service-redovisning 2024. (2025); Sveriges television. Public service-redovisning 2024, (2025); Utbildningsradion. Public service-redovisning 2024, (2025).

Tabell 3: Antal timmar som SR, SVT och UR sändt på de olika nationella minoritetsspråken 2019–2024. Källa: public service-bolagens redovisning

SR	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Finska	7 502	7 495	7 477	7 504	7 494	7 449
Jiddisch	7	9	9	13	13	13
Meänkieli	1 107	1 123	1 118	1 117	1 139	1 188
Romani chib	444	446	444	443	443	446
Samiska	1 428	1 432	1 428	1 447	1 469	1 468
Totalt	10 488	10 505	10 476	10 524	10 559	10 564
SVT	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Finska	377	467	407	482	462	435
Jiddisch	3	5	10	7	8	21
Meänkieli	62	66	66	66	67	75
Romani chib	76	85	77	87	100	78
Samiska	162	175	150	174	172	172
Totalt	680	798	710	816	809	781
UR	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Finska	42	46	53	63	44	55
Jiddisch	3	5	16	7	11	7
Meänkieli	19	19	18	20	21	22
Romani chib	20	22	19	23	23	24
Samiska	21	21	20	23	24	23
Totalt	105	112	125	137	123	131
Samlat utbud	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Finska	7 921	8 008	7 937	8 050	8 001	7 939
Jiddisch	13	18	35	27	32	42
Meänkieli	1 188	1 208	1 202	1 203	1 227	1 285
Romani chib	540	553	540	553	566	548
Samiska	1 611	1 629	1 597	1 644	1 664	1 663
Totalt	11 273	11 415	11 311	11 477	11 490	11 477

Även om utbudet av finska minskade något både 2023 och 2024, är det fortfarande det nationella minoritetsspråk som har flest sändningstimmar. Jiddisch är det minst förekommande språket, men också det språk som ökat mest andelsmässigt under tillståndspanen. Det är framför allt SVT:s utbud på jiddisch som står bakom ökningen. Under 2024 minskade det samlade utbudet på finska och romani chib, medan utbudet på meänkieli och jiddisch ökade. Det samlade utbudet på samiska är i stort sett detsamma som 2023.

Public service-bolagen använder sig av ett sammantaget index för att följa utvecklingen, där utbudet 2019 utgör 100. De senaste siffrorna visar att index för 2024 är 154, målsättningen för 2025 är en indexmätning på 155. Givet public servicebolagens centrala roll i att främja de nationella minoritetsspråken och kulturen anser uppföljningsmyndigheterna att utbudet på nationella minoritetsspråk i den kommande tillståndspanen bör öka ytterligare, inte bara på jiddisch, utan även på meänkieli, samiska och romani chib, där utbudet fortfarande är mycket begränsat. Eftersom tillgången till minoritetsspråkig media positivt bidrar till barns

språkutveckling finns det anledning att ställa särskilda krav kring utbudet som riktar sig till barn och unga.¹⁴⁰

Handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken 2022–2024

Regeringen presenterade under våren 2022 ett handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Programmet anger fem strategiska områden med åtgärder som ska genomföras fram till och med 2024. Åtgärderna har under perioden konkretiserats i en rad uppdrag till statliga myndigheter. Uppföljningsmyndigheterna samlade i november de myndigheter som haft uppdrag kopplat till handlingsprogrammet för att diskutera vilka resultat satsningen har lett till, samt identifiera möjligheter och utmaningar framåt. Även andra myndigheter med ansvar inom delområdet språk och kultur samt public service-bolagen deltog i workshoppen.¹⁴¹

En grundläggande infrastruktur för revitalisering har byggts upp

Då arbetet precis avslutats är det för tidigt att redovisa långsiktiga effekter av handlingsprogrammet, men myndigheterna beskriver resultat som kan leda till effekter för de nationella minoritetsspråken på sikt. Myndigheterna understryker dock att språkfrämjande är en långsam process och att det tar flera år innan det går att se effekterna av en satsning.

Myndigheterna beskriver att en grundläggande struktur för språkens revitalisering har byggts upp. Institutet för språk och folkminnen (Isof) och samiskt språkcentrum har etablerat språkcentrum vilka utgör en samlande kraft för de nationella minoritetsspråken. Kungliga biblioteket (KB) påpekar att det tagit tre år att etablera resursbiblioteken, men att de nu är en del av den infrastruktur som krävs för att främja och skydda språken. KB är positiva till att regeringen avsatt fortsatt finansiering av nationella minoriteters bibliotek i myndighetens ordinarie ram.¹⁴² Universiteten beskriver att de under perioden byggt upp en välfungerande verksamhet, men att det krävs fortsatta satsningar för att nå varaktiga resultat. Kulturrådet beskriver ett högt söktryck för bidragen inom det litteraturfrämjande uppdraget. Kulturrådet understryker också att tillfälliga satsningar och tidsbegränsade uppdrag utgör ett betydande hinder för verksamheten. Gemensamt för samtliga uppdrag är att det krävs fortsatt finansiering för att bibehålla och utveckla myndigheternas bidrag till att revitalisera språken.

Nya språkarenor har skapats och språken är mer synliga

Inom ramen för programmet har det skapats nya arenor, mötesplatser och sammanhang för de nationella minoriteterna att mötas för att behålla och utveckla sitt språk och sin

140 Länsstyrelsen Stockholm. Remiss om betänkandet - Ansvar och oberoende - public service i oroliga tider (SOU 2024:34) av 2023 års parlamentariska public service-kommitté. (2024)

141 Folkbildningsrådet, Institutet för språk och folkminnen, Kungliga biblioteket, Lunds universitet, Samiskt språkcentrum, Skolverket, Socialstyrelsen, Stockholms universitet, Sveriges Radio, Sveriges Television, Södertörns högskola, Universitets- och högskolerådet, Utbildningsradion.

142 Kungliga biblioteket. Från etablering till förvaltning och utveckling av resursbiblioteken. Slutredovisning av uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek Ku2020/02691. (2024)

kultur. Myndigheterna beskriver att de över tid sett hur de nationella minoriteternas stolthet över sina språk och kulturer har växt. Flera myndigheter anger också att regeringsuppdragen har lett till en ökad prioritering av nationella minoriteter generellt inom den egna myndigheten – även inom verksamhetsområden som inte påverkas direkt av regeringsuppdraget. De nationella minoriteterna och minoritetsspråken har genom det stora antalet uppdrag fått en ökad synlighet i samhället, vilket förväntas leda till en ökad kunskap bland allmänheten.

Nästa år genomförs den regelbundna attitydundersökning som Isof gör av allmänhetens kunskap om de nationella minoriteterna. Undersökningens resultat blir viktigt att analysera mot bakgrund av de många insatser som genomförts. För att kunna följa språkens utveckling är det också centralt att regeringen tar vidare de förslag som lämnas av Isof och Sametinget inom ramen för myndigheternas respektive uppdrag att ta fram indikatorer som gör det möjligt att följa de nationella minoritetsspråken över tid. Uppdragen redovisas 31 mars respektive 2 maj 2025.

Bidrag till civilsamhället kompletterar språkcentrums verksamhet

Kulturrådet och Isof har hanterat bidrag till projekt som främjar de nationella minoritetsspråken och kulturerna. Båda myndigheterna redovisar att ansökningarna vida överstiger tillgängliga medel. Kulturrådet har inom sitt uppdrag delfinansierat cirka fyrtio läs- och litteraturfrämjande projekt, som genomförts av ideella föreningar, kommuner, stiftelser och aktiebolag. Flera projekt är fortsatt pågående, men Kulturrådet beskriver att projekten bland annat skapat möjligheter för nationella minoriteter att skriva på sitt minoritetsspråk och dela berättelser om minoritetserfarenheter mellan generationer, vilket i sin tur har bidragit till en stärkt känsla av egenmakt och synliggjort rasism och diskriminering.¹⁴³

Isof har under året fördelat 6,7 miljoner kronor till 71 projekt, som till stor del riktar sig till barn och ungdomar. Även språkkurser, skrivarkurser samt teater och musikprojekt riktade till en bredare målgrupp har fått stöd. Redovisningen beskriver hur projekten i flera fall sammanväver kulturella och språkliga aktiviteter. Projekten ses ha resulterat i ett ökat intresse för språken, ökade språkkunskaper och en växande stolthet över identiteten som nationell minoritet. Under 2024 avslutades projektet ”Meänkielilyftet för högstadiet” och det finns nu ett läromedel för undervisning i meänkieli på högstadiet, som är spritt för fri användning.¹⁴⁴

Ett program med många pusselbitar behöver koordineras

Programmets bredd, med parallella uppdrag till flera myndigheter, uppfattas som en styrka. De olika uppdragen ses som pusselbitar som hör ihop och gemensamt bidrar till förändring. Samtidigt konstateras att regeringen inte utsett någon myndighet med ansvar för koordinering och uppföljning av handlingsprogrammet, vilket har inneburit att myndigheterna fått lägga mycket tid på att utreda avgränsningar i förhållande till varandra för att identifiera synergier och undvika dubbelarbete. I en eventuell fortsättning av handlingsprogrammet är det därför viktigt att en koordinerande myndighet utses.

143 Statens kulturråd, Litteratur och läsfrämjande åtgärder för de nationella minoritetsspråken 2022-2024. Slutredovisning av regeringsuppdrag, (2025) s.4

144 Institutet för språk och folkminnen, Åtgärder för nationella minoriteter 2024. Redovisning av anslag 7:1 anslagsposter 6 och 16, (2025). s.15-16

Fortsatt finansiering krävs för långsiktig revitalisering

Att återta och utveckla språk som håller på att dö ut kräver tid och tålamod. Satsningar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken måste därför vara långsiktiga. Det tar tid att bygga upp de institutioner och grundstrukturer som revitaliseringen vilar på. Tid krävs också för att skapa utrymme för språkbärarna att återta sitt språk och bryta språkbytesprocessen. De nationella minoritetsspråken befinner sig i olika stadium av en språkbytesprocess. Vissa varieteter av romani chib, såsom svensk romani och finsk romani är särskilt hotade. Även de olika samiska språken har olika förutsättningar. Stöd till revitalisering behöver därför anpassas utifrån språkens och varieteternas vitalitet och förutsättningar. Detta innebär också att språkens utveckling bör följas upp per varietet i den mån det är möjligt.

Trots de steg som tagits kring att bygga upp en grundläggande infrastruktur kvarstår betydande brister som försvårar arbetet. Bland annat lyfter Kulturrådet bristen på författare och översättare som skriver på nationella minoritetsspråk och översätter litteratur till och från nationella minoritetsspråk. Bristen på översättare och tolkar är märkbar också i förhållande till andra myndigheters arbete med att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

För att nå de potentiella effekterna vad gäller språkens revitalisering behövs en fortsatt långsiktig finansiering. Referensgrupperna anser att detta är en viktig åtgärd. Det är också angeläget att styrningens långsiktighet kommuniceras tydligt för att myndigheterna ska ha förutsättning att effektivt genomföra sina uppdrag. Exempelvis innebär regeringens aviserade sänkning av stödet till samiskt språkcentrum och Isof att många av de medarbetare som rekryterats under handlingsprogrammet sades upp. När regeringen därefter höjde nivåerna i regleringsbreven hade flera medarbetare redan lämnat sina tjänster, vilket innebär att verksamheten i viss mån behöver startas upp på nytt. Det lägre anslaget innebär också att Sametinget kan få svårt att finansiera sin del av Giellagáldu framöver, vilket innebär en osäkerhet kring om det gemensamma och gränsöverskridande språksamarbetsorganet kommer att bestå. Styrningens ryckighet försvårar arbetet avsevärt, särskilt givet den stora bristen på språk och kulturkompetens som råder kopplat till de nationella minoritetsspråken.

Uppföljningsmyndigheternas övergripande arbete

Den treåriga förstärkningen inom minoritetspolitikens område under 2022–2024 har möjliggjort ett antal fleråriga utvecklingsprojekt, samt en förstärkning av uppföljningsarbetet. De prioriterade insatserna har utformats för att möta de utmaningar som identifierats under tidigare års uppföljningsarbete. Utvecklingsprojekten som genomförts under perioden har integrerats i rapportens olika avsnitt under rubriken ”Informations- och kunskapshöjande insatser”.

Detta kapitel inleds med Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets gemensamma insatser till stöd för samverkan och ökad kunskap på övergripande nivå. Därefter redogör vi för myndigheternas enskilda insatser.

Uppföljningsmyndigheternas gemensamma redovisning

Stöd till samverkan och erfarenhetsutbyte

Att främja samverkan mellan statliga myndigheter, stödja erfarenhetsutbyte mellan kommuner och regioner, samt bistå med rådgivning och stöd till dessa aktörer är en viktig del av uppföljningsmyndigheternas uppdrag.

Uppföljningsmyndigheterna leder två myndighetsnätverk, ett för länsstyrelserna och ett för andra statliga myndigheter, inklusive universitet och högskolor. Nätverken vänder sig till myndigheter som har uppdrag inom minoritetspolitiken eller inom strategin för romsk inkludering. Uppföljningsmyndigheterna bjuder även in andra myndigheter som vi har identifierat som strategiskt viktiga till nätverksträffar. Syftet med nätverken är att främja kompetensutveckling, samverkan och erfarenhetsutbyte inom det minoritetspolitiska uppdraget. Under 2024 har två nätverksträffar med statliga myndigheter genomförts. Intresset för att delta vid träffarna har varit högt; på vårens möte deltog 33 tjänstepersoner från 21 myndigheter och på höstens möte deltog 42 tjänstepersoner från 31 statliga myndigheter och länsstyrelser. I utvärderingar av nätverksträffarna framgår det att deltagarna är nöjda med mötenas upplägg och uppskattar möjligheten att träffa tjänstepersoner från andra myndigheter med minoritetspolitiska uppdrag.

Inom vårt uppföljningsuppdrag förs dialoger med Diskrimineringsombudsmannen, Folkbildningsrådet, Institutet för språk och folkminnen, Kungliga biblioteket, Skolverket, Socialstyrelsen, Universitets- och högskolerådet samt Institutet för mänskliga rättigheter. Dialogerna har lett till ökad kunskap och erfarenhetsutbyte om våra respektive uppdrag och förutsättningar. Genom att fortsätta dialogen med de aktörer som förser uppföljningen med sakunderlag, förväntar vi oss fler synergier avseende indikatorer och redovisningsformer som gynnar uppföljningens syfte och fortsatta genomförande.

Bidrag till andra myndigheters uppdrag

Under 2024 har vi bistått Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i deras uppdrag att analysera förutsättningarna att ta över det minoritetspolitiska uppdraget som idag ligger hos Länsstyrelsen Stockholm. Vi har också bidragit till Riksrevisionens granskning av främjandet av de nationella minoritetsspråken med underlag och genom att ha deltagit i intervjuer. Vi har också bidragit med stöd till Jämställdhetsmyndighetens arbete med nationella minoriteters inflytande och delaktighet i uppdraget kring mäns våld mot kvinnor.

Informations- och kunskapsspridande insatser

Minoritet.se är fortsatt det viktigaste navet för vår informationsspridning. Webbplatsen uppdateras regelbundet med aktuella artiklar, metodstöd och annan relevant information. Antalet användare har fortsatt ökat under året. Arbetet med minoritet.se redovisas utförligt i ett särskilt avsnitt nedan.

Under året har nya foton och illustrationer som representerar de nationella minoriteternas språk, kultur och historia, samt minoritetspolitikens områden tagits fram i dialog med minoriteterna. Nya bilder och illustrationer har efterfrågats av tjänstepersoner runt om i landet. En stor del av foton och illustrationerna är fria för användning i minoritetspolitiska syften och ingår i bildbanken på minoritet.se. Under året har lagen i fickformat översatts till svensk romani, romani arli och meänkieli. Även dessa finns att beställa och ladda ner på minoritet.se.

Uppföljningsmyndigheterna har producerat och spridit sex nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter. Där har även andra myndigheter fått möjlighet att publicera nyheter som rör deras minoritetsarbete. Antalet prenumeranter ökar stadigt, och vid årets slut hade nyhetsbrevet 1 823 prenumeranter, vilket är en ökning med 215 sedan föregående år.

Vidare har uppföljningsmyndigheterna i samband med kommunbesök och utbildningsdagar bistått med rådgivning och stöd gällande den nationella minoritetspolitiken och minoritetslagen. Utöver organiserade aktiviteter och kommunbesök har stöd och information getts via telefon och e-post. De vanligaste frågorna handlar om statsbidragets användning, samt vad gäller Sametinget bristen på samisk undervisning i kommunala förskolor och skolor. Uppföljningsmyndigheterna behöver tacka nej till vissa förfrågningar på grund av resursbrist.

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget medverkade med en monter på MR-dagarna 2024 i Skellefteå. Montern hade stor synlighet och många besökare; uppskattningsvis besökte 300 personer montern för att samtala om minoritetspolitiken, och ett hundratal besökare genomförde vårt minoritetspolitiska quiz. MR-dagarna hade 2 700 besökare.

Länsstyrelsen Stockholms redovisning

Nedan redovisar Länsstyrelsen Stockholm det löpande arbetet med samråd med de nationella minoriteterna, samt utbetalning av statsbidrag till riksorganisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

Länsstyrelsen Stockholm har under 2024 disponerat totalt 8 miljoner kronor enligt anslag 7:1 ap.9, för uppföljning av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheten har enligt anslag 7:1 ap 10, disponerat 300 000 kr för administrativa utgifter för fördelning av statsbidrag till nationella minoritetsorganisationer (se Bilaga 3).

Samråd med judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar

I samråd med företrädare för judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar har Länsstyrelsen Stockholm informerat om aktuella insatser och inhämtat synpunkter och önskemål. Ett gemensamt samråd genomfördes i maj och enskilda samråd genomfördes i november. De nationella minoriteternas riks-, kvinno- och ungdomsorganisationer bjöds in till både det gemensamma och de enskilda samråden. Inför det gemensamma samrådet arrangerades även två förmöten för att underlätta kontakten mellan organisationerna och ge dem möjlighet att identifiera gemensamma frågor.

Gemensamt samråd våren 2024

Vid mötet diskuterades risken att statsbidraget som Länsstyrelsen hanterar till minoritetsorganisationer skulle komma att halveras om den särskilda förstärkningen på 90 miljoner kronor inte förlängdes under 2025. Organisationerna vittnar om svårigheter att räcka till och att de tvingas välja bort deltagande i viktiga sammanhang.

Även statsbidragets utformning sågs som problematiskt ur flera hänseenden. Bland annat innebär den fasta summan att andelen medel per organisation blir lägre när fler engagerar sig, vilket inte gynnar de nationella minoriteternas egenmakt. De korta bidragsperioderna innebär svårigheter för organisationerna att planera för ett långsiktigt och strategiskt arbete – en längre bidragsperiod på 2–4 år nämndes som önskvärt. Slutligen ansågs det problematiskt att medlemsorganisationerna är tvungna att välja en riksorganisation att räknas till, även när de ingår i flera sådana organisationer. Länsstyrelsen Stockholm föreslogs ta initiativ till en hemställan om förordningsändring eller begära dialog med Regeringskansliet kring utformningen av förordningen (2005:765) för statsbidrag till nationella minoriteter. Det påpekades att minoritetsföreträdare behöver inkluderas i dialogen. Relaterat till statsbidrag framfördes även att det är svårt att få en överblick och hitta alla bidrag som går att söka, och att det krävs betydande resurser både för att söka och redovisa bidragen.

Organisationerna påtalade att de upplever svårigheter att nå ansvarigt departement. Det föreslogs att organisationerna därför skulle ges möjlighet att skicka med viktiga frågor inför Länsstyrelsen Stockholms dialoger med Kulturdepartementet. Kritiska röster påpekade att cirka 80 procent av minoritetspolitikens resurser går till statliga organ, på bekostnad av stödet till de nationella minoriteternas organisationer.

Beträffande uppföljningsarbetet konstaterades det att Sverige har långt kvar i arbetet, och att det finns behov av ytterligare informations- och kunskapshöjande insatser. Det påpekades att frågan inte tycks vara politiskt prioriterad. Länsstyrelsen Stockholm uppmanades därför att i högre grad belysa frågans angelägenhet. Mer behöver göras för att stärka nationella minoriteters möjligheter att utkräva sina rättigheter. Samrådsförfarandet behöver effektiviseras för att minska barriärer mellan olika delar av den offentliga förvaltningen. Några organisationer ser språket som en central fråga, och påpekade att det behövs resurser och förutsättningar för att fortsatt främja språkutvecklingen. Kortvariga projekt anses vara särskilt problematiska. Det påtalades också att det i vissa sammanhang inte tydligt redovisas när insatser inte fått effekt, av rädsla för att det ska försämra förutsättningarna för fortsatt finansiering. Detta hämmar utvecklingen av en mer effektiv och långsiktig minoritetspolitik.

Enskilda samråd hösten 2024

Under november hölls enskilda samråd med företrädare för judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Samtliga samråd präglades av oro inför framtiden, med anledning av budgetpropositionen 2025 och den potentiella överföringen av det minoritetspolitiska uppdraget från Länsstyrelsen Stockholm till MUCF. Flera av organisationerna berättade att de hade skickat en gemensam skrivelse till Regeringskansliet med anledning av uppdragets överföring. Mötet med Lars Trägårdh kritiserades både på grund av utredarens uttalanden och nationella minoriteters bristfälliga delaktighet i arbetet med att ta fram en kulturkanon. Det framkom att organisationerna upplever den politiska prioriteringen som bristfällig och att dialogen med myndigheter och regering är otillräcklig.

I samrådet med **judar** påtalades att samråd alltmer reduceras till symboliska insatser för inflytande. Avsaknaden av bidrag till förvaltningsmyndigheters arbete med jiddisch, motsvarande statsbidraget för förvaltningsområde för samiska, meänkieli och finska, ansågs resultera i en ekonomisk orättvisa, där judiskt kulturutövande och språkrevitalisering inte får samma tillgång till finansiellt stöd. Det betonades även att insatser för språk och kultur inte ska blandas samman med insatser mot antisemitism. Mötet med Lars Trägårdh var planerat på Rosh Hashana, vilket innebar att inga judiska representanter kunde delta. De bjöds i stället in till ett separat möte. Det påpekades att nationella minoriteter inte borde kallas till möten på viktiga helgdagar.

I samrådet med **romer** framfördes att antiziganism fortsatt är ett allvarligt problem, men att antiziganism inte prioriteras i samma utsträckning som andra former av rasism. Inflytande och delaktighet hade varit bristfälligt i samband med att den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott togs fram. Organisationerna hade bjudits in med en veckas varsel och inte getts möjlighet till reellt inflytande. Det uttrycktes en frustration över att minoriteter förväntas anpassa sig till det offentliga, men att det offentliga inte anpassar sig till minoriteternas behov. Det fanns också en oro över att regeringens ambitionsnivå för romsk inkludering skulle sänkas, vilket försvårar långsiktig verksamhet.

I samrådet med **sverigefinnar** diskuterades avsaknaden av konsekvenser när kommuner inte lever upp till lagstiftningens krav. Det framhölls att de nationella minoriteterna har olika behov som behöver synliggöras och tas hänsyn till. Statsbidraget till kommuner och regioner inom förvaltningsområde diskuterades utifrån vad som händer med outnyttjade medel, med anledning av Sveriges Radio Finskas granskning.¹⁴⁵ I samrådet med tornedalingar påpekades fortsatta svårigheter att bli inkluderade i samrådsförfaranden. Minoritetsspråkens låga status sågs som problematisk i förhållande till det allmännas skyldighet att skydda och främja språken. Det underströks att modersmålsundervisningen behöver ses över då undervisningstiden är otillräcklig och utanför timplanen. Det framfördes även att organisationerna fått signaler om att modersmålsundervisning utanför skoltid innebär att elever missar sin skolskjuts hem.

145 Sveriges radio. 44,5 miljoner av pengarna till minoriteter oavnända - "Ansvarslost". Publicerad 13 september 2024. <https://www.sverigesradio.se/artikel/44-5-miljoner-av-pengarna-till-minoriteter-oavnanda-ansvarslost> (Hämtad 18 februari 2024)

Statsbidrag till riksorganisationer och samrådsmedel

Länsstyrelsen Stockholm betalar årligen ut statsbidrag till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar, enligt förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter (se Bilaga 3). Syftet med bidraget är att stödja och underlätta verksamheten i dessa organisationer.

Sedan 2022 har det sammantagna årliga bidraget höjts till 13 miljoner kronor, vilket haft en positiv effekt på riksorganisationernas möjligheter att bedriva verksamhet. Höjningen av bidraget har medfört att riksorganisationerna, i större utsträckning än tidigare, kunnat tillgodose myndigheters efterfrågan på dialogpartner. Trycket på riksorganisationerna är dock fortsatt högt, eftersom allt fler myndigheter uppmärksammar sina skyldigheter att ge inflytande till nationella minoriteter. Eftersom det saknas lokalföreningar på många platser vänder sig kommuner och regioner ofta direkt till riksorganisationerna för att få medverkan i samråd, fokusgrupper och dylikt.

I enlighet med regleringsbrevet betalade Länsstyrelsen Stockholm 2024 även ut bidrag för att stärka samråd och dialog med kommuner inom förvaltningsområdena för finska och meänkieli. Ett bidrag om 400 000 kr per organisation utgår till Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars riksförbund - Tornionlaaksolaiset. Bidraget kan betraktas som en ekonomisk förutsättning för att de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande i frågor som berör dem ska kunna förverkligas. De judiska och romska organisationerna tilldelas dock inga sådana medel. Sametinget har heller inte motsvarande samrådsmedel för samiska organisationer.

Sametingets redovisning

Nedan redovisar Sametinget det löpande arbetet med kunskapshöjande insatser, samråd och konsultationer, utbetalning av statsbidrag till organisationer som företräder samer, samt vissa egna insatser under 2024.

Sametinget har under 2024 disponerat 3,2 miljoner kronor enligt anslag 7:1, ap.12 till myndighetens utgifter för uppföljning enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Kunskapshöjande insatser

Sametinget har tillsammans med Samiskt språkcentrum genomfört en digital informationsträff och ett fysiskt samtalsforum för samordnare i kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområden för samiska. Insatsen syftade till att främja samverkan kring minoritetspolitiska och samiska språkfrågor genom att skapa en plattform för utbyte av information och erfarenheter. Träffarnas upplägg och innehåll utformades utifrån samordnarnas önskemål.

Under hösten genomförde Sametinget en digital informationsträff för att informera om den nya förordningen (2024:147) om statsbidrag för samiska organisationer och förutsättningarna för att söka statsbidraget. Under året har Sametinget också tagit fram en föreskrift för statsbidraget.

Sametinget har erbjudit en kompetenshöjande träff med fokus på inflytande och delaktighet inom det minoritetspolitiska området. Träffen hölls under

senhösten i Luleå, med presentationer från en extern föreläsare inom juridik och samrådsteknik. Även uppföljningsmyndigheternas kunskaps- och metodstöd inom inflytande och delaktighet presenterades. Samiska allmänheten, samiska organisationer, sameföreningar och samebyar var inbjudna att delta. Sametinget strävar efter en jämn köns- och åldersfördelning och formulerade inbjudan därefter. På träffen deltog 34 personer, varav 8 män och 26 kvinnor. Deltagarna var i åldern 30-60 år.

Sametinget har översatt broschyren Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk med författningskommentarer till nord- samt lulesamiska, vilka finns att beställa och ladda ner på minoritet.se.

Sametinget deltog på Bokmässan i Göteborg för att sprida kunskap om minoritetslagen.

Samråd och konsultationer

Sametinget har, som beskrivs ovan, under 2024 prioriterat att hålla en utbildningsinsats med fokus på inflytande och delaktighet kopplat till den nya förordningen (2024:147) om statsbidrag för samiska organisationer. Detta medförde att resurserna inte räckte till för att genomföra det öppna samrådet med ovan nämnda målgrupp.

Sametinget har som brukligt i samband med uppföljningen informerat och fört dialoger med politiska företrädare i Sametingets språknämnd för att inhämta samers perspektiv. Sametingets tjänstepersoner har under året deltagit i dialog och samrådsmöten med Arbetsförmedlingen, Institutet för mänskliga rättigheter, Socialstyrelsen, Sveriges Radio, SVT, Sveriges Utbildningsradio och Kulturrådet. Även samråd med Regeringskansliet har genomförts. I anslutning till andra myndigheters minoritetspolitiska uppdrag har samverkan och dialoger hållits med bland annat Forum för levande historia, Statens skolverk, Institutet för språk och folkminnen, samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Kungliga biblioteket.

Inom ramen för Region Dalarnas arbete med mänskliga rättigheter har konsultation om inflytande och delaktighet för nationella minoriteter och urfolket samer slutförts. Vidare har konsultation med Skolverket om utbildning i samiska för personal anställd i förskolan avslutats. Även konsultationen med Kulturdepartementet, gällande den nya statsbidragsförordningen, avslutades i början av året.

Statsbidrag

Sametinget har fördelat ett bidrag om totalt 1,6 miljoner kronor till organisationer som företräder samer.¹⁴⁶ Syftet med bidraget är att stödja verksamheten för de organisationer som företräder samer inom det minoritetspolitiska området. Under 2024 har inriktningen varit att stärka arbetet med interna kunskapshöjande insatser med fokus på delaktighet och inflytande. Bidrag har fördelats till totalt 37 organisationer.

¹⁴⁶ Sametingets definition av "organisationer som företräder samer" omfattar samebyar, sameföreningar och andra samiska organisationer i Sverige.

Minoritet.se

Anslag

Sametinget disponerade under året 2,2 miljoner kronor för finansiering av webbplatsen minoritet.se enligt anslag 7:1, ap. 15. Finansieringen täcker fasta kostnader såsom lön och teknik, samt produktion av innehåll inklusive inköp av reportage, bilder och annonsering.

Minoritet.se är navet för vår informations- och kunskapsspridning

Minoritet.se publicerar nyheter och reportage om och med urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Webbplatsens syfte är att sprida och öka kunskap om de nationella minoriteternas språk, kultur, historia och rättigheter. På webbplatsen finns även information om minoritetslagstiftningen, metodstöd och andra användbara verktyg till stöd för förvaltningsmyndigheternas arbete med minoritetslagen i praktiken.

Det går att prenumerera på artiklar och nyhetsbrev samt söka i dokumentarkiv och nyhetsarkiv. Antalet prenumeranter på artiklar har fyrdubblats sedan början av 2023. Minoritet.se har också en egen Facebooksida med cirka 2 500 följare. Vissa artiklar engagerar särskilt och får stor spridning och många delningar, exempelvis artiklar om minoriteternas högtidsdagar, om eldsjälar från de nationella minoriteterna och om minoritetsorganisationer och institutioner. Sametinget annonserar aktivt på olika ställen för att synliggöra minoritet.se, bland annat genom Google Ads, på webbplatsen SO-rummet, Gratis i skolan, lektion.se. Annonsering görs även i minoritetsmedia: Haparandabladet, Judisk krönika, Magasin Dikko, Nuorat Samefolket, och Suomen Uutisviikko.

Nya faktatexter, bilder och metodstöd

Efter önskemål från minoriteterna har nya faktatexter om minoriteternas kultur, historia och språk tagits fram och publicerats. Till texterna finns nya länksamlingar till organisationer och institutioner inom språk, kultur, utbildning och media för varje minoritetsgrupp. Arbetet har gjorts tillsammans med frilansar och redaktionsgrupper med representanter för varje minoritet. Faktatexterna används bland annat av de nationella minoriteterna själva, tjänstepersoner, allmänheten, lärare och skolelever som referensmaterial. Texterna har även arbetats om till lättläst.

Två nya metodstöd har publicerats på webbplatsen, ett om diskriminering och utsatthet samt ett vägledningsmaterial om att arbeta med nationella minoriteters rättigheter utanför förvaltningsområdena. Metodstöden innehåller faktatexter, lärandeexempel, filmer och länksamlingar och är tänkta att utgöra ett stöd för tjänstepersoner som arbetar med minoriteternas rättigheter.

Bildbanken har uppdaterats med de nya foton och illustrationer som tagits fram för fri användning inom det minoritetspolitiska området.

Dialogmöten

Minoritet.se har under året genomfört dialogmöte med företrädare för samtliga nationella minoriteter förutom med samerna. Vid mötet deltog representanter från Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa, Förbundet skogsfinnska intressen,

Föreningen Förintelsens överlevande i Sverige, Gävleborgs romska internationella förening, Judiska Centralrådet, Meänmaa, Romano Paso, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Sverigefinska ungdomsförbundet, Tornedalingarnas riksförbund - Tornionlaaksolaiset, och Trajosko Drom.

Under dialogmötet hade de nationella minoriteterna möjlighet att framföra synpunkter på utvecklingen av minoritet.se och komma med tips på reportage och krönikörer.

Statistik

Antalet aktiva användare på minoritet.se har ökat något. Under året har 232 artiklar publicerats. Det publicerade innehållet utgörs till 60 procent av egenproducerat innehåll såsom intervjuer och artiklar. Resterande 40 procent utgör spridning av nyheter och aktiviteter från andra aktörer. En majoritet av intervjuerna har gjorts med kvinnor.

När det sker något i omvärlden som har koppling till de nationella minoriteterna syns det en tydlig ökning av antalet besökare. I snitt stannar en besökare som går in via dator 1–2 minuter på minoritet.se. De flesta besökare finns i Stockholms län, följt av Västra Götaland och Skåne.

Tabell 4: Besöksstatistik för minoritet.se 2023 och 2024. Källa: Google Analytics.

Kategori	2023	2024	Förändring
Aktiva användare	239 000	276 000	15%
Sidvisningar	647 000	813 000	26%
Sidor/session	1,8	2,2	
Genomsnittlig sessionslängd	1,51	1,32	

Källförteckning

Arbetsmarknadsdepartementet. Handlingsplan mot rasism och hatbrott. Regeringskansliet, 2024. <https://www.regeringen.se/contentassets/c2591c789c8a4e57b6aa8f82c8ada2ab/slutversion-handlingsplan-mot-rasism-och-hatbrott-tillganlig-241212.pdf> (Hämtad 14 januari 2025).

Arbetsmarknadsdepartementet. Skolelevers attityder kring intolerans ska undersökas. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/skolelevers-attityder-kring-intolerans-ska-undersokas/> (Hämtad 18 februari 2025)

Arbetsmarknadsdepartementet. Uppdrag att genomföra riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2023/12/uppdrag-att-genomfora-riktad-dialog-och-sarskilda-utbildningsinsatser-om-diskriminering/> (Hämtad den 28 februari 2025)

Betänkande 2023/24:KU22. En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp. Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/en-tydligare-bestammelse-om-hets-mot-folkgrupp_hb01ku22/ (Hämtad 20 november 2024)

Betänkande 2023/24:UbU3. Utökad rätt för elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan att läsa nationella minoritetsspråk. Utbildningsdepartementet. [Utökad rätt för elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan att läsa nationella minoritetsspråk \(Betänkande 2023/24:UbU3 Utbildningsutskottet\) | Sveriges riksdag](#) (Hämtad 28 februari 2025)

Brottsförebyggande rådet. 2024:5. Hatbrott mot samer. [Hatbrott mot samer](#) (Hämtad 9 augusti 2024)

Brottsförebyggande rådet. 2024. Polisanmälda hatbrott med antisemitiska motiv under hösten 2023. <https://bra.se/rapporter/arkiv/2024-05-03-polisanmalda-hatbrott-med-antisemitiska-motiv-under-hosten-2023> (Hämtad den 13 januari 2025)

Brottsförebyggande rådet. 2024. Remissyttrande över Enklare att överblicka riktade statsbidrag - Statskontoret förslag till en samlad informationsportal (Statskontoret 2024:9). https://bra.se/download/18.363d724819367f30f04b63d/1733220019336/2024_Enklare_att_overblicka_riktade_statsbidrag.pdf (Hämtad den 27 februari 2025)

Diskrimineringsombudsmannen. Förekomst av diskriminering 2024. 2024. <https://www.do.se/download/18.41f45cb619387118a1815b/1734357601335/rapport-forekomst-av-diskriminering-2024.pdf> (Hämtad 20 december 2024)

Diskrimineringsombudsmannen, Slutredovisning av uppdrag om att genomföra riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering (A2023/00855), Dnr: DO2023/3414 (2025)

Diskrimineringsombudsmannen. Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och DO:s tillsyn 2024, den 3 februari 2025. Dnr: 6929-2024-16

Emerga. De nationella minoriteternas erfarenheter av diskriminering, utsatthet och hatbrott. 2023. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1b1d393819324610c37484aa/1732515567379/De%20nationella%20minoriteternas%20erfarenheter%20av%20diskriminering.%20Utsatthet%20och%20hatbrott.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Europarådet. Evaluation by the Committee of Experts of the Implementation of the Recommendations for Immediate Action. 2024. <https://rm.coe.int/sweden-eval-iria-8-en/1680aee227> (Hämtad 15 oktober 2024)

Europarådet. Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning. Rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Sekretariatet för Ramkonvention för skydd av nationella minoriteter, 2023. <https://rm.coe.int/5th-op-sweden-summary-se/1680ae8d5e> (Hämtad 27 februari 2025)

European Union Agency for Fundamental Rights. Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism. Vienna, 2024. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-experiences-perceptions-antisemitism-survey_en.pdf (Hämtad 9 augusti 2024)

Europeiska unionens officiella tidning. Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen. 2008. [Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bek... - EUR-Lex](#)

Finansdepartementet. Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende länsstyrelserna. Regeringsbeslut Fi2020/00591 m.fl. 2024. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjJ9NXpzviLAXVrGRAIHSFEAZ8QFn_oECBQQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.esv.se%2FRegleringsbrevPage%2FPdf%3FRbId%3D25187%26Version%3DHelaBrevet&usg=AOvVaw1uysXD6EX1gg0Xg2AtUkbP&opi=89978449 (Hämtad 28 februari 2025)

Folkbildningsrådet. Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk 2024. Rapport till Länsstyrelsen Stockholm, 2025. Dnr: 6929-2024-23.1.

Forum för levande historia. Delredovisning av uppdrag att genomföra kunskaps-
höjande insatser mot antisemitism. 2024 <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2024/03/Delredovisning-Kunskapshojande-insatser-mot-antisemitism.pdf>

Forum för levande historia. Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet, 2024 <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2024/04/Slutredovisning-Ku2022-00923.pdf> (Hämtad 15 oktober 2025)

Institutet för språk och folkminnen. Språk på webben 2022, Flerspråking information på kommunernas webbplatser. 2024 <https://sprakochfolkminnen.diva-portal.org/smash/get/diva2:1864329/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 9 augusti 2024)

Institutet för språk och folkminnen. Att följa språken - förslag till indikatorer för att långsiktigt följa utvecklingen för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Slutredovisning regeringsuppdrag Ku2021/02483, 2025

Institutet för språk och folkminnen. Åtgärder för nationella minoriteter 2024. Redovisning av anslag 7:1 anslagposter 6 och 16, 2025.

Judiska centralrådet. Antisemitism i Sverige. I svallvågorna av sjunde oktober, 2023 <https://www.judiskacentralradet.se/single-post/svenska-judars-upplevelse-av-antisemitism-efter-7-oktober> (Hämtad 9 augusti 2025)

Justitiedepartementet. Uppdrag att ta fram kunskap om den judiska minoritetens utsatthet för antisemitism. Ju2024/00825, 2024. <https://www.regeringen.se/contentassets/09e69c45861443dcbeb2bee69a07fe63/uppdrag-att-ta-fram-kunskap-om-den-judiska-minoritetens-utsatthet-for-antisemitism/> (Hämtad 27 februari 2025)

Kulturdepartementet. Pressmeddelande: Kulturministern presenterade Kulturdepartementets satsningar i regeringens budgetproposition för 2025. 19 september 2024. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/09/kulturministern-presenterade-kulturdepartementets-satsningar-i-regeringens-budgetproposition-for-2025/> (Hämtad 7 februari 2025)

Kulturdepartementet. Handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Regeringskansliet, 2022. <https://www.regeringen.se/contentassets/fa31150262b2484eb44713835db2f2b3/handlingsprogram-for-bevarande-och-framjande-av-de-nationella-minoritetsspraken.pdf> (Hämtad 15 augusti 2024)

Kulturdepartementet. Lagrådsremiss: En stärkt minoritetspolitik. Regeringskansliet, 2018. <https://www.regeringen.se/contentassets/2d88864f7b3d46ff8db58fb713784553/en-starkt-minoritetspolitik.pdf>

Kulturdepartementet. Uppdrag till Forum för levande historia att ta fram en populärversion av betänkandet Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68). Regeringskansliet, 2024. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2024/09/uppdrag-till-forum-for-levande-historia-att-ta-fram-en-popularversion-av-betankandet-som-om-vi-aldrig-funnits--exkludering-och-assimilering-av-tornedalingar-kvaner-och-lantalaiset-sou-202368/> (Hämtad 18 februari 2025).

Kulturdepartementet. Uppdrag till socialstyrelsen att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken. Regeringsbeslut (Ku2019/01043, Ku2022/00585). Regeringskansliet, 2022. <https://www.regeringen.se/contentassets/0e1875900fe94f79912d5a22bde70c5a/uppdrag-till-socialstyrelsen-att-ta-fram-och-sprida-kunskapsstod-och-genomfora-kompetenshojande-insatser-om-de-nationella-minoriteternas-rattigheter-och-de-nationella-minoritetsspraken.pdf> (Hämtad 28 februari 2025)

Kulturdepartementet. Uppdrag till Statens kulturråd om kultursamverkansmodellen. Regeringsbeslut Ku2025/00053, Regeringskansliet, 2025. [Uppdrag till Statens kulturråd om kultursamverkansmodellen](#) (Hämtad 4 mars 2025)

Kungliga biblioteket. Från etablering till förvaltning och utveckling av resursbiblioteken. Slutredovisning av uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek Ku2020/02691, 2024.

Kungliga biblioteket. Grunduppgifter för uppföljning av minoritetspolitiken 2024, Diarienummer: KB 2024–1361, 2024

Länsstyrelserna. Länsstyrelsernas budgetunderlag 2025–2027, 2024.

Länsstyrelserna. Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism, 2025

Länsstyrelsen Stockholm. Remiss om betänkandet - Ansvar och oberoende - public service i oroliga tider (SOU 2024:34) av 2023 års parlamentariska public service-kommitté, 2024 <https://www.regeringen.se/contentassets/1ea637356799430dbc3c8a44b10ed531/lansstyrelsen-i-stockholms-lan.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Länsstyrelsen Stockholm. Remiss om enklare att överblicka riktade statsbidrag - Statskontorets förslag till en samlad informationsportal (Statskontoret 2024:9), 2024. <https://www.regeringen.se/contentassets/62f05c8c8b1d4c029957e06c2821f503/lansstyrelsen-stockholm.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Mattsson, Christer; Andersson Malmros, Robin; Sager, Morten. Antisemitism i Sverige efter den 7 oktober. Segerstedtinstitutet, Göteborgs universitet, 2024. <https://www.gu.se/sites/default/files/2024-09/Antisemitism-i-Sverige-efter-7-oktober.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Minoritet.se Meänkielikurs med 151 sökande inställd. Huhta, Linnea. Publicerad 2 juli 2024. <https://minoritet.se/meankielikurs-med-151-sokande-installad> (Hämtad 9 augusti 2024)

Minoritet.se. Statsbidraget sänks för kommuner, regioner och organisationer. 17 december 2024. <https://www.minoritet.se/statsbidraget-sanks-for-kommuner-regioner-och-organisationer> (Hämtad 27 februari 2025)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Att genomföra insatser som ska förebygga och motverka rasism mot samer.” Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), 2025. <https://www.mucf.se/sites/default/files/2025/02/slutrapport-rasism-mot-samer-ver250204-nouras-nurri.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Att genomföra insatser som ska bidra till att förbygga och motverka antiziganism Slutredovisning av regeringsuppdrag (KU2022/01123), 2025. https://www.mucf.se/sites/default/files/2025/03/mucf_slutredovisning-av-anitziganism_tillganglighetsanpassad_2.0-97.pdf (Hämtad 5 mars 2025)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Beslut om bidrag för barn- och ungdomsorganisationer 2025. Diarienummer 1388/24, 2024.

Mulinari, Paula; Ali, Ajin; Lindkvist, Sandy; Halilovic, Mujo. 2024. Lycklig är den som har en öppen väg framför sig. Malmö Stad. <https://malmo.se/download/18.3fd902421905da4789f901719571956203/Lycklig%20%C3%A4r%20den%20som%20har%20en%20%C3%B6ppen%20v%C3%A4g%20framf%C3%B6r%20sig.pdf> (Hämtad 9 augusti 2024)

Proposition 2008/09:158. Från erkännande till egenmakt : regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Integrations- och jämställdhetsdepartementet. [Från erkännande till egenmakt Prop 2008/09:158](#)

Proposition 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik. Kulturdepartementet, 2018. <https://www.regeringen.se/contentassets/0bd30dc1baee4470b317ae7db82a56f7/en-starkt-minoritetspolitik-prop.-201718199.pdf>

Proposition 2023/24:93. En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp. Justitiedepartementet, 2024. [En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp](#)

Prop.2024/25:143: En tioårig grundskola, Utbildningsdepartementet, 2025, <https://regeringen.se/pressmeddelanden/2025/03/regeringen-har-beslutat-om-propositionen-en-tioarig-grundskola/>

Ramboll. Fördjupning av minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet, 2024.

Utbildningsdepartementet. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk. Regleringsbrev Myndighet Statens skolverk 2022 U2020/06271 (delvis), U2021/01369 (delvis), U2021/02806 m.fl., 2021.

Utbildningsdepartementet. Lagrådsremiss. En tioårig grundskola. Regeringskansliet, 2025. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2025/01/en-tioarig-grundskola/> (Hämtad 27 februari 2025)

Riksrevisionen. Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället, 2023. https://www.riksrevisionen.se/download/18.1e0fa62b19047f61fcc972f/1719239825950/RiR_2023_7_rapport.pdf (Hämtad 27 februari 2025)

Sametinget. Budgetunderlag 2026–2028. dnr 2025–516, 2025.

Sametinget. Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2024. Samiskt språkcentrum, 2025.

SFS 2009:1299. Förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk | Sveriges riksdag

SFS 2009:724. Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk | Sveriges riksdag

SFS 2008:567 Diskrimineringslag. Diskrimineringslag (2008:567) | Sveriges riksdag

SFS 2007:825. Förordning med länsstyrelseinstruktion. Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion | Sveriges riksdag

SFS 2009:1299 Förordning om statsbidrag för nationella minoriteter. Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk | Sveriges riksdag

SFS 2001:453 Socialtjänstlag. Socialtjänstlag (2001:453) | Sveriges riksdag

Socialstyrelsen. Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen 2023. 2024. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-2-8961.pdf> (Hämtad 9 augusti 2024)

Socialstyrelsen. Socialstyrelsens insatser utifrån minoritetspolitikens mål 2024, 2024.

Socialstyrelsen. Webbinarium om barns språkutveckling och de nationella minoritetsspråken, 2024. Nationella minoriteter i hälso- och sjukvård - Socialstyrelsen (Hämtad 3 mars 2025.)

SOU 2017:88. Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik. Kulturdepartementet Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik - Regeringen.se

SOU 2017:91. Nationella minoritetsspråk i skolan - förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering. Utbildningsdepartementet. Nationella minoritetsspråk i skolan - förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (Hämtad 9 augusti 2024)

SOU 2019:18 För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Utbildningsdepartementet. <https://www.regeringen.se/contentassets/77ca2476a2b9481098a6f2ec89e94f4a/for-flersprakighet-kunskapsutveckling-och-inkludering--modersmalsundervisning-och-studiehandledning-pa-modersmal-sou-201918/> (Hämtad 15 oktober 2024)

SOU 2020:27. Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning. Kulturdepartementet. <https://www.regeringen.se/contentassets/49e7ad50cf1344a396eb1a2af8e45fe6/hogre-vaxel-i-minoritetspolitiken---starkt-samordning-och-uppfoljning-sou-202027.pdf> (Hämtad 15 oktober 2024)

SOU 2020:79. Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen - aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området. Arbetsmarknadsdepartementet. <https://www.regeringen.se/contentassets/1adf71a4bba84be4b79e5b1a3991155b/effektivare-tillsyn-over-diskrimineringslagen-sou-202079.pdf> (Hämtad den 27 februari 2025)

SOU 2021:94. Ett utökat skydd mot diskriminering. Arbetsmarknadsdepartementet <https://www.regeringen.se/contentassets/fl154e89971b495585c05e3173b78568/ett-utokat-skydd-mot-diskriminering-sou-202194/> (Hämtad den 27 februari 202)

SOU 2023:68. Som om vi aldrig funnits - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset. Kulturdepartementet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/11/sou-202368/> (Hämtad 15 oktober 2024)

SOU 2023:46. Jakt och fiske i renbetesland. 2023. Renmarkskommittén. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. <https://www.regeringen.se/contentassets/f6b1e6b0c6634dcba1fc42f3dae818eb/jakt-och-fiske-i-renbetesland-sou-202346/> (Hämtad 28 februari 2025)

SOU 2024:3. Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034. Kulturdepartementet, SOU 2024:3. <https://www.regeringen.se/contentassets/d51aab3964b443df9ec2d38ec98caddb/ett-starkt-judiskt-liv-for-framtida-generationer---nationell-strategi-for-att-starka-judiskt-liv-i-sverige-20252034.-sou-20243> (Hämtad 15 oktober 2024)

SOU 2024:34. Ansvar och oberoende - public service i oroliga tider. Parlamentariska public servicekommittén. Kulturdepartementet. https://www.regeringen.se/contentassets/e5718396c8b74e59b18bc52420332a14/sou-2024_34_pdf-a_webb.pdf (Hämtad 27 februari 2025).

SOU 2025:9 På språklig grund. Betänkande av utredning om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen. Utbildningsdepartementet. <https://www.regeringen.se/contentassets/da2e506ecdee49a6ba095fcee3165eb/pa-spraklig-grund-sou-20259.pdf> (Hämtad 3 februari 2025)

Statens kulturråd. Litteratur och läsfrämjande åtgärder för de nationella minoritets-språken 2022-2024. Slutredovisning av regeringsuppdrag. 2025. <https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/2025/litteratur-och-lasframjande-atgarder-for-de-nationella-minoritetsspraken-2022-2024.pdf> (Hämtad 13 februari 2025)

Statens skolinspektion. Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, 2019. https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/ovriga-publikationer/2020/fordjupat-tema---minoritetssprak/ratten-till-modersmalsundervisning-i-nationella-minorietetssprak-i-ak.7-9_slutversion.pdf (Hämtad 9 augusti 2024)

Statens skolverk. Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2023/24, 2024. <https://www.skolverket.se/download/18.954e82318e64549b9f1d/1711120454132/pdf12612.pdf> (Hämtad 9 augusti 2024)

Statens skolverk. Nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skolverkets verksamhet 2024. Skolverket, 2025, Diarienummer: 2025:378.

Statens skolverk. Nationella minoritetsspråk läsåret 2021/21. Stockholm, 2022.

Statens skolverk. Nationella minoritetsspråk läsåret 2023/24. Stockholm, 2024. [Nationella minoritetsspråk läsåret 2023/24 - Skolverket](#) (hämtad 15 augusti 2024)

Statens skolverk Skolverkets statistik, 2024. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC> (Hämtad 28 februari 2025)

Statens skolverk. Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk. Delredovisning. Stockholm, 2025. <https://www.skolverket.se/getFile?file=13209> (Hämtad 6 mars 2025)

Statens skolverk, Forum för levande historia. Demokratistärkande insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism, delredovisning av regeringsuppdrag. Stockholm, 2024. <https://www.skolverket.se/download/18.3ac9d93319293126d0a1b/1729089306240/pdf13158.pdf> (Hämtad 15 oktober 2024)

Statens skolverk. u.d. Utbildningsguiden. Din rätt att läsa modersmål i grundskolan. [Din rätt att läsa modersmål i grundskolan - Utbildningsguiden](#) (Hämtad 28 februari 2025)

Statskontoret. 2024:9. Enklare att överblicka riktade statsbidrag. Statskontorets förslag till en samlad informationsportal. https://www.regeringen.se/contentassets/16cfd74b0d846fda904af78ce5f5212/enklare-att-overblicka-riktade-statsbidrag--statskontorets-forslag-till-en-samlad-informationsportal-2024_9.pdf (Hämtad 27 februari 2025).

Statskontoret. 2023:12. Ett samlat grepp. Analys av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2023/2023_12---utskriftsversion.pdf (Hämtad 9 augusti 2025)

Statskontoret. 2022. Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor - en studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter. <https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2022/oos-44---utskriftsversion.pdf> (Hämtad 3 mars 2025)

Statskontoret, 2023:17 Självbestämmande på pappret men inte i praktiken? Analys av ledningen, styrningen och uppföljningen av Sametinget https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2023/2023_17---utskriftsversion.pdf (Hämtad 4 mars 2025)

Sveriges radio. 44,5 miljoner av pengarna till minoriteter oavnända - "Ansvarslöst". Publicerad 13 september 2024. <https://www.sverigesradio.se/artikel/44-5-miljoner-av-pengarna-till-minoriteter-oanvanda-ansvarslost> (Hämtad 18 februari 2024)

Sveriges radio. Jurister lär sig knappt något om nationella minoriteters rättigheter. Publicerat 1 juli 2024 <https://sverigesradio.se/artikel/jurister-lar-sig-knappt-nagot-om-nationella-minoriteters-rattigheter> (Hämtad 12 augusti 2024)

Sveriges radio. Kommuner bryter mot lagen - erbjuder inte förskola på minoritetsspråk. Publicerat 22 maj 2024. <https://www.sverigesradio.se/artikel/kommuner-bryter-mot-lagen-erbjuder-inte-forskola-pa-minoritetssprak> (Hämtad 18 februari 2025)

Sveriges radio. Public service-redovisning 2024. Stockholm, 2025. <https://www.sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/7b579da6-e1d9-49c5-b07e-b773efff47b7.pdf> (Hämtad 5 mars 2025)

Sveriges radio, Regeringen nekar stöd för förstudie – finskans överlevnad i Sverige ifrågasätts, publicerat 6 mars 2025, [Regeringen nekar stöd för förstudie – finskans överlevnad i Sverige ifrågasätts - Sveriges Radio Finska | Sveriges Radio](#) (Hämtad 11 mars 2025)

Sveriges radio. Skolministern: Inga planer på mer minoritetsspråk i skolan. Lotta Edholm, intervjuad av Kaisa Vounokari. Publicerat 29 september 2024. <https://www.sverigesradio.se/artikel/skolministern-inga-planer-pa-mer-minoritetssprak-i-skolan> (Hämtad 15 oktober 2024).

Sveriges television. Europarådet kritisk mot regeringen: ”Oförsvarligt” Publicerat 2 december 2024. <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/europaradet-kritisk-mot-regeringen-oforsvarligt> (Hämtad 2 december 2024)

Sveriges television. Public service-redovisning 2024. Stockholm 2025. https://omoss.svt.se/download/18.7955f7c119540c692ad73fd9/1741002893028/Public_service-redovisning_2024.pdf (Hämtad 5 mars)

Sveriges television. Sanningskommissionen begär mer tid av regeringen. Publicerat 28 januari 2025. <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/sanningskommissionen-begar-mer-tid-av-regeringen> (Hämtad 28 februari 2025)

SÖ 2000:2. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. <https://www.regeringen.se/contentassets/02b946ed1ee747a1a7bf4874fd8d3633/ramkonvention-om-skydd-for-nationella-minoriteter/> (Hämtad 15 februari 2025)

SÖ 2000:3 Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. <https://www.regeringen.se/contentassets/c81a7afe0f944c9c940f363b9009c51c/expertkommittens-yttrande.pdf> (Hämtad 27 februari 2025)

Universitets- och högskolerådet. Högskolestudier ur ett nationellt minoritetsperspektiv. Stockholm, 2023. https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2023/rapport4---hogskolestudier-ur-ett-nationellt-minoritetsperspektiv_ny.pdf (Hämtad 20 november 2024)

Universitets- och Högskolerådet. Utbildningar i de nationella minoritetsspråken och -kulturerna 2024. Stockholm, 2024. [utbildningar-i-de-nationella-minoritetsspraken-och--kulturerna-2024.pdf](#) (Hämtad 5 mars 2025)

Utbildningsradion. Public service-redovisning 2024. Stockholm 2025. [PSR-2024-uppslag.pdf](#) (Hämtad 5 mars 2025)

Bilaga 1. Metod och kunskapsunderlag

Uppföljningsrapporten bygger främst på kvalificerade sakunderlag och statistik från myndigheter och public service-bolagen, samt på resultat från kompletterande enkäter till samtliga kommuner, regioner och länsstyrelser. Ett viktigt bidrag till rapporten är minoriteternas synpunkter och förslag från olika dialoger. I denna bilaga beskriver vi uppföljningsmodellen samt de kunskapsunderlag som ligger till grund för uppföljningsarbetet.

Kvalitativt underlag och statistik

Rapporten bygger på en rad underlag som inhämtats från olika myndigheter och från public service-bolagen. Underlagen innehåller uppföljning av de indikatorer som ingår i uppföljningsmodellen som tillämpas sedan 2022. Uppföljningsmodellen bygger i större utsträckning än tidigare på kvalificerade sakunderlag från andra myndigheter med ansvar inom minoritetspolitiken. Vissa underlag publicerar myndigheterna utifrån sina respektive uppdrag inom området. Andra underlag tas fram på förfrågan från uppföljningsmyndigheterna. I de fall vi har bedömt att det är särskilt relevant för uppföljningens syfte har vi använt kunskapsunderlag och uppdragsredovisningar som inte ingår i uppföljningsmodellen.

Fördjupande studie om möjligheten att utöva kultur

Uppföljningsmodellen omfattar även en fördjupande studie som syftar till att ge röst till de nationella minoriteternas erfarenheter. Fördjupningsstudien genomförs årligen inom ett av politikens tre delområden. För 2024 avsåg fördjupningen delområdet språk och kulturell identitet. Studien genomfördes av en extern konsult, Ramboll, under hösten 2024.¹⁴⁷ Fördjupningens resultat sammanfattas i uppföljningens avsnitt om språk och kulturell identitet. Studien publiceras i sin helhet i samband med publicering av denna rapport.

Uppföljningsmodellens mål och indikatorer

I tabellen nedan redovisar vi uppföljningsmodellens mål, indikatorer och underlag, som ligger till grund för uppföljningsarbetet med fokus på kommuner och regioner 2024. Utgångspunkten är att indikatorerna ska bestå över tid för att möjliggöra jämförelser.

147 Ramboll, Fördjupning av minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet (2024)

Tabell 5: Uppföljningsmodellens mål, indikatorer och datakällor.

Delområde	Målformulering	Indikatorer	Källa
Diskriminering och utsatthet	De nationella minoriteterna ska inte utsättas för diskriminering eller hatbrott.	Förekomst av diskriminering av nationella minoriteter.	DO/ underlag med statistik varje år till uppföljningen. Mer omfattande underlag med analys vart tredje år.
		Hatbrott med antisemitiska, antiziganistiska motiv respektive hatbrott mot samer.	Brå, Hatbrottsstatistiken (publiceras vartannat år)
		Insatser för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter.	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser
Språk och kulturell identitet	De nationella minoriteterna ska ha tillgång till utbildning (förskola inklusive viss annan pedagogisk verksamhet, modersmålsundervisning och annan utbildning) i eller på de nationella minoritetsspråken.	Förskoleverksamhet helt eller till väsentlig del på finska, meänkieli och samiska.	Statistik saknas
		Modersmålsundervisning på minoritetsspråk i skolväsendet (berättigade och deltagande elever, antal lärare)	Skolverket/Öppen data
		Högre utbildning på respektive minoritetsspråk och om de nationella minoriteternas kultur (kursutbud, antal sökande och antagna studenter, modersmålslärarutbildning)	Universitets- och högskolerådet/ Statistik till uppföljningen
	De nationella minoriteterna ska, inom äldreomsorgen, ha tillgång till service och omvårdnad på de nationella minoritetsspråken liksom möjlighet att upprätthålla sin kulturella identitet.	Äldreomsorg på nationella minoritetsspråk (antal kommuner som erbjuder äldreomsorg på minoritetsspråk, antal kommuner som erbjuder kulturella aktiviteter för nationella minoriteter inom äldreomsorgen).	Socialstyrelsen, enkätundersökning (publiceras vartannat år)
	Förvaltningsmyndigheter och andra aktörer ska erbjuda ett utbud av kultur och fakta på de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna.	Sändningstimmar på minoritetsspråk i public service	Public service-bolagen/Årlig redovisning av sändningstimmar i SR, SVT och UR
		Kulturaktiviteter på nationella minoritetsspråk eller för nationella minoriteter	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser. Fördjupningsstudie 2024.
		Integrering av nationella minoriteter i kommuners biblioteksplaner.	Kungliga biblioteket/Årlig indexmätning
		Antal titlar på minoritetsspråk i Libris.	Statistik saknas (utvecklingsområde pågår inom KB)

Delområde	Målformulering	Indikatorer	Källa
Delaktighet och inflytande	Förvaltningsmyndigheter ska erbjuda de nationella minoriteterna strukturerade former för inflytande i frågor som berör dem.	Andel förvaltningsmyndigheter som har identifierat verksamhetsområden där nationella minoriteter bör ha inflytande.	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser
		Former för inflytande och delaktighet som erbjuds av förvaltningsmyndigheter	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser
		Möjlighet till påverkan på beslut och inriktning.	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser
	Förvaltningsmyndigheter ska, så långt det är möjligt undanröja strukturella hinder mot inflytande för de nationella minoriteterna.	Identifierade hinder mot inflytande.	Enkät kommuner och regioner samt länsstyrelser
	Förvaltningsmyndigheter ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar.	Andel förvaltningsmyndigheter som informerar om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar.	Enkät kommuner och regioner

Referensgrupp med de nationella minoriteterna och samerna

En referensgrupp med personer från riks-, ungdoms- och kvinnoorganisationer som företräder de nationella minoriteterna har varit knuten till arbetet med uppföljningsrapporten, jämte Sametingets språknämnd.¹⁴⁸ Referensgruppen och Sametingets språknämnd har informerats om arbetet, uppmuntrats att bidra med egna underlag och har lämnat synpunkter och förslag under arbetets gång.

Referensgruppen bestod i uppföljningen 2024 av representanter för sexton minoritetsorganisationer.¹⁴⁹

Enkät till samtliga kommuner och regioner

Uppföljningsmyndigheterna skickade i oktober 2024 ut en webbaserad enkät till landets samtliga kommuner och regioner. Svarstiden var drygt fyra veckor och vi skickade under svarstiden ut två påminnelser till de som inte besvarat enkäten. Enkäten skickades till kommuners och regioners registrator via mejl. Till de kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde skickade vi även mejl till samordnare för det minoritetspolitiska arbetet för att informera om enkäten. Liknande

¹⁴⁸ Läs mer: <https://www.sametinget.se/spraknamnden>

¹⁴⁹ De deltagande minoritetsorganisationerna var: Finska Pensionärernas Riksförbund, Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa, Fusion, Förbundet Skogsfinnars Intressen i Sverige, Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Judiska församlingarnas i Sverige Centralråd, Meänmaa, Riksorganisationen Romer i Sverige, Romano Pasos Research centre, Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset, Sverigefinländarnas Arkiv/Routsinsuomalaisten Arkisto, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Sverigefinska ungdomsförbundet, Trajosko Drom

informationsmejl skickades också till de kontaktpersoner vi har inom ramen för Strategin för romsk inkludering.

Enkäten innehöll frågor om kommuner och regioners arbete med nationella minoriteters rättigheter övergripande och inom minoritetspolitikens tre delområden. I enkäten fanns även frågor om arbetet med strategin för romsk inkludering, som redovisas i Länsstyrelsen Stockholms årsrapport för romsk inkludering. Till sist ställde vi frågor om statsbidraget och kommuners kartläggningsarbete till de kommuner som ingår i förvaltningsområde, vilket redovisas i bilaga 2. Enkäten i sin helhet återfinns i bilaga 5.

Den totala svarsfrekvensen var något sämre i 2024 års enkät, men vad gäller regionerna så var svarsfrekvensen bättre i 2024 års enkät jämfört med 2022. Svarsfrekvensen var också bättre för kommuner och regioner i förvaltningsområde.

Tabell 6: Antal svar och svarsfrekvens, Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets enkät 2024, samt svarsfrekvens 2022, 2021.

	Totalt	Antal svar 2024	Svarsfrekvens 2024	Svarsfrekvens 2022	Svarsfrekvens 2021
Kommuner och regioner	311	193	62%	67%	63%
Kommuner	290	174	60%	66%	61%
Varav kommuner i förvaltningsområde	84	83	99%	95%	89%
Regioner	21	19	90%	81%	95%
Varav regioner i förvaltningsområde	15	15	100%	87%	93%

Enkät till länsstyrelserna

Enligt regleringsbrev för 2024 ska samtliga länsstyrelser redovisa hur minoritetslagen har tillämpats inom myndigheternas ansvarsområde utifrån minoritetspolitikens mål. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Kulturdepartementet) med kopia till uppföljningsmyndigheterna. Samtliga länsstyrelser har redovisat uppdraget via en enkät som skickades ut av uppföljningsmyndigheterna i oktober 2024.

Enkäten innehöll frågor om information och myndighetskontakter på minoritetsspråk, insatser för att skydda och främja nationella minoriteters språk och kultur, inflytande och delaktighet samt övriga insatser.

Enkäten i sin helhet återfinns i bilaga 6.

Bilaga 2. Redovisning av statsbidrag till kommuner och regioner

Statsbidragets användning regleras i förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk 8 §. Målet med statsbidraget utgår från minoritetspolitikens mål att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. I förordningen anges att kommuner har en skyldighet att kartlägga behov av åtgärder till stöd för användningen av det/de språk kommunerna uppbär statsbidrag för. Vi redogör för kartläggningen i rapportens avsnitt ”Övergripande arbete på kommunal och regional nivå”.

Statsbidrag till kommuner

Länsstyrelsen Stockholm fördelade under året 56 710 875 kronor i statsbidrag till 58 kommuner och Sametinget 25 863 712 kronor till 26 kommuner. Totalt fördelade myndigheterna 82 574 587 kronor till 84 kommuner.

Kommunerna hade under året haft 87 083 746 kronor i disponibelt statsbidrag. Totalt förbrukades 83 183 286 kronor (96 procent) vilket är en ökning från föregående år (93 procent).

Kommuner använder statsbidraget ungefär på samma sätt som tidigare år, det vill säga cirka 40 procent till samordning, 20 procent till språk- och kulturaktiviteter och cirka 10 procent till respektive förskoleverksamhet och service och omvårdnad inom äldreomsorgen.

Statsbidrag till regioner

Länsstyrelsen Stockholm fördelade under året 2 014 588 kr i statsbidrag till nio regioner och Sametinget fördelade 1 461 000 kronor till sex regioner. Totalt fördelades 3 475 588 kronor till 15 regioner.

Regionerna hade 3 750 000 kronor i disponibelt statsbidrag för 2024 och den totala förbrukningen var 3 109 856 (83 procent). Förbrukningen var lägre jämfört med föregående år (93 procent).

Även för regionerna ser användningen av statsbidraget i stort sett likadan ut som föregående år. Statsbidraget används framför allt till språk- och kulturaktiviteter samt samordning.

Överföring av statsbidrag till 2025

Enligt minoritetsförordningen 10 a § får statsbidraget sättas ned om en kommun eller region inte förbrukat hela beloppet för närmast föregående bidragsår. Statsbidraget ska dock inte sättas ned om en kommun eller region visar att medlen, helt eller delvis, ska användas för åtgärder som inte kommer att täckas av närmast följande års statsbidrag. Uppföljningsmyndigheterna hanterar detta som en ansökan om överföring. Sista datum för ansökan var den 10 november 2024.

Sammantaget inkom fyra ansökningar om totalt 380 300 kronor (samtliga mottogs av Sametinget). Av dessa har Sametinget beviljat en ansökan till en summa av 68 000 kr. Överföringen behövde dock inte genomföras då sökande redovisat en förbrukning av hela bidragsbeloppet för 2024.

Utmaningar med statsbidraget

I vår enkät till kommuner och regioner framgår att det finns utmaningar kopplat till statsbidraget. Många uppger att ettåriga bidragscykler försvårar planering och fleråriga satsningar. En respondent skriver:

"Att kunna genomföra längre projekt, till exempel inom äldreomsorgen, skapar hinder då medlen beslutas per år och ett projekt kan löpa över ett till tre år. Längre perspektiv ger förutsättningar för kvalitetssäkring och systematik. Ettårscykler skapar förutsättningar för kortsiktighet och tillfälliga aktiviteter."

Ytterligare några uppger att bidraget inte täcker alla kostnader och att det inte utökas proportionerligt för kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde för fler än ett minoritetsspråk. Några menar att det är otydligt vad bidraget får användas till.

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har i tidigare uppföljningsrapporter påtalat att rättsläget är osäkert gällande vilka insatser som kan räknas som merkostnader och vilken typ av stödåtgärder för språken som kan bekostas av bidraget. Vi ser ett fortsatt behov av att bestämmelsen för statsbidragets användning förtydligas.

Ett fåtal uppger att det är svårt att nyttja hela bidragsbeloppet under verksamhetsåret. Exempel på förklaringar är personalbrist, att beslut om statsbidrag kommer sent på året och att strategisk planering inom förskola/skola löper per läsår medan statsbidraget löper per verksamhetsår.

Statsbidraget nämns också när kommuner och regioner ombeds förtydliga övergripande utmaningar i sitt minoritetspolitiska arbete. Det påpekas att bidraget inte är tillräckligt för att göra de stora satsningar som krävs kopplat till bland annat utbildning av personal inom vård, skola och förskola. En ytterligare utmaning som nämns rör möjligheterna att stärka övriga nationella minoritetsspråk, då det saknas statliga medel för arbetet med minoritetslagens grundskydd för samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det påpekas att grundskyddet och det förstärkta skyddet inom förvaltningsområden skulle hänga samman tydligare om det fanns permanenta statliga medel att tillgå också för grundskyddet.

Bilaga 3. Ekonomisk redovisning statsbidrag kommuner och regioner 2024

STATSBIDRAG 2024 – KOMMUNER

Kommun/stad	Disponibelt statsbidrag 2024	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2024 års disponibla statsbidrag	Förskola A	Äldre- omsorg B	Inflytande, delaktighet och samråd C	Språk- och kultur D	Samordning E	Ärende- hand- läggning F	Över- gripande information G	Övrigt H	Totalt förbrukat A - H
Arjeplog	660 000	637 377	97%	22 623	110 595	93 277	2 516	300 962	85 558	44 469	0	0	637 377
Arvidsjaur	660 000	660 000	100%	0	2 400	5 500	8 200	18 100	613 100	0	12 700	0	660 000
Berg	660 000	660 000	100%	0	3 477	26 138	2 110	73 691	510 193	10 000	34 391	0	660 000
Borlänge	990 000	818 522	83%	171 478	145 259	50 743	69 755	144 709	222 869	9 200	181 493		824 028
Borås	1 980 000	1 980 000	100%	0	164 568	137 677	5 496	436 107	1 085 872	50 000	100 280		1 980 000
Botkyrka	1 320 000	1 286 598	97%	33 402		15 755		236 034	713 128		189 681	132 000	1 286 598
Degerfors	660 000	656 493	99%	3 507	143 030	8 907	1 323	89 245	314 654		97 921	1 413	656 493
Dorotea	660 000	208 518	32%	451 482	5 051	26 247	9 429	76 532	78 094	8 000	5 165	0	208 518
Enköping	660 000	652 131	99%	7 869	70 000	40 110	74 481	35 485	428 605		3 450		652 131
Eskilstuna	1 980 000	1 980 000	100%	0	487 150	140 000	120	630 400	719 880	2 450			1 980 000
Fagersta	660 000	649 610	98%	10 390	11 950	3 030	10 316	225 127	331 205		66 747	1 235	649 610
Finspång	660 000	660 000	100%	0	19 600	208 700	10 800	21 300	399 600				660 000
Gislaved	660 000	576 118	87%	83 882	17 544	16 742	45 644	57 287	384 571		54 330		576 118
Gällivare	1 160 000	1 160 000	100%	0	241 638	19 688	6 968	548 200	260 347	34 909	48 250		1 160 000
Gävle	1 980 000	1 980 000	100%	0	28 057	713 093		477 672	377 721	22 856	320 601	40 000	1 980 000
Göteborg	2 640 000	2 206 382	84%	433 618	613 916	445 924	16 959	1 066 335	7 525	29 793	204 930	200 000	2 585 382
Hallstahammar	660 000	660 000	100%	0	24 414	40 318	2 781	154 921	356 816		80 750		660 000
Haninge	1 320 000	1 320 000	100%	0	48 580	1 000	9 062	139 463	785 000	2 295	334 600		1 320 000
Haparanda	1 160 000	1 160 000	100%	0	435 696	24 357	47 952	254 519	225 031	12 500	17 486	142 459	1 160 000
Hofors	660 000	660 000	100%	0	45 048	40 006	9 292	115 906	402 982		46 765		660 000
Huddinge	1 980 000	1 790 681	90%	189 319	109 121	200 470	126 568	602 378	738 099		14 045		1 790 681
Häbo	660 000	660 000	100%	0	3 220	15 854	3 960	165 188	412 068	4 833	52 557	2 320	660 000
Hällefors	660 000	649 399	98%	10 601		42 412	540	95 847	475 535		35 065		649 399
Härjedalen	660 000	660 000	100%	0	4 064	27 796	8000	49 364	558 500	5 476	6 800	0	660 000
Jokkmokk	660 000	660 000	100%	0	47 000	335 000	11 000	73 000	149 000	43 000	2 000	0	660 000
Järfälla	1 320 000	1 320 000	100%	0	99 999	124 500	51 427	194 802	794 363		54 909		1 320 000
Kalix	1 160 000	1 160 000	100%	0	29 904	72 725	18 290	340 992	653 295	728	44 066		1 160 000
Karlskoga	660 000	660 000	100%	0	13 965	14 753	6 395	90 024	375 065		159 798		660 000
Kiruna	1 160 000	1 158 034	100%	1 966	27 500	102 571	78 017	525 929	387 146	0	34 171	2 700	1 158 034
Kramfors	660 000	660 000	100%	0	189 042		10 823	158 415	209 660		67 614	24 446	660 000

Kommun/stad	Disponibelt statsbidrag 2024	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2024 års disponibla statsbidrag	Förskola A	Äldre- omsorg B	Inflytande, delaktighet och samråd C	Språk- och kultur D	Samordning E	Ärende- hand- läggning F	Över- gripande information G	Övrigt H	Totalt förbrukat A - H
Krokom	660 000	629 670	95%	30 330	109 341	68 204	37 256	138 297	274 237	0	2 335	0	629 670
Köping	660 000	660 000	100%	0	84 640	53 435	1 938	86 126	402 033		31 828		660 000
Laxå	660 000	325 738	49%	334 262	119 485		5 800	91 700	108 053		700		325 738
Lindesberg	660 000	556 782	84%	103 218			93 703	41 970	421 108				556 782
Ludvika	660 000	494 620	75%	165 380	20 318	37 610	12 691	135 098	225 578	5 714	57 611		494 620
Luleå	1 490 000	1 490 000	100%	0	240 097	191 376	4 081	125 483	808 077	1 762	100 158	18 966	1 490 000
Lycksele	660 000	660 000	100%	0	114 827	31 015	34 257	187 278	280 914	1 450	10 259	0	660 000
Malmö	2 100 000	2 066 000	98%	34 000	824 000	378 000	14 000	577 000	145 000		113 000	15 000	2 066 000
Malå	660 000	660 000	100%	0	0	4 540	24 885	275 801	281 992	23 150	35 418	14 214	660 000
Mariestad	660 000	660 000	100%	0	200 000	310 840	8 096	58 267	12 453		70 344		660 000
Motala	660 000	622 960	94%	37 040			2 748	115 151	464 282		40 779		622 960
Norrköping	1 980 000	1 980 000	100%	0	300 000	500 000	15 000	311 500	778 500	10 000	65 000		1 980 000
Norrtilje	990 000	990 000	100%	0	5 750		34 585	109 013	612 325		228 327		990 000
Nykvarn	660 000	660 000	100%	0			20 715	59 075	480 000		95 607	4 603	660 000
Oxelösund	660 000	660 000	100%	0	57 000	23 705	25 910	201 698	351 687				660 000
Pajala	1 160 000	1 153 560	99%	6 440	29 496	94 240	10 010	262 715	714 321	25 775	17 003		1 153 560
Sandviken	660 000	630 123	95%	29 877	2 000	104 200	1 500	371 423	65 000		86 000		630 123
Sigtuna	990 000	818 908	83%	171 092	18 278	49 254	4 586	163 134	520 602	579	62 475		818 908
Skellefteå	1 490 000	1 490 000	100%	0	261 654	223 105	71 612	200 000	583 637	9 366	105 354	35 272	1 490 000
Skinnskatteberg	660 000	585 704	89%	74 296	118 187	8 354	5 288	122 516	304 900	3 168	23 291		585 704
Skövde	990 000	988 263	100%	1 737	123 587	49 188	65 603	297 402	423 155	29 328			988 263
Smedjebacken	660 000	660 000	100%	0		235 619	27 452	13 772	383 157				660 000
Solna	1 320 000	1 320 000	100%	0	394 000	82 500	2 750	218 898	560 000		61 852		1 320 000
Sorsele	660 000	660 000	100%	0	37 969	41 586	16 970	81 585	430 355	0	2 335	49 200	660 000
Stockholm	3 140 000	3 140 000	100%	0	1 124 066	305 484	0	1 233 880	194 932	0	281 638	0	3 140 000
Storuman	660 000	654 613	99%	5 387	96 230	78 581	11 936	142 595	303 209	0	22 062	0	654 613
Strömsund	660 000	659 999	100%	1	18 861	22 573	29 402	120 327	463 084	0	1 924	3 828	659 999
Sundbyberg	990 000	990 000	100%	0	48 441	161 126	996	142 785	595 440		41 212		990 000
Sundsvall	1 820 000	1 820 000	100%	0	19009	272 211	93 172	864 892	447 147	0	123 569	0	1 820 000
Surahammar	660 000	660 000	100%	0	12 535	31 150	11 910	92 660	429 358	4 500	34 940	42 947	660 000
Söderhamn	660 000	390 654	59%	269 346				91 943	298 711				390 654
Södertälje	1 980 000	1 980 000	100%	0	133 055	247 895	49 675	550 460	807 620	60 410	130 885		1 980 000
Tierp	660 000	660 000	100%	0	123 921	99 000		130 972	281 087		25 020		660 000

Kommun/stad	Disponibelt statsbidrag 2024	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2024 års disponibla statsbidrag	Förskola A	Äldre-omsorg B	Inflytande, delaktighet och samråd C	Språk- och kultur D	Samordning E	Ärende-handläggning F	Över-gripande information G	Övrigt H	Totalt förbrukat A - H
Trelleborg	660 000	660 000	100%	0	325 000			71 550	263 450				660 000
Trollhättan	990 000	990 000	100%	0	275 000	84 000	15 000	287 000	203 000			126 000	990 000
Trosa	660 000	660 000	100%	0	193 930		250	216 393	185 297	2 680	61 450		660 000
Uddevalla	990 000	990 000	100%	0	326 380	395 131		86 682	181 807				990 000
Umeå	2 480 000	2 479 861	100%	139	788 327	764 356	0	0	871 995	13 465	41 718	0	2 479 861
Upplands Väsby	660 000	660 000	100%	0			5 500	109 500	545 000				660 000
Upplands-Bro	660 000	629 361	95%	30 639			2 809	250 041	270 652	10 400	95 459		629 361
Uppsala	1 980 000	1 980 000	100%	0	184 000	203 885	58 429	871 423	386 372			275 891	1 980 000
Vilhelmina	660 000	660 000	100%	0	30 000	46 296	11 066	19 541	550 689	0	2 335	73	660 000
Vindeln	660 000	654 547	99%	5 453	183 690	6 545	0	43 736	340 178	0	80 398	0	654 547
Västerås	1 980 000	1 972 889	100%	7 111	141 513	166 871	114 999	314 748	1 075 157	26 934	132 667		1 972 889
Åre	660 000	396 517	60%	263 483	8 977	43 940	12 134	173 770	45 579	32 250	46 616	33 251	396 517
Åsele	660 000	660 000	100%	0	0	5 884	6 663	58 747	588 706	0	0	0	660 000
Älvdalen	660 000	660 000	100%	0	39 700	6 633	45 000	60 563	474 329	22 000	11 775	0	660 000
Älvkarleby	660 000	654 490	99%	5 510	15 419	20 200	111 324	451 670		54 212	1 665		654 490
Örebro	1 980 000	1 074 419	54%	905 581		300 000	210	95 292	617 267		61 651		1 074 419
Örnsköldsvik	1 490 000	1 490 000	100%	0	98 110	52 850	39 104	606 978	657 762	0	35 196	0	1 490 000
Östersund	990 000	990 000	100%	0	128 324	66 300	0	95 043	699 733	600	0	0	990 000
Österåker	660 000	660 000	100%	0	5 240		4 041	144 097	460 617		42 175	3 830	660 000
Östhammar	773 746	773 746	100%	0	66 155	71 664	2 587	218 922	388 992	406	25 020		773 746
Övertorneå	1 160 000	1 160 000	100%	0	381 856	378 377	95 500	109 567	194 700				1 160 000
SUMMA	87 083 746	83 183 286	96%	3 900 460	10 970 156	9 311 016	1 911 368	19 298 612	35 508 719	618 658	4 779 615	1 169 648	83 567 793
					13%	11%	2%	23%	43%	1%	6%	1%	100%

STATSBIDRAG 2024 – REGIONER

Regioner	Disponibelt statsbidrag 2024	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag	Förbrukning av 2024 års disponibla statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2024 års disponibla statsbidrag	Inflytande, delaktighet och samråd A	Språk- och kultur B	Samordning C	Ärendehanläggning D	Övergripande information E	Övrigt F	Totalt förbrukat A - F
Region Dalarna	250 000	195 011	78%	54 989	0	0	182 213	5 318	7 480	0	195 011
Region Gävleborg	250 000	238 166	95%	11 834		189 446		550	48 170		238 166
Region Jämtland Härjedalen	250 000	55 993	22%	194 007	41 100	14 893	0	0	0	0	55 993
Region Jönköpings län	250 000	50 852	20%	199 148	42 393	3 607	4 852				50 852
Region Norrbotten	250 000	250 000	100%	0	40 761	87 506	1 300	83 902	36 531	0	250 000
Region Skåne	250 000	238 445	95%	11 555	44 250	118 300	50 000		25 895		238 445
Region Stockholm	250 000	250 000	100%	0	0	180 000	1 300	68 700	0	0	250 000
Region Sörmland	250 000	250 000	100%	0	150 000		89 990			10 010	250 000
Region Uppsala	250 000	248 900	100%	1 100	11 000	201 400	101 000		26 400		248 900
Region Västerbotten	250 000	167 489	67%	82 511	12 328	49 326	0	0	105 835		167 489
Region Västernorrland	250 000	165 000	66%	85 000	0	0	120 000	45 000	0	0	165 000
Region Västmanland	250 000	250 000	100%	0		113 500	34 000	102 500			250 000
Region Örebro län	250 000	250 000	100%	0	2 400	43 000	189 075	3 125	12 400		250 000
Region Östergötland	250 000	250 000	100%	0		175 391		8791	65 818		250 000
Västra Götalandsregionen	250 000	250 000	100%	0		123 000		127 000			250 000
SUMMA	3 500 000	2 859 856	82%	640 144	344 232	1 176 369	682 830	317 886	328 529	10 010	2 859 856
					0%	49%	0%	51%	0%	0%	100%

Bilaga 4. Redovisning av statsbidrag till riksorganisationer

Länsstyrelsen Stockholm har ansvarar för hantering av statsbidrag enligt Förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. I tabellen listas de organisationer som fått stöd under 2024 och vilket belopp respektive organisation tagit emot i svenska kronor.

Tabell 7: Statsbidrag till nationella minoriteter som betalats ut 2024.
Belopp i svenska kronor.

Statsbidrag för nationella minoriteter 2024	
Tornedalska organisationer	
Meänmaa	650 000
Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset (STR-T)	926 106
Romska organisationer	
Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa	187 210
Fusion	118 182
Gävleborgs Romska Internationella Förening (GRIF)	325 262
International Romani Union i Norden	394 288
Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM)	359 775
Riksförbundet Roma Institutet	773 934
Romano Pasos Research Centre	359 773
Romska Kulturcentret i Malmö (RKC)	118 182
Sverige Romers Riksförbund Roma International	808 447
Sveriges Romerförbund	221 722
Trajosko Drom	359 775
Sverigefinska organisationer	
Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige	570 619
Förbundet Skogsfinnars Intressen i Sverige	536 106
Sverigefinländarnas Arkiv/Routsinsuomalaisten Arkisto	570 619
Sverigefinländarnas Delegation	260 000
Sverigefinska Riksförbundet	3 780 354
Judiska organisationer	
Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige	325 000
Judiska Församlingarnas i Sverige Centralråd	497 566
Judiska Ideella Föreningen Chabad Lubavitch	325 000
Sveriges Jiddischförbund	532 080

Bilaga 5. Enkät till kommuner och regioner

Minoritetspolitikens utveckling 2023 och 2024

Alla kommuner och regioner i Sverige har skyldigheter utifrån lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget ansvarar för att följa upp lagens tillämpning, och rapporterar årligen till regeringen hur minoritetspolitiken utvecklas. Som en del i uppföljningen får samtliga kommuner och regioner vartannat år besvara en enkät. Länsstyrelsen och Sametinget har samrått med SKR kring enkätfrågorna enligt Samrådsförordning (1982:668).

Sista svarsdag är 31 oktober 2024

Information om enkäten

- Enkätsvaren är kommunen/regionens officiella svar och inte en tjänstepersons eller särskild enhets svar.
- Enkäten avser verksamhetsåren 2023 och 2024, både genomförda insatser och beslutade insatser som genomförs eller avslutas under innevarande år.
- Länken är unik för din kommun/region.
- Du kan pausa enkäten och fortsätta vid ett senare tillfälle. Svaren på frågorna sparas automatiskt. Du kan redigera svaren fram till och med sista svarsdatum.
- Flera personer kan bidra till att besvara enkäten. Via knappen "Spara och fortsätt senare" kan du spara dina svar och skicka en länk via mejl till nästa person.
- När du klickat på "Skicka" erbjuds en sammanfattning av svaren. Sammanfattningen kan skrivas ut, sparas digitalt som PDF och skickas i mejl. Du väljer aktivt hur du vill ha sammanfattningen skickad till dig.
- Du kan gå in och göra justeringar i enkäten även efter att du har skickat in, fram till och med sista svarsdatum.
- När enkäten skickats in blir den allmän handling och information i enkäten kan delas enligt offentlighetsprincipen.
- Kommuners svar på tre av frågorna kommer att publiceras som öppen data på minoritet.se. Det framgår i enkäten vilka svar som publiceras. Se bifogat informationsblad för mer information om vår öppna data.
- Det är frivilligt att besvara enkäten.

Notera dock att kommuner som ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska har ett ansvar att redovisa hur de har kartlagt vilket behov av åtgärder som finns i kommunen för att stödja användningen av det/de språk som omfattas av förvaltningsområdet. (8, 12 §§ Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk). Enkäten innehåller frågor som utgör denna redovisning. Om en kommun i förvaltningsområde väljer att inte besvara dessa frågor är kommunen skyldig att på annat sätt rapportera detta till den myndighet som har betalat ut bidraget.

Om du har frågor om enkäten är du välkommen att kontakta oss via mejl till: minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se eller via telefon till:

Mia Nidesjö, Länsstyrelsen Stockholm (010-2231470)
Veronica Labba, Sametinget (0980-681 92).

Begrepp i enkäten

Nationella minoriteter

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter; judar, romer, samer (även urfolk), sverigefinnar samt tornedalingar. Detta innebär att individer som tillhör dessa minoriteter har särskilda rättigheter som rör språk, kultur och inflytande. Erkännandet av Sveriges nationella minoriteter utgår från internationella konventioner och i grunden handlar det om mänskliga rättigheter. De nationella minoriteterna har funnits i det geografiska område som idag utgör Sverige sedan historisk tid, och har därmed samma rätt att behålla och utveckla sina språk och kulturer som majoritetsbefolkningen.

Genom historien har de nationella minoriteterna i Sverige utsatts för olika former av diskriminering. Därför är erkännandet och de rättigheter som medföljer en viktig markering från samhällets och det offentligas sida att staten har ett ansvar för att skydda de nationella minoriteternas rättigheter.

Nationella minoritetsspråk

Det finns fem erkända nationella minoritetsspråk i Sverige; finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Samhället har ett särskilt ansvar för att dessa språk med dess varieteter ska kunna fortleva, utvecklas och föras vidare till nästa generation.

Förvaltningsområden

Finska, meänkieli och samiska omfattas av s.k. förvaltningsområden. Inom dessa geografiska områden har de tre minoritetsspråken, och dess varieteter, ett förstärkt skydd. Det förstärkta skyddet inom respektive förvaltningsområde innebär:

- att enskilda har rätt att använda språken vid myndighetskontakter
- att vårdnadshavare har rätt till förskola för sina barn på språken
- att äldre har rätt till service och omvårdnad inom ramen för äldreomsorgen på språken samt rätt att upprätthålla sin
- kulturella identitet.

Kommuner och regioner som ingår i ett eller flera förvaltningsområden får riktade statsbidrag. Bidraget ska användas till merkostnader som uppkommer med anledning av enskildas rättigheter enligt minoritetslagen och åtgärder för att stödja användningen av finska, meänkieli och samiska.

Mer information finns på www.minoritet.se

Bakgrundsdata

Frågorna på den här sidan visas enbart för kännedom och kan inte besvaras, då vi använder bakgrundsdata.

Om informationen nedan inte stämmer, hör av dig till minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

1. **Den här enkäten avser:** Här visas kommunen/regionen som enkäten skickats till.
2. **Enkäten är utformad för:** Här visas det alternativ som stämmer för regionen/kommunen som enkäten skickats till. Svarsalternativ: kommun/region/Kommun i förvaltningsområde/Kommun utanför förvaltningsområde/Region i förvaltningsområde/Region utanför förvaltningsområde
3. **Kommunen/regionen ingår i förvaltningsområde för:** Här visas det alternativ som stämmer för regionen/kommunen som enkäten skickats till. Svarsalternativ: Finska/Meänkieli/Samiska

Mål och riktlinjer, information, samt myndighetskontakter

Frågorna i det här avsnittet avser generell information om kommunen/regionen samt efterlevnaden 3, 5b, 8, 9 och 11 §§ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

4. **Har kommunen/regionen mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet?** Notera! Kommuners svar på den här frågan kommer att publiceras som öppen data på minoritet.se. Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej
5. **Ange varför kommunen inte har mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet.** (Frågan visas bara för de som svarat nej på fråga 4). Svarsalternativ: Textruta.
6. **Vilken/vilka av de nationella minoriteterna omfattas av kommunens/regionens mål och riktlinjer?** (Frågan visas bara för de som svarat ja på fråga 4). Flervalsfråga. Svarsalternativ: Judar/Romer/Samer/Sverigefinnar/Tornedalingar/Vet ej
7. **Har kommunen/regionen under 2023 och 2024 genomfört insatser för att informera de nationella personalens kunskap om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet inte för följande påstående: Information till föräldrar med barn i förskola/Information till elever grundskola och gymnasieskola och deras föräldrar/Information till den som ansöker om/bistånd inom ramen för äldreomsorgen/Information på vår hemsida och eller sociala medier/Annat, ange vad: textfält. För samtliga alternativ kunde följande språk väljas: Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib, samiska, svenska.
8. **Har kommunen/regionen under 2023 och/eller 2024 genomfört utbildningsinsatser för att öka personalens kunskap om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?** Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej för följande påståenden: För förtroendevalda/För andra tjänstepersoner, ange inom vilket verksamhetsområde: (textfält)

9. **Har kommunen/regionen använt något av nedanstående material från Minoritet.se i utbildningarna?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Webbutbildning: Grundutbildning i minoritetslagstiftningen/Metodstöd: mål och riktlinjer/Metodstöd: inflytande och delaktighet/ Powerpointpresentation med talarmanus/Powerpointpresentation för barn/Handbok för kommuner och regioner/Animationer om minoriteternas högtidsdagar/Annat, ange vad:
10. **Kan kommunen/regionen bemöta och handlägga ärenden på de nationella minoritetsspråken nedan?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej för följande påståenden: Finska/Meänkieli/Samiska.
11. **Verkar kommunen/regionen för att ha tillgång till personal med kunskaper i språken nedan?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej för följande påståenden: Finska/Meänkieli/Samiska
12. **Hur verkar kommunen/regionen för att det ska finnas personal med kompetens i finska, meänkieli och samiska på kommunen/regionen?** Flervalsfråga Svartalternativ: Genom inventering i personalens språkkompetens/Genom att kunskap i minoritetsspråken anges som meriterande i rekryteringsannonser/Genom fortbildning av personal i språket/ Annat (fritext) kunde väljas för Finska/Meänkieli/Samiska

Insatser för att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevnaden av kap1 § 2 Regeringsformen och Diskrimineringslag (2008:567)

13. **Har kommunen/regionen under 2023 och/eller 2024 genomfört specifika insatser i syfte att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter?** Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej. (Svar Nej/Vet ej släcker resterande frågor i avsnittet).
14. **Vilken typ av insatser har kommunen/regionen prioriterat att genomföra under 2023 och/eller 2024 i syfte att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Arbete mot diskriminering av nationella minoriteter har inkluderats i mål och riktlinjer/Kartläggning och eller studie om förekomsten av diskriminering av nationella minoriteter/Informations- och eller utbildningsinsatser riktade till allmänheten/Synliggörande av nationella minoriteter i form av kultur och eller språkevenemang /Aktiva åtgärder mot diskriminering av nationella minoriteter i grundskolan/Uppföljning av hur grundskolor genomför utbildning om nationella minoriteter/Utbildning för personal i den egna organisationen/ Annat, ange vad: (fritext)
15. **Vem riktade sig den/de interna utbildningsinsatsen/erna till?** (Frågan visas bara för de som valt utbildning för personal i den egna organisationen i fråga 14.) Flervalsfråga. Svartalternativ: Förtroendevalda/Tjänstepersoner på ledningsnivå/Andra tjänstepersoner, ange inom vilket verksamhetsområde: (fritext)

Insatser för nationella minoriteters inflytande och delaktighet

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevnaden av 5 och 5a §§Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

16. **Har kommunen/regionen identifierat vilka delar av verksamheten som är relevanta för nationella minoriteter att ha inflytande över?** Svartaltnativ: Ja/Nej/Vet ej kan väljas för följande påståenden: För nationella minoriteter generellt/Särskilt för barn och unga tillhörande nationella minoriteter
17. **Förklara varför kommunen/regionen inte har identifierat vilka delar av verksamheten som är relevanta för nationella minoriteter och/eller barn och unga tillhörande nationella minoriteter att ha inflytande över:** (Frågan visas bara för de som svarat nej på fråga 16). Svartaltnativ: fritext
18. **Har nationella minoriteter getts möjlighet till inflytande i frågor som berör dem under 2023 och/eller 2024?** Svartaltnativ: Ja/Nej/Vet ej. (Nej/Vet ej släcker resterande frågor i avsnittet).
19. **Hur har nationella minoriteter - organisationer och/eller individer - getts möjlighet till inflytande under 2023-2024?** Notera! Kommuners svar på den här frågan avseende strukturerade samråd kommer att publiceras som öppen data. Flervalsfråga. Svartaltnativ: Strukturerade, regelbundna samråd med efterföljande återkoppling till deltagare/ Dialogmöten eller dylikt (som inte är strukturerade samråd)/ Fokusgrupper/Referensgrupper/Remissinstanser/ Genom representation i råd för äldre frågor eller motsvarande/Genom representation i ungdomsråd eller motsvarande/Direktkontakt med politiker och eller tjänstepersoner i allmänna och eller specifika frågor
Annat, nämligen: (Fritext). För samtliga alternativ kunde följande väljas:
Judar/Romer/Samer/Sverigefinnar/Tornedalingar
20. **Välj alla grupper som har varit representerade.** Flervalsfråga.
Svartaltnativ: Kvinnor (26 år och äldre)/Män (26 år och äldre)/ Flickor och unga tjejer (yngre än 26 år)/Pojkar och unga killar (yngre än 26 år)/ Annan/
Kommunen/regionen saknar uppgifter utifrån könstillhörighet och/eller ålder.
Kommentar: (fritext)
21. **Har de nationella minoriteternas inflytande påverkat beslut eller inriktning inom något av följande verksamhetsområden under 2023 och 2024?** Flervalsfråga. Svartaltnativ: Ja/Nej, de nationella minoriteterna och kommunen/regionen har inte kunnat nå samsyn/Nej, inga beslut eller val av inriktning har fattats efter samråd/Vet ej. Svartaltnativen kunde väljas för följande områden: Förskola/Grundskola/Gymnasieskola och eller kommunal vuxenutbildning/Äldreomsorg/Kultur och eller språk/Hälso- och sjukvård/
Regionernas utbildningsverksamhet/Regionala utvecklingsplaner/Annat, nämligen: (fritext)
22. **Vilka strukturella hinder gör det svårt för kommunen/regionen att ge nationella minoriteter inflytande eller några andra former av inflytande för nationella minoriteter?** Flervalsfråga. Svartaltnativ: Svårt att finna samsynsformer som fungerar för både kommunen/regionen och nationella minoriteter/och delaktighet i frågor som berör dem/Brist på resurser för att arbeta systematiskt med samråd och andra former av delaktighet/
Regionstyrelse/Kommunfullmäktige prioriterar inte samråd med nationella

minoriteter i verksamheten/Bristfällig kunskap inom kommunen/regionen om nationella minoriteters rättigheter/Svårt att identifiera vilka frågor/områden som berör nationella minoriteter/De frågor som nationella minoriteter velat ha inflytande över har inte alltid kunnat tillgodoses av kommunen/regionen/Svårt att komma i kontakt med företrädare för nationella minoriteter/Bristfällig representativitet i minoriteternas deltagande vid samråd (minoritetsgrupp / ålder/kön)/Svårt att skapa förtroende för kommunen/regionen i kontakter med nationella minoriteter/Annat. Beskriv kortfattat: (fritext)/Inga strukturella hinder har identifierats/Vet ej

Insatser för att skydda och främja nationella minoriteters språk och kultur

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevnaden av 4 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk 8 § Språklagen (2009:600) 10 kap. 7 §, 11 kap. 10 §, 12 kap. 7 § och 13 kap. 7 §, 15 kap. 19 § och 18 kap. 19 § Skollagen 5 kap. 7, 9–12 §§ Skolförordningen 4 kap. 15–16 och 18–20 §§ Gymnasieförordningen.

- 23. Har kommunen/regionen under 2023 och/eller 2024 arbetat för att skydda och/eller främja de nationella minoritetsspråken och/eller kulturerna?**
Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej (Nej/Vet ej släcker resterande frågor i avsnittet)

- 24. Har kommunen/regionen under 2023 och/eller 2024 erbjudit aktiviteter på de nationella minoritetsspråken och/eller kulturella aktiviteter för, med, eller av de nationella minoriteterna?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: För judar och eller på jiddisch/För romer och eller på romani chib/För samer och eller på samiska/För sverigefinnar och eller på finska/För tornedalingar och eller på meänkieli. För samtliga alternativ kunde följande väljas: Kvinnor (26 år och äldre)/Män (26 år och äldre)/ Flickor och unga tjejer (yngre än 26 år)/ Pojkar och unga killar (yngre än 26 år)/ Annan

- 25. Hur arbetar kommunen/regionen med att skydda och främja nationella minoriteters språk och/eller kultur?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Nationella minoriteter ingår som målgrupp i antagna styrdokument på förvaltningsnivå (t.ex. kultur- och bildningsplaner)/Det finns personal med avsatt tid för frågan/Det finns personal inom kommunen/regionen som pratar minoritetsspråk/Intern samverkan mellan olika delar av förvaltningen (t.ex. mellan bibliotek/förskola/skola)/Samverkan och eller utbyte med andra kommuner/regioner/Språklig och kulturell verksamhet planeras i samråd med minoriteterna/Samarbete med kulturutövare och/eller språkbärare inom minoriteten som driver verksamheter/ Informationskampanjer och eller uppsökande arbete för att nå de nationella minoriteterna genom olika metoder/Inventering av bibliotekens utlåningsstatistik för att identifiera vilka nationella minoriteter som finns i kommunen/regionen/Offentlig information på nationella minoritetsspråk, exempelvis på kommunens/regionens webbplats, på skyltar, i broschyrer/Modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk/Tvåspråkig undervisning på svenska och något av de nationella minoritetsspråken inom skolan/Förskola helt eller till väsentlig del på nationella minoritetsspråk/Biblioteksutbud på nationella minoritetsspråk och eller om nationella minoriteter/ Kulturaktiviteter för nationella minoriteter och eller på nationella minoritetsspråk/Annat, ange vad: (fritext)

26. **Vilka resultat har arbetet lett till?** Svarsalternativ: fritext.
27. **Hur många minuter i veckan erbjuder kommunen modersmålsundervisning – generellt respektive på nationella minoritetsspråk?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Ingen/Mindre än 40 min/40-60min/61-80min/Mer än 80 min. Alternativen kunde väljas för följande påståenden: Modersmålsundervisning i finska/Modersmålsundervisning i jiddisch/Modersmålsundervisning i meänkieli/Modersmålsundervisning i romani chib/Modersmålsundervisning i samiska

Arbete med regeringens strategi för romsk inkludering 2012–2032

Frågorna i det här avsnittet avser arbete med En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (Skr 2011/12:56).

28. **Arbetar kommunen/regionen utifrån strategin för romsk inkludering?**
Notera! Kommuners svar på den här frågan kommer att publiceras som öppen data på minoritet.se. Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej. (Nej/Vet ej släcker resterande frågor i avsnittet).
29. **Förklara varför kommunen/regionen inte arbetar med strategin för romsk inkludering.** (Frågan visas bara för de som svarat nej på fråga 28.).
Svarsalternativ: fritext
30. **Har kommunen/regionen genomfört samråd med romska organisationer och/eller enskilda företrädare om arbetet för romsk inkludering?**
Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej
31. **Förklara varför kommunen/regionen inte har genomfört samråd med romska organisationer och eller enskilda företrädare om arbetet för romsk inkludering.** (Frågan visas bara för de som svarat nej på fråga 30).
Svarsalternativ: fritext
32. **Hur styr kommunen/regionen arbetet med strategin för romsk inkludering?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Genom en särskild handlingsplan/verksamhetsplan/program eller annan verksamhetsövergripande planering för arbetet/Genom integrering i relevanta förvaltningars verksamhetsplaner/Genom ett tidsbegränsat projekt/Genom integrering i kommunens/regionens arbete med mänskliga rättigheter/Genom integrering i kommunens/regionens arbete med nationella minoriteter/Annat, nämligen: (fritext)
33. **Ange inom vilket/vilka av strategins verksamhetsområden kommunen/regionen har insatser, uppnår resultat och ser behov som inte tillgodoses?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: utbildning; arbete; bostad; hälsa; social omsorg och trygghet; kultur och språk; samt civilsamhällets organisering. Alternativen kunde väljas för följande påståenden: Ange inom vilket/vilka områden kommunen/regionen har insatser/Ange inom vilket/vilka områden kommunen/regionen bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor/Ange inom vilket/vilka områden kommunen/regionen bedömer att det finns behov av insatser som kommunen/regionen inte tillgodoser
34. **Vilka resultat har arbetet lett till i förhållande till att stärka romernas levnadsvillkor?** Svarsalternativ: fritext

35. Vilka utmaningar finns i arbetet med strategin för romsk inkludering?

Flervalsfråga. Svartalternativ: Kommunfullmäktige/Regionstyrelse prioriterar inte arbete med romsk inkludering/Brist på ekonomiska resurser för att arbeta med strategin/Svårt att integrera arbetet med strategin i kommunens/regionens struktur så att det ingår i alla berörda verksamheters arbete/Bristfällig kunskap om romsk inkludering inom kommunen/regionen/Brist på personal med romsk språk- och kulturkompetens/Svårt att hitta företrädare för den nationella minoriteten romer/Annat, ange vad: (fritext)/Det finns inga utmaningar

Kartläggning av behov av service i förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevandet av nedanstående lagkrav: 8,12 §§ Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk 8, 11, 18a, 18b, 18c, §§ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk 8 kap. 12 b § och 25 kap. 5 a § Skollag (2010:800)

36. Har kommunen under 2023 och/eller 2024 kartlagt vilka behov som finns av service på det/de nationella minoritetsspråk som kommunen ingår i förvaltningsområde för?

Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej. Svaren kunde väljas för följande områden: Förskola och annan pedagogisk verksamhet på nationella minoritetsspråk/Äldreomsorg på nationella minoritetsspråk/Service på minoritetsspråk i telefonväxel och reception/Ärendehandläggning på nationella minoritetsspråk/ Inom övriga förvaltningar och verksamheter, nämligen: (fritext).

37. Motsvarar utbudet av service på nationella minoritetsspråk behoven inom nedan områden?

Svartalternativ: Vet ej/Utbudet av service har inte kartlagts/Servicenivån motsvarar efterfrågan/Servicenivån är otillräcklig/Det finns ingen efterfrågan. Svaren kunde väljas för följande områden: Förskola på nationella minoritetsspråk/Äldreomsorg på nationella minoritetsspråk/Service på minoritetsspråk i telefonväxel och reception/Ärendehandläggning på minoritetsspråk/Personal som behärskar nationella minoritetsspråk inom övriga förvaltningar och verksamheter

38. Har kommunens kartläggningsarbete genomförts i samråd med nationella minoriteter?

Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej

39. Redovisa hur kartläggningen har genomförts. Ange om

kartläggningsarbetet har inkluderat barn och unga. Svartalternativ: fritext

40. Finns det utmaningar kopplat till att nyttja statsbidraget som utgår för arbete inom förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska?

Flervalsfråga. Svartalternativ: Nej, det finns inga utmaningar kopplat till att nyttja statsbidraget/Det är svårt att nyttja hela statsbidraget under verksamhetsåret/Det är otydligt vad bidraget får användas till/Ettåriga bidragscykler försvårar planering och fleråriga satsningar/Statsbidraget täcker inte kostnaderna/Statsbidraget utökas inte proportionerligt för kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområde för flera nationella minoritetsspråk/ Annat, ange vad:

41. **Beskriv varför kommunen/regionen inte har kunnat nyttja hela statsbidraget under verksamhetsåret:** (Frågan visas bara för de som svarat ”Det är svårt att nyttja hela statsbidraget under verksamhetsåret” i fråga 40).
Svarsalternativ: Fritext

Framgångsfaktorer och utmaningar

Minoritetspolitikens tre delområden avser att verka ömsesidigt förstärkande. I praktiken bidrar enskilda aktiviteter i många fall till flera av delområdena på samma gång. Vilka framgångsfaktorer och utmaningar upplever ni i arbetet för att nå det minoritetspolitiska målet: att skydda nationella minoriteter, att stärka deras möjligheter till delaktighet och inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande? Ge gärna konkreta exempel, och lyft sådant som kommunen/regionen anser vara särskilt viktigt.

42. **Framgångsfaktorer - beskriv sådant som gett goda resultat, och/eller varit nycklar till att avlägsna hinder.** Var så konkret som möjligt. Svarsalternativ: fritext
43. **Utmaningar och hinder - beskriv de största utmaningarna och hindren som försvårar det minoritetspolitiska arbetet och konsekvenserna av dessa.** Var så konkret som möjligt. Svarsalternativ: fritext
44. **Om du har några övriga synpunkter eller synpunkter på enkätens utformning kan du ange dem nedan:** Svarsalternativ: Fritext.

Stort tack för din medverkan!

När du har svarat klart på alla frågor trycker du på skicka-knappen. Du kan fortsatt gå in på enkäten och göra ändringar och skicka på nytt fram tills sista svarsdatum. Om du klickar på avsluta stängs enkäten och det går inte längre att göra ändringar.

När du har skickat enkäten får du en sammanfattning av svaren. Sammanfattningen går att spara ner som PDF och skriva ut.

Bilaga 6. Enkät till länsstyrelser

Länsstyrelsernas uppdrag om nationella minoriteter 2024

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har nationellt uppföljningsansvar för förvaltningsmyndigheters tillämpning av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Vi rapporterar om minoritetspolitikens utveckling årligen till regeringen.

Enligt regleringsbrevet för 2024 ska samtliga länsstyrelser redovisa hur minoritetslagen har tillämpats inom länsstyrelsernas regionala ansvarsområden, utifrån målet för minoritetspolitiken (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). Länsstyrelsen ska också redovisa vilka insatser som har genomförts för att stödja kommunerna. Enkäten avser redovisningsåret 2024.

Enkätsvaren är Länsstyrelsens officiella svar och inte en tjänstepersons eller särskild enhets svar.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2024 till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med kopia till Länsstyrelsen i Stockholm. Denna enkät utgör er redovisning.

Information om enkäten

Enkäten innehåller 31 frågor. Antalet frågor som besvaras beror på vilka svarsalternativ som väljs.

- Länken är unik för din Länsstyrelse.
- Du kan pausa enkäten och fortsätta vid ett senare tillfälle. Svaren på frågorna sparas automatiskt.
- Flera personer kan bidra till att besvara enkäten. Via knappen "Spara och fortsätt senare" kan du spara dina svar och skicka en länk via mejl till nästa person.
- När du klickat på "Skicka" erbjuds en sammanfattning av svaren. Sammanfattningen kan skrivas ut, sparas digitalt som PDF och skickas i mejl. Du väljer aktivt hur du vill ha sammanfattningen skickad till dig.
- Du kan gå in och göra justeringar i enkäten, även efter att du har skickat in och avslutat, fram till och med sistasvarsdatum. Se till att den slutliga versionen av redovisningen skickas in till Kulturdepartementet.
- Sammanfattningen skickar du till Kulturdepartementet på adressen: Kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se med kopia till stockholm@lansstyrelsen.se.

Om du har frågor om enkäten är du välkommen att kontakta oss via mejl till: minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se eller via telefon till Mia Nidesjö, Länsstyrelsen Stockholm (010-2231470) eller Veronica Labba, Sametinget (0980-681 92).

Bakgrundsdata

Frågorna på den här sidan visas enbart för kännedom och kan inte besvaras, då vi använder bakgrundsdata. Om informationen nedan inte stämmer, hör av er till minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

1. **Den här enkäten avser:** (här visas länsstyrelsen som enkäten skickats till)
2. **Enkäten är utformad för:** (här visas det som stämmer för den länsstyrelse som enkäten skickats till): Länsstyrelse som ingår i förvaltningsområde för finska/ingår i förvaltningsområde för meänkieli/ingår i förvaltningsområde för samiska/ingår inte i något förvaltningsområde.

Länsstyrelsens organisation och regionala uppdrag

3. **Hur stor andel av en årsarbetskraft (ÅAK) har Länsstyrelsen avsatt till samordning av det regionala arbetet med de nationella minoriteterna?**
Svarsalternativ: Skala i procent från 0–10; 10–20; 20–30; 30–40; 40–50; 50–60; 60–70; 70–80; 80–90; 90–100.
4. **Har Länsstyrelsen genomfört utbildningsinsatser för att öka personalens kunskap om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Ja, för länsledning/Ja, för övriga chefer/Ja, för andra anställda (ej chef/ledning) Nej/Vet ej
5. **Vilka insatser har genomförts för att stödja kommunerna i länet att uppfylla sina skyldigheter enligt minoritetslagen?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Information/Utbildning/Rådgivning i minoritetsfrågor till kommuntjänstepersoner på deras förfrågan/Information/Utbildning/Rådgivning i minoritetsfrågor till kommuntjänstepersoner på Länsstyrelsens eget initiativ/Organiserat nätverksutbyte för minoritetssamordnare eller motsvarande i kommunerna/Anna: Ange kortfattat varför: (fritext)/Inga insatser har genomförts för att stödja kommunerna. Ange kortfattat varför: (fritext)
6. **Hur arbetar Länsstyrelsen för att det nationella minoritetspolitiska målet ska få genomslag i länet (Länsstyrelseinstruktionen §2)?** Flervalsfråga. Svarsalternativ: Samverkan med länets aktörer i utåtriktade arrangemang och projekt/Stöd och rådgivning i minoritetsfrågor till länets aktörer/Länskonferenser/Nätverk för minoritetssamordnare eller motsvarande i länet/ Samverkan med andra länsstyrelser för utbyte, kompetensutveckling och gemensamma initiativ/På annat sätt, nämligen: (fritext) /Länsstyrelsen arbetar inte länsövergripande med det minoritetspolitiska målet. Beskriv kortfattat: (fritext).
7. **Har Länsstyrelsen använt något av nedanstående material från Minoritet.se i verksamheten?** Flervalsfråga och fritextfält. Svarsalternativ: Webbutbildning: Grundutbildning i minoritetslagstiftningen/Metodstöd: mål och riktlinjer/ Metodstöd: inflytande och delaktighet/Powerpointpresentation med talarmanus/ Powerpointpresentation för barn/Handbok för kommuner och regioner/ Animationer om minoriteternas högtidsdagar/Annat, ange vad:

Information och myndighetskontakter på minoritetsspråk

8. **Har Länsstyrelsen informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar (utöver den information som finns på den gemensamma länsstyrelsewebben)?** Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej

9. **Beskriv kortfattat hur Länsstyrelsen har informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar.** (Visas enbart vid svar ja på fråga 8). Fritextruta.
10. **På vilket/vilka språk har länsstyrelsen tillgängliggjort informationen i föregående fråga?** (Visas enbart vid svar ja på fråga 8). Flervalsfråga. Svartalternativ: Finska/Jiddisch/Meänkieli/Romani Chib/Samiska/Svenska
11. **Kan Länsstyrelsen hantera förfrågningar från enskilda personer som använder finska, meänkieli eller samiska vid muntliga och skriftliga kontakter med myndigheten?** Svartalternativ: För finska, meänkieli respektive samiska gick det att ange: Ja/Nej/Vet ej
12. **Verkar Länsstyrelsen för att ha tillgång till personal med kunskaper i nedan språk?** Svartalternativ: För finska, meänkieli respektive samiska gick det att ange: Ja/Nej/Vet ej
13. **Hur verkar Länsstyrelsen för att ha tillgång till personal med kunskaper i nedan språk?** (Visas enbart vid svar ja på fråga 12). Flervalsfråga. Svartalternativ för finska, meänkieli och samiska: Genom inventering av personalens språkkompetens/Genom att kunskap i minoritetsspråken anges som meriterande i rekryteringsannonser/genom fortbildning av personal i språket/Annat (fritextruta)

Insatser för att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevnaden av: kap1 § 2 Regeringsformen, Diskrimineringslag (2008:567)

14. **Har Länsstyrelsen under 2024 genomfört specifika insatser i syfte att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter?** Svartalternativ: Ja/Nej/Vet ej.
15. **Vilken typ av insatser har Länsstyrelsen genomfört i syfte att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Arbete mot diskriminering av nationella minoriteter har inkluderats i styrdokument eller liknande/Kartläggning eller studie om förekomsten av diskriminering av nationella minoriteter Synliggörande av nationella minoriteter i form av kultur och språkevenemang/Informations- och eller utbildningsinsatser riktade till allmänheten/ Utbildningsinsatser till länets aktörer/Utbildning för personal i den egna organisationen/Annat. Beskriv kortfattat: (fritextfält)
16. **Vem riktade sig den/de interna utbildningsinsatsen/erna till?** Flervalsfråga. Svartalternativ: Länsledning/tjänstepersoner på ledningsnivå/Andra tjänstepersoner, ange inom vilket verksamhetsområde: (fritextfält).

Inflytande och delaktighet

Denna del av enkäten avser efterlevnaden av 5 och 5a §§ Lag (2009:724) om nationella minoriteter

17. **Har Länsstyrelsen identifierat inom vilka delar av verksamheten nationella minoriteter bör ges inflytande?** Svartalternativ för nationella minoriteter generellt/särskilt för barn och unga tillhörande nationella minoriteter: Ja/Nej/Vet ej (till båda alternativen)

18. **Förklara varför Länsstyrelsen inte har identifierat vilka delar av verksamheten som nationella minoriteter och/eller barn och unga tillhörande nationella minoriteter bör ha inflytande över (Visas enbart vid nej på fråga 18).** Fritextruta.
19. **Ange vilka delar av verksamheten som har identifierats som relevanta för nationella minoriteter att ha inflytande över.** Flervalsfråga. Svartalernativ: Myndighetsövergripande verksamhet/Förvaltning/Regional tillväxt/Samhällsplanering/Naturvård och miljöskydd/Äreella näringar/Folkhälsa/Jämställdhet, integration mm. /Övrigt
20. **Har nationella minoriteter getts möjlighet till inflytande i frågor som berör dem under 2024?** Svartalernativ: Ja/Nej/Vet ej. (Nej/Vet ej släcker resterande frågor i formuläret inflytande och delaktighet)
21. **Hur har nationella minoriteter - organisationer och/eller individer - getts möjlighet till inflytande i Länsstyrelsens verksamhet?** Flervalsfråga. Svartalernativ: För judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar gick det att ange: Fokusgrupper/Referensgrupper/Remissinstanser/Representation i råd för frågor kopplade till myndighetens uppdrag/Strukturerade, regelbundna samråd med efterföljande återkoppling till deltagare. /Dialogmöten eller dylikt/Annat: (fritextfält)
22. **Vilka har varit representerade i Länsstyrelsens insatser för inflytande som angetts ovan?** Flervalsfråga. Svartalernativ: Kvinnor (26 år och äldre) /Män (26 år och äldre)/Flickor och unga tjejer (upp till och med 25 år)/Pojkar och unga killar (upp till och med 25 år)/Annan/Myndigheten saknar uppgifter utifrån könstillhörighet och/eller ålder (fritextmöjlighet)
23. **Har de nationella minoriteternas inflytande påverkat beslut eller inriktning under 2024?** Svartalernativ: Ja/Nej, de nationella minoriteterna och Länsstyrelsen har inte kunnat nå samsyn/Nej, inga beslut eller val av inriktning har fattats efter samråd/Vet ej.
24. **Finns det några strukturella hinder som gör det svårt för Länsstyrelsen att ge nationella minoriteter inflytande och delaktighet?** Svartalernativ: Ja/Nej/vet ej.
25. **Vilka strukturella hinder gör det svårt för Länsstyrelsens att ge nationella minoriteter inflytande och delaktighet?** (Visas enbart vid ja på fråga 25). Flervalsfråga. Svartalernativ: Brist på resurser hos Länsstyrelsen för att arbeta systematiskt med samråd och andra former av delaktighet/Länsstyrelsen prioriterar inte samråd eller några andra former av inflytande/Bristfällig kunskap inom Länsstyrelsen/Svårt att identifiera vilka frågor/områden på Länsstyrelsen som berör nationella minoriteter/Svårt att finna samrådsformer som fungerar för både Länsstyrelsen och nationella minoriteter/De frågor som nationella minoriteter velat ha inflytande över har inte alltid kunnat tillgodoses av Länsstyrelsen/Svårt att komma i kontakt med företrädare för nationella minoriteter/Bristfällig representativitet i minoriteternas deltagande vid samråd (minoritetsgrupp/ålder/kön)/Svårt att skapa förtroende för Länsstyrelsen i kontakter med nationella minoriteter/Annat. Beskriv kortfattat: (fritextfält)

Insatser för att skydda och främja nationella minoriteters språk och kultur

Denna del av enkäten avser 4§ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och 8§ Språklagen (2009:600)

26. **Har Länsstyrelsen genomfört insatser för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och/eller kulturerna?** Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej. (Nej/Vet ej släcker resterande frågor på formuläret språk och kultur).
27. **Vilken nationell minoritet och målgrupp har omfattats av insatserna för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och/eller kulturerna?**
Flervalsfråga. Svarsalternativ: För judar/på jiddisch; För romer/på romani chib; För samer/på samiska; För sverigefinnar/på finska; För tornedalingar/på meänkieli. För samtliga dessa alternativ gick det att välja: Kvinnor (26 år och över)/Män(26 år och över)/Flickor och tjejer (yngre än 26 år)/ Pojkar och killar (yngre än 26 år)/Annan
28. **Beskriv kortfattat Länsstyrelsens arbete med att främja nationella minoriteters språk och kultur och vilka resultat det lett till. Ange om insatserna riktats till barn eller vuxna.** Fritextruta

Länsstyrelsens främsta utmaningar och framgångar

Minoritetspolitikens tre delområden avser att verka ömsesidigt förstärkande. I praktiken bidrar enskilda aktiviteter i många fall till flera av delområdena på samma gång. Det minoritetspolitiska målet är: att skydda nationella minoriteter, att stärka deras möjligheter till delaktighet och inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Vilka framgångsfaktorer och utmaningar upplever Länsstyrelsen på ett övergripande plan i arbetet för att nå målet? Ge gärna konkreta exempel, och lyft sådant som Länsstyrelsen anser vara särskilt viktigt.

29. **Framgångsfaktorer – beskriv sådant som gett särskilt goda resultat eller varit nycklar till att avlägsna hinder. Var så konkret som möjligt.** Svarsalternativ: Fritext
30. **Utmaningar och hinder - beskriv de största utmaningarna och hindren som försvårar det minoritetspolitiska arbetet och konsekvenserna av dessa. Var så konkret som möjligt.** Svarsalternativ: Fritext

Stort tack för din redovisning!

När du har svarat på alla enkätfrågor klickar du på knappen "Skicka". Då kommer du till en sida med en sammanfattning av svaren. Spara sammanfattningen digitalt som ett PDF-dokument och skicka till Kulturdepartementet på mejladressen Kulturdepartementet med kopia till stockholm@lansstyrelsen.se

Minoritetspolitikens mål är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Länsstyrelsen
Stockholm

Sámediggi
Sámedigge Sámediggie Saemiedigkie Sametinget

LÄNSSTYRELSEN STOCKHOLM

Enheten för nationella minoriteter

Box 22067, 104 22 STOCKHOLM

Tfn: 010-223 10 00

www.lansstyrelsen.se/stockholm

minoritet.stockholm@lansstyrelsen.se

SAMETINGET

Box 90

981 22 GIRON/KIRUNA

Tfn: 0980-780 30

www.minoritet.se

kansli@sametinget.se